UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 01324560 0

Sebrané spisy Ignáta Herrmanna.

I. BLEDNOUCÍ OBRÁZKY. Vzpomínky nejstarší a drobné episody z maloměstské kroniky. — Vydání čtvrté, 325 stran. V tisku.

II. OTEC KONDELÍK A ŽENICH VEJVARA. Drobné příběhy ze života spořádané pražské rodiny. Vydání dvanácté, 487 stran Kč 45·—

III. TCHÁN KONDELÍK A ZEŤ VEJVARA. Drobné příběhy ze života spořádané pražské rodiny. Vydání osmé, 536 stran. Kč 50·—

IV. Z CHUDÉHO KALAMÁŘE. Drobné náčrty.

PRAŽSKÉ FIGURKY. Rázové obrázky ze života.

PAN MELICHAR. Obrázek z „tiché" pražské domácnosti. Vydání páté. 453 stran Kč 30·—

V. Z PRAŽSKÝCH ZÁKOUTÍ. Humoristické a rázové kresby ze života. Vydání čtvrté, 213 stran . . . . . Kč 15·—

VI. STAŘÍ MLÁDENCI. Humorné obrázky ze života „přespočetných". — Vydání třetí. 225 stran . . . . . Kč 16·—

VII. U SNĚDENÉHO KRÁMU. Líčení z pražského života. Vydání páté. Část I. a II. 284 stran . . . . . Kč 15·—

VIII. U SNĚDENÉHO KRÁMU. Vydání páté. Část III. a IV., 346 stran . . . . . Kč 20·—

IX. BODŘÍ PRAŽANÉ. Postavičky z pražských zdí a ulic. Vydání třetí. 300 stran . . V tisku.

X. RODINY A RODINKY. Drobné výjevy z pražského života. Druhé vydání. 264 stran Kč 18·—

XI. DVĚ PRAŽSKÉ IDYLLY. Třetí vydání 244 stran . . . . . Kč 21·—

XII. DOMÁCÍ ŠTĚSTÍ. Dva stínové obrazy z manželského života Třetí vydání. 220 stran . . . . . Kč 20·—

XIII. ŽENITBA PÁNĚ KARAFIÁTOVA a jiné povídky staromládenecké. Vydání druhé. 272 stran . . . . . Kč 20·—

XIV. PÁTÉ PŘES DEVÁTÉ. Třicet nedělních povídek. Vydání třetí. 305 stran . . . Kč 25·50

XV. ZTŘEŠTĚNÉ HISTORKY. Vydání třetí. Kč 28·50

XVI. KANCELÁŘSKÝ PRACH. SMÍŠENÉ ZBOŽÍ. Drobné črty z ovzduší kancelářského a kupeckého. Vydání druhé. . . . . Kč 20·—

XVII. FOXL-VOŘÍŠEK a jiné historky kratochvilné. Vydání třetí . . . . . Kč 16·—

XVIII. BURLESKY. Vydání druhé. . . . . Kč 19·50

XIX. Z PAMĚTÍ STARÉHO MRZOUTA a jiné historky kratochvilné. Vydání druhé . Kč 14·—

XX. O ŽIVÝCH, O MRTVÝCH. Vyd. druhé. Kč 24·—

XXI. PŘÍBĚH DUŠIČKOVÝ. Rodinná historka. Vydání druhé. . . . . Kč 21·50

XXII. Z NOTÝSKŮV PAVLA ČAMRDY I. Vydání druhé. . . . . Kč 18·—

XXIII. Z NOTÝSKŮV PAVLA ČAMRDY II. Vydání druhé. . . . . Kč 20·—

XXIV. VDAVKY NANYNKY KULICHOVY A CO SE KOLEM NICH SBĚHLO. Část první. Vydání druhé. . . . . Kč 26·—

XXV. VDAVKY NANYNKY KULICHOVY A CO SE KOLEM NICH SBĚHLO. Část druhá. Vydání druhé. . . . . Kč 24·—

XXVI. EVIČKA A JINÉ VÝJEVY RODINNÉ. . Kč 18·—

XXVII. DROBNÍ LIDÉ. Řada I. . . . . Kč 28·—

XXVIII. DROBNÍ LIDÉ. Řada II . . . . .

(K cenám dočas. rež. přír.)

Naprodej v každém knihkupectví.

NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC
v Praze I., Národní třída 11.

SEBRANÉ SPISY

IGNÁTA HERRMANNA

LIBRARY
SEP 8 1972
UNIVERSITY OF TORONTO

DÍL XXVIII.

DROBNÍ LIDÉ.

ČRTY ZE VŠEDNÍHO ŽIVOTA.

PG
5038
H45
1905
díl 28

V SEBRANÝCH SPISECH
VYDÁNÍ PRVÉ.

V PRAZE.
NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC

IGNÁT HERRMANN:

DROBNÍ LIDÉ.

ČRTY ZE VŠEDNÍHO ŽIVOTA.

ČTVRTÉ OPRAVENÉ
I POZMĚNĚNÉ VYDÁNÍ.

ŘADA DRUHÁ.

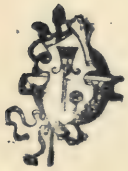

V PRAZE.
NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC

Právo překladu do všech jazyků, jakéhokoli zdramatisování neb zfilmování a všechna práva vůbec autor si vyhrazuje.

Tiskem knihtiskárny „VELESLAVÍN" spol. s r. o. v Praze 1922.

Co se událo toho dne v čísle padesátém třetím.

Příběh štědrovečerní.

Od rána hustě sněžilo. Drobné hvězdičky sněhové sypaly se nepřetržitě a pokrývaly již na stopu zemi, lemovaly štíhlá ramena kandelábrů, upínaly se na holé stromy a křoviny v sadech a tlustou vrstvou tížily střechy domů, palácú a kostelů.

Schylovalo se k večeru. Ulicemi chvátali pánové i paničky s posledními dárky pro svou drobotinu doma, vyčkávající netrpělivě příchodu Ježíškova, a kmitaly se postavy chuďasů s posledními zbylými, křivými smrčky.

Všech těchto zjevů nemohl viděti a sledovati muž, který seděl v těsné komůrce, jejíž jediné okno skoro u samého stropu bylo nejen pevně zamřižováno, ale krom toho zvenčí obedněno, tak že do úzkého prostoru ani v pravé poledne ne-

pronikl paprsek světla denního. Byla to žalářní temnice.

Ale její dnešní obyvatel přece tušil, ba viděl v duchu vše, co se dole na zemi děje. Zaletěl myšlenkami v dětství a vzpomínal, jak jemu bylo snášeno na Štědrý den, jak v nebohaté sice, ale teplé domácnosti rodičů bývalo tklivě útulno v ten večer, kdy on a jeho sourozenci se radovávali ze skrovné nadílky vánoční.

Pak přeskočil řadu let a vynořila se domácnost jiná, jeho vlastní, kterou založil, když se mu dostalo chleba dosyta pro něj, pro milou družku a konečně třeba i pro několik malých krků po čase. Dostavilo se, co očekával, a pak slavil několik Štědrých večerů po boku milované ženy, a na druhé straně stolu vyhlížely ze sedáčků dvě kučeravé hlavy, z nichž zářilo čtvero roztomilých, rozjásaných očí...

Při této vzpomínce zakalily se mužovy zraky. Pravice zdvíhala se k očím, jakoby je chtěla promnouti, ale nepovznesši se tak vysoko klesala opět v klín. Drahnou chvíli zdržel se muž při tomto obraze z let minulých — ach, tak dávno minulých, a již vystupovala znenáhla jiná, těžká vzpomínka, děsná jako noční bouře, vzpomínka na den, kterýž mu přinesl hrozné překvapení a zklamání a strašlivé následky...

Byl tehda zase Štědrý den, jako dnes, a on pozdě večer se vracel ostrou vánicí na dunivém parostroji k domovu, aby aspoň kousek štědrove-

černího jasu zachytil a s rodinou prožil. Nebyl očekáván, jeho služba měla trvati do zítřka. Ale našel náhradníka a spěchal radostně domů. Ah — kéž by se byl nevracel! Chtěl překvapiti ženu a překvapil ji podivně — postaralať se také ona o náhradníka za muže pro ten večer, jako snad již po mnoho večerů a nocí dřívějších. Nenadálý, nevítaný ten host se nedočkal hodu božího, a zklamanému muži po prominutí trestu smrti byl usouzen šestnáctiletý žalář. Dnes tomu právě dvanáct let — ten den tráví vždy v temné komoře o postě. Takový jest již dvanáctý jeho Štědrý večer...

Stále se sypal sníh a s ním se kvapem snášel soumrak na střechy a do ulic. Hodiny míjely. —

Do tmy temnice, k sluchu vězňovu pojednou zalehl dusot z chodby. Duněl blíž a blíže, teď utichl, v zámku zaskřípěl klíč, dveře cely se otevřely, a vstoupil žalářník s dozorcem vězňů.

„Nespíte, Dube?“ otázal se žalářník svítě lojovou svící do temné prostory.

„V tenhle den a v tuhle noc jsem tady ještě nikdy nespal,“ odpověděl Dub chraptivě, ztěžka se zdvíhaje.

„Tedy honem, Dube, vzchopte se a hoďte se do parády. V tu chvíli máte býti předveden k panu řediteli.“

A na pobídnutí, aby si Dub chutě popílil, a sám již nemoha zcela smlčeti závažný význam

svého poslání, dodal žalářník jaksi dobrácky a slibně:

„Dostanete tam štědrovečerní prezent, Dube. To se zasmějete."

Slovo o zasmání bylo tu skoro na místě nepravém. Ivan Dub hleděl na žalářníka zraky vypoulenými, jak vytřeštěnými. Jakého daru může se dostati jemu, starému trestanci, který tu sedí již dvanáct let pro vraždu, a který ještě celou čtvrtinu trestu má odpykati!

Ale již tedy byl vzhůru. Ať běží očkoli, každá chvíle mimo tuto těsnou kobku jest jistou otavou, oddechem, ukrácením zoufalé samoty a trýzně. Sáhl po člunkovité čapce beze štítku z hrubého šedého sukna, vtiskl ji na ostříhanou hlavu a podíval se na sebe ve mdlém svitu lojovice, jako by zkoumal, je-li dosti slušně upraven na návštěvu v kanceláři ředitelově. Vzdychl zhluboka, beze slova kráčel za žalářníkem, a za ním dusaly těžké kroky starého dozorce, jehož hrubé, kované boty budily v dlouhé, pusté chodbě žalářní budovy mnohonásobnou tříštivou ozvěnu.

Za několik minut vstoupil Dub do kanceláře žalářního ředitele, nad jehož prostým dubovým stolem syčel žlutý plamen plynový. Ředitel seděl ve svém tvrdém, nemotorném křesle, podál něho na židli seděl jiný muž s listinou v ruce.

Když se Dub objevil, vzchopil se ředitel, vzchopil se i druhý muž.

„Jste Ivan Dub?" otázal se ředitel. Znal

sice vězně dávno, i jeho provinění, ale úřední povinnost přikazovala mu tuto otázku.

„Ano, milosti. Ivan Dub."

„Jaký čin zde odpykáváte?"

Ivan Dub hned nepromluvil. Jen zasupění se ponesło ztichlým prostorem. A potom řekl zdrsnělým hlasem:

„Prostou vraždu, milosti."

„Jak dlouho již tu sedíte?" zněla další otázka.

Jako by sbíral všechny síly k odpovědi, řekl Dub těžce a zdlouha:

„Dvanáct let, milosti."

Jeho tělo se rozechvělo, svaly popelavé tváře zaškubaly sebou. Zdálo se, že se muž zapotácí.

Ředitel zpozoroval to a řekl o poznání méně úředně, vlídněji:

„Můžete usednouti, Dube, chcete-li."

Ale Dub se nehýbal. Již se vzpamatoval a rovně stál, hledě na ředitele. Jen mžikem zaletěly zraky jeho ke druhému, neznámému pánu s listinou v ruce. Co ten tu...?

„Uslyšíte milou, radostnou zprávu, Dube, kterou vám přináší pan státní zástupce tuto."

Ivan Dub nachýlil hlavu, ale hned zas ji vztyčil.

A ředitel, pokloniv se neznámému, řekl vážně:

„Prosím, pane státní zástupce."

Úředník rozevřel arch papíru, jejž držel, a hledě na trestance promlouval povznešeným, slavným hlasem:

„Poslyšte, Ivane Dube. Vzhledem k vašemu vzornému chování po všechen čas vašeho trestu, vzhledem k tomu, že jste se za celých dvanáct let nedopustil žádného poklesku a žádného porušení vězeňského řádu a nezavdal příčiny k domácímu potrestání, promíjí se vám z milosti císařské zbytek vašeho šestnáctiletého žaláře, totiž celá čtyry léta. Rozuměl jste, Ivane Dube?“

Vězeň zachvěl se teď poznovu. Zsinalými rty poškubávalo mu, že měl co dělat, aby pronesl dvě slova:

„Rozuměl, milosti.“

A nyní se již zapotácel.

Žalářník rychle mu přisunul židli a zašeptal:

„Sedněte si, Dube.“

Dub makal pozadu po lenochu židle a těžce dosedl. Dosedl, dopadl, a zakryl tvář oběma rukama. Těžký sten, těžký vzlyk vydral se mu z hrdla, a hlava se mu v dlaních otřásala.

„Ivane Dube,“ pronesl ředitel věznice.

Ivan Dub snesl dlaně na kolena, vzhlédl k řediteli.

„Ivane Dube, měl jste býti předvolán zítra, ale vrchní pan státní zástupce rozhodl, aby vám císařská milost byla oznámena již dnes, poněvadž na dnešek, až do zítřejšího rána, připadá ztužení vašeho trestu, samovazba a půst. Je Štědrý večer. Jste svoboden, Dube, a máte hezkou slevu — čtyry léta!“

Dub se vzchopil a sepjav ruce na břiše pronesl truchlivě:

„Dvanáct let, milosti, bylo taky dvanáct let!“

„Jste svoboden, Dube,“ opakoval ředitel, „a budete bez meškání propuštěn.“

Obraceje se k žalářníkovi dodal:

„Odveďte jej a propusťte jej.“

V průvodu žalářníkově a dozorcově Ivan Dub odcházel z úřadovny touž cestou, kterou tam byl přiveden.

„Tak tedy, Dube, to je překvapení, co? — Myslím, že ve své cele nic nemáte, nic jste tam nepřinesl. Dole dostanete své civilní šaty, jestli vám je moli nesežrali. Převléknete se tam v čekárně, jděte s pánembohem — a pozvete se někam na kapra. To máte veselý štědrý večer, co?“

A nutil se do zasmání. Ale Ivanu Dubovi do smíchu nebylo.

— — — — — — —

O půl hodiny později vyšel z trestnice svatováclavské muž v pomačkaných, schátralých, prožraných šatech, skoro hadrech. Váhavými kroky vzdaloval se, tiskna malý uzlík pod paždím, a rozhlížel se ulicí, jako by se byl octl v končině naprosto neznámé. Vlastně neviděl ulice, poněvadž kráčel hustou vánicí sněhovou, kterou se žlutaly jen kalné plameny nejbližších nárožních svítilen, jako by se v té záplavě utápěly. Sypalo se mu do očí, za krk, a muž cítil, že se o něj pokouší zimnice. Sníh studil, brada mu drkotala.

Tak došel muž na pokraj širého, pustého sadu. Ale sadu nerozeznával. Vzdouvalo se před ním daleko široko i vysoko moře sněhové, kam dohlédl, a z toho moře vyčnívala jednotlivá křoví a bezlisté koruny stromové jako vraky, jako trosky.

Ivan Dub se zachvěl zimou, stanul, beznadějně se rozhlédl. Jednotliví opozdilí chodci mizeli v metelici, jakoby je moře pohlcovalo. Kam on směřuje? Kde jest jeho cíl? Nemá cíle. Strašlivá, nepřestupná propast dvanácti let rozkládá se před ním a jeho někdejším cílem. Odevšad naň zeje hrozná prázdnota, poušť a beznaděj. Kdo přijme pod střechu člověka, který přichází rovnou cestou ze žaláře?

Ivan Dub hleděl chvíli do té bílé temnoty vůkol, pojednou se otočil, a touž cestou, kterou sem došel, vracel se v místa, odkud byl vyšel. O chvíli později bylo u vrat věznice, u dveří žalářníkových zazvoněno, a když vousáč vystrčil hlavu, pronesl muž zvenčí bezezvukým hlasem:

„Smilujte se, pane žalářníku, dovolte mi, abych přespal dnes ještě ve své cele. Kam pak jít? Rodina je daleko — mám-li ještě rodinu — zde nemám živé duše, a nikdo by mi ani neotevřel... Co na tom sejde, zůstane-li cela prázdna nebo ne — nechte mě tam do rána.“

Žalářník hleděl chvíli do tváře, kterou znal dvanáct let, hleděl na vyrážející štětinky na bradě propuštěncově, v jeho sivé zraky, a za chvilku se otevřela malá branka...

A za další chvíli seděl Ivan Dub zase v čísle 53., před ním se kouřilo z talíře rybí polévky a z kusa smažené ryby z kuchyně žalářníkovy. Dnes poprvé měl v cele svíčku lojovici a vedle ní džbánek piva.

Potom usnul posledně v té úzké prostoře, ve které světil dnes dvanáctý svůj Štědrý večer. Toliko s tím rozdílem, že dnes poprvé tu spal při dveřích nezamčených a nezatarasených těžkou závorou železnou.

Dva večery.

1885.

I.

Léto se schylovalo. Dávno již vál vítr se strnišť, dni se valem krátily, večery prodlužovaly. Blízký podzim ohlašoval se chladným dechem, časnými mlhami.

V druhém patře úzkého, vysokého domu při Vltavě sedělo za chladnoucího večera pozdního září dvé lidí. Seděli těsně při sobě na zánovních rákosových židlích, ve klidném objetí boků, a pohlíželi na Vltavu, po jejíž hladině pluly poslední, poloprázdné parníčky a kde se kmitaly poslední štíhlé člunky veslařské. Protější plovárna byla již napolo rozebrána, na břeh vynesena, a jenom několik otužilých plavců brázdilo ještě mocnými odrazy hladinu řeky. Letní život na Vltavě ponenáhlu tuchl, odumíral.

Manželé Havlovi na chvíli osaměli. Služka odešla před chvíli, aby sehnala prostou večeři a

a džbán piva, postavivši dříve na stůl petrolejovou svítilnu, připravenou k rozžehnutí: ale nikdo z obou mladých nevstával, aby rozsvítil. Stín za stínem vkrádal se do světnice, ukládal se na bílá lůžka, na stěny, zatemňoval rozvěšené obrazy a zastíral všechen nábytek šerým závojem.

Po dlouhém mlčení promluvil konečně Havel:

„Hle, ženuško, vždy mi bývalo tak tesklivo, když léto uteklo a na dveře ťukal podzim se svým průvodem, se svými dešti a větry, s tím smutným skučením v komíně, a s dotěravými prškami na okna. Ale tentokráte nelituji léta, není mi tak smutno, tentokráte se těším i z podzimu..“

Ruka Havlova obemkla pevněji bok mladé ženy a on pokračoval hlasem ztišeným, aby slova neletěla dále, než k uchu jeho družky:

„Tentokráte se těším i na zimu. Nebudeme již sami jako vloni a předloni. Přibude nám společnost, malička sic a nerozumná a křiklavá — ale tak milá a drahá. Netěšíš se také, ženuško...?“

Mladá žena, jejíž líce při prvním zahovoření Havlově bylo se pokrylo ruměncem, vzdychla nyní zhluboka, a tvář její trochu pobledla. Přivinula se úže k muži a odpověděla skoro šeptem:

„Těším se také, mužíčku, ale zase mám strach! Bojím se, že to snad nepřečkám... Ma-

minka vždy pláče, když na to vzpomene. A mně také je stále do pláče...“

A již oči mladé ženy a nastávající matky ronily horké slzy a ústa její tiskla dlouhé, horké políbení na rty mužovy.

„Čeho se bát, ženuško?“ konejšil Havel. „Nemysli na nic hrozného. Maminka jest nerozumná, že tě straší vlastními obavami. A proč? Vždyť vás bylo sedm — přečkala všecky šťastně a je zdráva a spokojena — bude ještě dlouho na světě.“ A pak přešel Havel k jinému: „Hleď, mám jakousi naději, tak určité tušení, že to bude syn, ženuško. Těším se jako dítě, až poprvé zapláče, až jej budu moci vzíti na ruku a konejšiti ho. A zdá se mi, že ho již znám, našeho Jiříčka!“

Mladý muž byl pohnut a hlas jeho se chvěl. Pozvedl levici a hladil hebkou tvář ženinu, ale pak jako náhodou a mimovolně povznesl ruku k čelu a tiskl okazováčkem jedno oko po druhém. Chtěl zatlačiti nazpět neústupnou slzu, ale rozmáčkl ji jenom.

Žena položila hlavu na rameno Havlovo a tázala se tiše, nesnadně jen potlačujíc vzlyknutí:

„A kdyby to byla dceruška, neměl bys ji tak rád?“

„Ale dětino!“ přikláněl se muž, „jak bych ji neměl rád! Když bude dceruška, bude to Liduška, drobná, švitorná, s modrýma očima a bílými vlásky. Jak bych neměl rád Lidušku? Bude na nás tak pěkně volat, bude se tak šelmovsky

usmívat. Slyšíš, jak bude říkat: ťaťa, mama? Jakou z ní budou mít radost naše maminky, babičky!"

Mladá žena zakryla náhle manželu ústa a pak, usmívajíc se blaženě, šeptala tiše:

„Hleď, ten drobek jakoby poslouchal, že o něm hovoříme. Kopá!"

A roznícena pocitem šťastného mateřství, vědomím nového, vzbuzeného a čilého života pod vlastním srdcem, sáhla po levici manželově a položila si ji na tělo. A Havel, neodvažuje se dlaň přitisknouti, přece pod ní cítil lehoučké zvlnění života ženina.

„Bude to syn, dušičko," zašeptal radostně. „Jiříček!...."

Nad řekou rozestřela se mlha, šířila se vždy dál a dále, zatopila již i všecky ohrady podél Vltavy a vystupovala vždy výš a výše, až se vtáhla znenáhla i do pokoje a pověsila se na řasy oběma blaženým lidem. Klid a ticho podzimního večera rozložily se vůkol — klid a ticho panovaly v útulném tom příbytku, kde se chystalo radostné uvítání malé, nevinné bytosti, jejíž příchod užuž nastával.

V tom klidu večerním bila dvě srdce blaženým tlukotem, k němuž se pojil tlukot srdečka třetího, nevědomého, posud beze všeho pocitu.

— — — — — — —

Druhého dne vrátil se Havel z pisárny roz-

mrzelý. Mladá choť zpozorovala nevrlost na jeho tváři.

„Co je ti, mužíčku?“ tázala se s účastenstvím.

„Co mně jest!“ odpovídal mrzutě Havel. „Nic mi není, ale mám nepříjemný úkol. Dnes mi nařídil šéf, abych odejel za obchodem na Moravu. Musím na cestu hned zejtra a vrátím se snad až za týden, nebude-li to déle trvati. Připrav mi prádlo a šedivý oděv, vlak odjíždí ráno o sedmé.“

Žena Havlova se zřejmě zalekla.

„Teď mi odjedeš, Ivane? Nemůže jeti nikdo za tebe? Mne zde necháš samotnu?“

„Nebudeš zde sama, ženuško,“ těšil ji Havel, „bude zde tvá maminka po celý čas, dokud se nevrátím. Snad se vrátím dříve. Buď bez starosti...“

Nedařilo se mu dobře, utěšovati ženu, a vlastně se mu nedostávalo ani výmluvnosti. Cítil sám, kterak od ní musí odejíti ve chvíli nejnevhodnější, ale nemohl si pomoci. Musil jeti.

Z rána se vydal na cestu. Bylo mu tak teskno — a přál si, aby událost, jíž se dříve nemohl dočkati, omeškala se nyní aspoň o dvě neděle.

Ano, kdyby bylo lze takové věci odkládati!

Než Havel odjel, sestavil ženě zevrubný seznam měst a dnů, kam a kdy mu měla aspoň stručné zprávy zasílati, po případě i telegrafovati, načež se vybral do Moravy.

S chvatem vyřizoval své poslání a bez odkladu spěchal s místa na místo, aby co nejdříve mohl nastoupiti pochod zpátečný. Na každé jeho stanici očekával ho dopis na poště a vše bylo v pořádku. Konečně po osmi dnech dorazil do Brna. Prvního dne se mu nedostalo zprávy žádné, druhého dne mu byl na poště vydán telegram. Havel věděl, co to znamená. Byl otcem — doma plakala malá rodina — a telegram třásl se mu v ruce. Nemohl se odhodlati, aby papír roztrhl. Jakou zprávu přináší mu? Je štěstí jeho úplné?

Vyšel do průjezdu poštovní budovy a chvějícími se prsty v rozčilení největším, ale zvolna, zvolňoučka, aby ještě okamžik se mohl kochati nadějí nejradostnější, rozvinoval papír.

Jeho zraky přelétly jediný řádek, ale Havlovi vzdula se hruď, oči se zalily blaženou záplavou a z úst se mu vydrala mimovolně slova: „Ženo! Jiříčku!"

Telegram byl krátký: „Máš syna! — Dítě, matka zdrávy. Vrať se brzy!

Matka Alžběta."

„Mám syna!" bouřilo radostně v prsou Havlových. „Matka, dítě zdrávy! — Mám syna, Jiříčka — syna, syna, syna!"

A spěchal dále, o překot spěchal z těch živých ulic, někam na odlehlé, klidné místo, kde by neslyšel nic jiného než radostné burácení vnitřní, které po tisícáté opakovalo: „Mám syna — syna — syna!"

Ale ještě nebyl se vším hotov, ještě se nemohl vrátit. Zbývala mu cesta do Olomouce, pak teprv se obrátí ku Praze, aby přivinul k srdci drahou ženu a toho maličkého človíčka, jejž dva roky očekával a jenž konečně přišel, aby jeho štěstí doplnil. Hle, co on se tu raduje, po desáté a po sté hltá jediný ten řádek telegramu, v tu chvíli tam daleko v Praze pláče, křičí, řve ten malý nezbeda, ten kluk bez vzdělání, beze mravů, ten malý, červený nahác Jíra! „Jiříku, Jiříku, snědbych tě, kdybys tu byl!“ jásal Havel.

Potom zamířil k besednímu domu, usedl do zahrady, postlané již sežloutlým listím, a vyprázdnil na zdraví milé ženy i neznámého synátora několik kalíšků vína a psal domů list, jímž posílal na tisíce polibků ženě i kloučeti, i tchyni, i paní bábě... Koho by v tu chvíli byl nelíbal! — —

Konečně se octl i v Olomouci, vyřídil poslední věci a bez meškání vsedl do vlaku a ujížděl ku Praze. Jel rychlíkem, ale jak se plíží i rychlovlak někomu, kdo jede navštívit syna, kterého dosud neviděl! Jak vesele pískal dnes parní stroj, jak přívětivě huhlal komín, vydychuje sloupy černého dýmu a pak zase sněhových obláčků. Jak rozpustile drcala kolesa vozů, poskakujíce tu a tam na křižovatkách a přes výhybky, jakoby chtěla říci: „Ej, koukej, jak s tebou spěcháme, jak přeskakujeme, co se nám klade do cesty — strpení, a budeš doma!“

Bylo deset hodin večer, když vjel vlak do nádraží pražského. Již chvíli stál Havel u pootevřených dvířek vozu a byl první, jenž vyskočil na peron — ještě se vlak nadobro nezastavil.

Letem spěchal tichými ulicemi ke svému zátiší na břehu Vltavy, dole pod Vyšehradem, a stanuv před domem čekal netrpělivě, až se mu odemknou vrata, a pohlížel toužebně nahoru do oken, osvětlených slabým svitem nočního kahance.

Byl by málem porazil starou, chatrnou domovnici, a skoky přes tři, přes čtyři schody hnal se nahoru.

Ještě jedny dveře, ještě jeden zámek dělí ho od rodiny. Tak s pýchou si říká: od rodiny!

Veden pudem zaklepal co nejjemněji, ač by rád byl zahřmotil oběma rukama co nejhlučněji.

Zlehka, zlehýnka otevřely se dveře. Na prahu se objevila tchyně, kladoucí prst na ústa:

„Pst — oba spí!"

Oba spí! A Havel měl tak nabráno, aby si zahlaholil, aby se rozkřikl, aby zobjímal ženu i syna — a zatím oba mu usnuli! Ovšem, což on vzpomněl, že žena tam leží bledá, sesláblá, plna bolesti ještě po té těžké chvíli, a dítě snad že teprv před chvíli přestalo lkáti a že jsou ženy rády, že se trochu ztišilo.

Ale jediný neopatrný, hřmotnější krok, a žena se probudila. Skoro bez vlády otočila hlavu

a poznala, kdo přichází. Na její tváři se objevil úsměv. Ale jak rozdílný to byl úsměv od onoho, kdy spolu seděli tehdy u okna a hovořili o tom, kdo má přijíti.

Byl to úsměv ženy, která prošla již tou stupnicí bolestí, jež předcházejí a provázejí narození člověka, byl to úsměv matky, jež včera, předevčírem darovala život děcku.

A jak se pohnula, zapíštělo něco vedle ní, při stěně v chuchvalci peřin a podušek, a pak následoval nevrlý brekot stvoření, jehož nebylo vidět.

Havel opatrně, měkce políbil ženu a pak nahýbal se dychtivě přes ni ke stěně. A ještě nic neviděl. Ohlédl se tázavě po tchyni.

„Nu, tak ho zlibej, když jsi ho vzbudil!“ řekla ona polo žertem, polo vážně, a vyzvedla raneček peřinek a prádélka, v němž se utápěla malá pitvorná hlavička nemluvněte.

A Havel přivinul k prsům ten uzlík a líbal tvářičky a ústečka drobounkého Jiříčka.

Tak šťastná, blažená noc nesnesla se ještě nikdy nad mladou domácností Havlovic. Snad ani tehdáž ne, když Ivan uváděl žínku poprvé do nové domácnosti...

II.

Od Jiříčkova narození vznášel se nad domácností Havlových jakýsi růžový přísvit. Svět byl krásnější, život blaženější. Havel měl ženu teď ještě radši než dříve, ona pak teprve příchodem Jiříčkovým zdála se pochopovati význam a cenu šťastného života rodinného. Oběma se zdálo, jakoby nad jejich hlavami šelestila neviditelná křidélka andělíčí. Ovšem, byl k nim zavítal andělíček. Tu ležel v kolébce, zavinut až po bradu, a spal celé dny, jakoby mu do světa pranic nebylo. A když se probudil, koulel velikýma, černýma očima tak připitoměle, díval se vpravo a vlevo a přece se zdálo, že nic nevidí.

„Je ještě slepý," říkával škádlivě Havel.

„E jdi," zlobívala se tchyně, „což se takhle mluví o dětech! Ten vidí všecko, holečku, heleď, jak jasná očka má! Ale neříká nic."

Bodejť že neříkal. Časem jen otevřel drobná ta ústečka, jakoby chtěl mluvit, ale klapal jimi na prázdno, jako kapřík na písku.

A někdy zas ozýval se až příliš. Nebylo v tom rozumu a nemohlo se vědět, co si myslí. Ale řval, až Havlovi uši zaléhaly.

Nikdy nebylo u Havlů tolik návštěv, jako nyní. Co chvíle byly tu obě babičky, které vždy vynašly na malém Jiříku něco nového. Pak přicházely tety, jedna po druhé, a každá chtěla chlapce pohýčkat. Konečně přicházeli strýcové,

svaci Havlovi a bratří. Nejstarší z nich, profesor Havel, starý mládenec mrzutého vzezření, ale dobrák největší, všecek udiven prohlížel malého tvora a dotýkal se ho vždy jen ukazováčkem. Byl by ho také rád vyzvedl z kolébky, ale nevěděl, jak se to dělá, a netroufal si. Bylo mu náramně podivno, že jeho bratr, o tolik mladší, jehož ženitba mu byla proti mysli, že „ten kluk" má už rodinu. A bylo mu dále podivno, že to pískle, sotva dvě píděmi dlouhé, vzbuzuje takové účastenství. Všichni příbuzní o něm mluví, každodenně se znamená, že o kousek vyrostlo, pořád a pořád o něm někdo začíná — až protivno, jakých cavyků se nadělá s takovým cikánětem. A přemýšleje o tom déle, shledával, že to vlastně zcela v pořádku; žeť to oním vznikáním rodiny, vzbuzujícím účastenství v kroužku nejdříve úzkém, ale později vždy větším a větším — a náhle pociťoval tak něco jako přídech závisti a tázal se sama sebe, proč také nemá takového Jiříka?...

A Havel byl přešťastný. Jiřík rostl, tuclatěl a již i naslouchal — aspoň otáčel zraky v onu stranu, odkud na něj bylo voláno. A konečně, po čtyřech nedělích, usmál se poprvé!

Mladá matka byla blažena. Navlékala každého rána radostně čistou karkulku na drobnou tu hlavičku a podávala něžné pěsti Jiříčkově prsty a rozjařila se až smíchem, když to poupě chytalo její ukazováček a nechtělo pustit.

„On má sílu, maminko," říkávala s pýchou

k matce Havlově, a Havel dodával: „Bude Sokolem — to je vidět!"

Ó, vy maminky mladé, mějte rády své Jiříčky, Vašíčky a Slávečky, své Lidušky, Miládky a Boženky! Nezlobte se, když křičívají, nebuďte netrpělivy, když pláčí a nožičkama mrskají. Kdo ví, co je bolí, andělíčky drobounké, a nemají nikoho kromě vás, matičky mladé! Chovejte je, hýčkejte je, ty slabé, malomocné figurky — vždyť to jejich milé broukání a bublání odmění vás tisíceronásobně. Nevíte, jak dlouhý život jim vyměřen, netušíte, že nad týmiž bytostmi, jejichž rozmar dnes vás popudil, budete zejtra, pozejtří naříkati a žhavé slzy prolévati — marně, marně, neprobudíte jich už! Milujte je, dokud je milovati můžete...

Po několika týdnech vyšla paní Havlová s Jiříčkem na ulici. Byla listopadová neděle, když vnouček poprvé šel navštívit obě babičky. Jak si domýšlela mladá matka na své robátko; zdálo se jí, že každý, kdo kráčí mimo, hledí na Jiříka, upjatého v dlouhý bílý plášť, jímž byla zahalena i chůva. Pošetilka! Což to byl zázrak? Takových dětí nosí se Prahou na sta, na tisíce, a nikdo si jich nevšímá. Jen jí to bylo něčím novým; svět nemluvňat neprohlíží.

Toho dne bylo hezky chladno. Od řeky vál kousavý vítr a Havel očekával doma starostlivě dítě a ženu, jež se byla návštěvami trochu pozdržela. Bylo už temno, když se vracela.

„Koukej, jak povětří ofouklo Jiříka do červena," upozorňovala matka.

Havel celoval dítě, jakoby ho půl roku nebyl viděl. Bylo červené, ale tvářičky dýchaly ještě sychravým povětřím venkovským. Zvolna, zvolňoučka se rozehřívaly.

Než druhého dne rozpalovala se líčka Jiříčkova znova. Tentokráte nebylo to větrem, tentokráte přicházel oheň ze vnitřka! Dítě bylo nějak churavo.

„Malá horečka," řekl lékař. „Myslím, že je trochu nastuzeno. No, no, nebojte se, zejtra, pozejtří bude snad už zase dobře."

Ale nebylo dobře. Oheň s tváří sice zmizel, ale buclatost Jiříkova vůčihledě se ztrácela, dítě na celém těle opadávalo. Pozbylo chuti, nechtělo pít a tělíčko leželo celé dny v kolébce bez vlády. Ručky hubly vždy více, tváře pobledly docela a pleť nabývala průzračné, namodralé barvy.

„Je to žaludeční katar," prohlásil lékař na doléhání Havlovo, „ale nemusí být nebezpečný. Myslím, že nastane obrat ve dvou dnech a dítě se bude spravovat. Jen dávejte pilně tyto kapky a třikráte za den lžíci malaga. Uvidíte, že bude lépe."

Uvidíte, že bude lépe. Havel opakoval si ta slova neústupně stokráte za den a přistupoval přes tu chvíli opatrně, po špičkách ke kolébce Jiříčkově, aby viděl, jak je lépe. Ne, nebylo lépe. Naopak zdálo se, že je hůř a hůře. A znova do-

léhal na lékaře otázkami a snažil se, aby každému slovu dobře porozuměl. Aby věděl, kdy bude zcela určitě lépe! Než lékař neodpovídal nyní již tak ochotně jako dříve a prohlížel děcko se všech stran, naslouchal při zamodralém bříšku a — mlčel.

„Ale mluvte konečně," dotíral Havel, „co shledáváte?"

„Dyspepsie, dyspepsie," pronášel jednotvárně lékař. „Silně dyspeptické je dítě — uvidíme, jak bude dále."

Havel opakoval si v duchu slovo lékařovo, „dyspepsie". Ano, pojmenování máte pro vše! Nikdy nejste v rozpacích, a latina nebo řečtina vám dá výraz pro každé utrpení, pro každou nemoc. Ale co mně záleží na tom, jak se choroba jmenuje! Co mně znamená: dyspepsie! Chci lék, vyléčení, ne jméno pro nemoc!...

— — — — — — —

Jiříček Havlovic chřadl vždy více. Lékař správně nemoc pojmenoval. Droboučký pacient byl dyspeptický, nemohl tráviti, nemohl zažívati, tílku se nedostávalo nových šťáv, i hublo dále — sil ubývalo, konečně dítě nemohlo již ani plakati.

Venku nastaly již listopadové plískanice. Nad krajinou visel mrtvý podzimkový příkrov, z něhož spadávaly chvílemi pichlavé krůpěje, chvílemi vločky sněhové, ale jímž ani jediný zářivý paprslek slunečný nepronikl.

Byl takovýto den, kdy se vedlo Jiříčkovi

nejhůře. Havel již týden nespatřil úsměvu na milé tvářičce dítěte a po dva dny už ho neslyšel zaplakati. Nesmálo se, poněvadž trpělo; neplakalo, poněvadž nemělo síly.

Havel tušil opět šelest neviditelných křídel, který naplňoval celý jeho příbytek, ale tentokráte byla to jakási mrazivá příšera, jež se chtěla na drahé hlavičce Jiříčkově usadit a tlukot malého srdéčka zastaviti. Nikdo jí neviděl, ale všickni ji tušili, jak se snáší níž a níže, jak odychuje ledovým dechem čílko trpícího nemluvněte.

Nevyspalá, s hlavou do klína skloněnou, s rukama přes kolena sepjatýma seděla na podnožce vedle kolébky mladá matka. Tváře její byly bledé, oči vyplakány, nyní už suché. Nad kolébkou skláněla se k děcku tchyně Havlova. Stříbrné její vlasy byly pocuchány, tváře pláčem zarudlé a na bílou peřinku nepřetržitě kanuly slzy. V jedné ruce držela lahvičku s lékem, ve druhé lžíci, a očekávala, až se dítě protrhne ze spánku, aby mu pootevřela ústečka a dala léku.

Bylo hrobové ticho. Chvílemi jen zalehl do okna kvílivý vítr a po tabulích sklouzaly volně jednotlivé kapky dešťové, stejnoměrně, pravidelně, jakoby odměřovaly čas do věčnosti. Tok — tok — tok — tok... A v komnatě, právě nad hlavou synáčkovou, odpovídaly hodiny jednotvárně, tvrdošíjně: Tyk — tyk — tyk — tyk... Vše bylo uzavřeno neprodyšně, aby ani vánek nemohl provanouti, a přece se zdálo, jakoby se otvíraly všec-

ty stěny, aby mohl projíti host, jenž nezná překážek.

Neúprosný, nemilosrdný osud přicházel a ukládal Havlovům první těžkou zkoušku, pod níž se hroutili k zemi.

Bezduchý, s očima vypoulenýma přecházel Havel z pokoje do pokoje, v punčochách, aby děcko nevzbudil. Viděl vše, poznával, co nastává, ale nepochopoval nic. Jak jest možno, aby toto děcko, jež přineslo tolik radostí, aby nyní odešlo? Kdo tak ustanovil? Proč přišlo? A když přišlo, proč zase odchází? Vždyť je nosíme na rukou, ošetřujeme je, proč nás opouští, v bezměrném bolu nás zanechávajíc!

Havel pohlédl na tchyni. Skláněla se posud nad kolébkou a v její ruce leskla se lžíce, na níž byla přischla kapka žlutého léku.

„Nelejte to do něho, maminko," zašeptal Havel, „není to nic platno."

Stará matka se k němu obrátila.

„A co mu mám dáti?..."

Ne, déle to Havel snésti nemohl. Vešel do svého pokojíku, oblékl se a chopiv se deštníku přistoupil po špičkách ke staré paní:

„Maminko, musím ven. Prosím vás, dejte pozor — vrátím se brzy — nezapomeňte mu dáti léku..."

Odcházel skoro nepozorován. Tchyně upírala

zaslzené zraky na děcko, žena Havlova nevšímala si ničeho.

— — — — — — —

Kráčel, nevěda kam. Neměl směru, nechtěl nikam dojít, vše mu bylo lhostejno, všude bylo stejně šedivo a sychravo. Člověk tak někdy bloudí a přeje si, aby náhle někam zapadl a svět aby se nad ním zavřel. Jsou chvíle, kdy z nás duch vystupuje a kdy po zemi bloudí jenom tělo. Taková chvíle nastala teď Havlovi.

Pojednou byl ze svého otupění probuzen. Viděl se na Václavském náměstí, slyšel hlas přítelův:

„Kam jdeš?"

„Nikam!"

„Půjdeš domů?"

„Domů? Teď jsem z domova odešel."

„Máš čas? Máš večer prázdný?"

Ah, času měl Havel dost, prázdnoty bylo v něm a před ním tolik, až se jí lekal.

„Pojď," nutkal přítel dále, „mám dva lístky do Variété; představení Phoitesů, znamenitých kejklířů, profesor Goffart, výtečný billardista z Paříže; anglický břichomluvec Leo — znamenitá specialita, jaké v Praze nebylo, pojď!"

Havel šel. Přítel se zavěsil a za krátko stanuli v Karlíně před osvětlenou budovou, do níž vcházely zástupy lidí. Vešli také. Brzy vyhrnula se opona a Phoitesové zahájili na jevišti rej ďáblů. Fantastické postavy jejich míhaly se

přes jeviště, krčily se, rostly, smršťovaly se a mizely náhle, jako zjevy duchů. — Hromový potlesk a jásavý smích otřásaly budovou. Potom hrál profesor Goffart na kulečníku. Ale jaká to hra! Koule lítaly přes nastavované židle a stolky, vyskakovaly do výše, aby provedly karambol na druhém konci, a přeskakovaly s jednoho kulečníku na druhý, dorážejíce vždy v pravý čas a na milimetr k určenému bodu.

A v jásot diváků mísil se bezhlasý podivný skřek Goffartův: Hopp-lala!

Potom vystoupil břichomluvec. Ale co provozoval, přesahovalo všecko očekávání! Mluvil za tři osoby najednou, smál se, zpíval, zpěv přicházel z daleka a blížil se víc a více, náhle ustal, a mezi loutkami na jevišti rozestavenými strhla se hádka. A při tom nepohnul mistr břichomluvec ani ústy. Loutky na jevišti chechtaly se, prskaly, odplivovaly, kašlaly, a břichomluvec stál uprostřed, obličej ledově chladný, a přijímal potlesk obecenstva sebevědomě, s lehkými úklonami.

Havel pozapomínal, jak a proč se sem dostal, sledoval vždy živěji představení, a náhle mu připadlo:

„Až bude Jiřík velký, ten vytřeští oči na takové komedie."

A skoro se při tom usmál. Až bude Jiřík velký!

Pojednou vzpomněl na kolébku doma, na dvě utrápené ženské postavy u ní, a všecko se mu

znusilo. Zdálo se mu, jakoby v tu chvíli dolé-halo k jeho uchu sotva slyšitelné: „Ach, muži, otče, kde jsi...!“ A vzchopil se a spěchal k vý-chodu. Přítel hleděl za ním užaslý, ale již se vzchopil a spěchal za ním.

„Kam jdeš, proč odcházíš?“

„Jiříček doma umírá,“ škytl Havel, „a já se tu směji...“

Oba vyšli z Variété a beze slova chvátali ku předu, do Prahy.

— — — — — — —

Mžilo drobounce a sychravé povětří proni-kalo všecky kosti; Havel kráčel od nového mostu Palackého již sám a teď skoro běžel. Když se blížil k domovu, spatřil, kterak okna jsou jasně osvětlena. Co se děje? Jindy svítí jen mžouravý kahanec.

U domovních vrat došel mu dech. Pomalu a skoro šeptem vystupoval po schodech a jako zloděj odmykal klíčem dveře ložnice, aby nezne-pokojil přímým vstoupením ženské. Otevřel — i z ložnice lila se jasná záře do tmavé chodby — a u dveří stála jeho žena, bledá, štkající beze slz. Očekávala ho.

Havel zkamenělý stál tu jako socha, po-hlížejíc na něj velikýma vpadlýma očima, a chtěla něco říci. Nové, násilné zaštkání udusilo slova. Havel ptal se pohledem, nemohl slova pronésti. A se rtů ženiných snášelo se tlumené, šeptem, přerývané, bez výčitky:

„Pojď — muži — Jiříček — na tebe — čeká...“ A klesla mu do náručí. Celé její tělo chvělo se násilným škubáním a z očí řinula se nová záplava slz — posledních slz tohoto večera.

Havel více nesl než vedl ženu do druhé světnice, ke kolíbce Jiříčkově. I stará, dobrá matka seděla tu již bez vlády, beze hnutí, jí naproti starší dcera, kterou byly z večera povolaly, a obě hleděly ztrnule do kolébky, kde bojoval Jiříček, malý ten hrdina, poslední boj s kostnatým, dravým útočníkem, kterýž jej vítězně udolával.

Zaťaté pěstičky drahého děcka byly modré, nožičky jeho již se natahovaly a s posledními údery srdéčka škubaly sebou i posledně fialové rtíky.

Havel sklesl na kolena u kolébky a vtiskl na ústa, na čelo umírajícího poslední políbení. Bylo mu, jakoby líbal tvářičky voskové. Posledně, posledně se otevřely milé, černé oči Jiříčkovy, ale byly již kalné, jako mázdrou potaženy. Pak zase zvolna zapadaly, a když se dovřely, ustalo škubání rtů, tvářičky ztuhly, pěstičky se zkroutily a zaťaly ke hrudi, tlukot srdce utichl — —

Jiříček čekal jenom na otce, aby se s ním rozloučil...

Bankrot páně Křikavův.

1886

Přede vraty starého, hnědého, dvoupatrového domu v Ječné ulici stály dvě ženy a hleděly dolů ke Karlovu náměstí, na chodník, po němž kráčely dvě osoby, vyšedší před minutou z téhož domu. Byl to starý, poněkud již přihrbený pán v kožiše bývalé mody, ale posud zachovaném, se šedými, dlouhými vlasy pod kastorovým kloboukem, vlídného pohledu, svadlých, zamodralých rtů — a dívka asi třicetipětiletá, sličné, bledé tváře, kteráž při povrchním pozorování jevila výraz jakési lhostejnosti, unavenosti. Než kdo se bedlivěji zahleděl v tuto staropanenskou tvář, byl by v ní postřehl rys, táhnoucí se od chřípí ke rtům, v němž ležela jakási stálá, nikdy nemizející výčitka. Zdálo se, jakoby dívka výčitavým pohledem svým se neustále opírala o něčí zraky, i když hleděla do prázdna.

Dívka silně napadala na pravou nohu.

Jedna z oněch žen — nebo lépe bab — kteréž pohlížely za starcem a jeho průvodkyní, byla rohlikářka Štětinová, jejíž malý krámek i se zasklenou stolicí stál ve průjezdě domu, z něhož pán a dívka vyšli. Druhá byla její nová odběratelka, žena lampáře Šťovíčka, kterýž se o posledním kvartále přistěhoval do sklepního bytu v blízkém domě. Šťovíčková patrně pronesla nějakou otázku, týkající se oněch dvou osob, neboť Štětinová odpovídala:

„To? To je náš milostpán Lexa a naše slečinka Róza..."

„Ta je svobodná?" tázala se Šťovíčková.

„Bodejť že je svobodná," přisvědčovala rohlikářka, a pohleděvši do průjezdu, není-li tam nepovolaného ucha, přiklonila se blíže ke Šťovíčkové a vykládala:

„Svobodná, svobodná — jak jeptiška, milá paničko. Vědí, nechci nikoho pomlouvat — a slečinka Róza není zlá osoba — ale myslím si: málokdo by s ní byl asi pochodil! Říká se, že si pánbůh nadarmo neznamená své vybrané — no neznamená! Viděj, mrzáček je, ubohá — mohla se vdát — ale vybírala si. Jen že se pak nedobrala. Má prý ledakoho na svědomí. I s tou kratší nožičkou přivedla jich několik na mizinu, ale pak ji pánbůh s jedním vytrestal. Tu jsem tu ještě neseděla — tenkrát byl ještě nebožtík na světě a staral se — a ten jeden, poslední, nechal ji klečet u oltáře, vstal, řek' poroučím se — a

šel. Od oltáře! Byli by oni to přežili? Já ne! A to byl právě ten, kterého by ona byla ráda — a šel! A nevrátil se!"

„Jdou, jdou!" zatřásla hlavou Šťovíčková a podívala se honem ještě za otcem a dcerou, pokud jí nezmizeli dole za rohem.

„Ano!" dotvrzovala Štětinová. „A pak už nikdo o dům ani nezavadil a slečinka takhle zůstala. Inu, peníze také nejsou všecko. Měla ona si myslit, že musí na svou chybnost něco slevit...! A viděj, není zlá — moc hodná je — kostela nevynechá, žebráka nepomine, slyšet jí není — nikdo by neřek', že bývala taková..."

Dobromyslná Štětinová usedla zas do své stolice za krámkem, roztáhla nohy nad popelníkem a vstrčila ruce do starého, zamaštěného rukávníku, potaženého srstí trojbarevné kočky. Paní Šťovíčková odcházela po vrzavém sněhu uspokojena, že zase něco ví, a umiňovala si cestou, že si o tomhle se Štětinkou ještě příležitě promluví, aby všechno navlas věděla. Neboť jí záleželo velice na tom, aby poznala důkladně své nové okolí.

Avšak paní Štětinová při vší dobré vůli nebude jí moci povědět, jak se všecko událo, když „ten jeden slečnu Růženu Lexovu nechal u oltáře klečet a šel". Nesedělať tehdáž ještě se svým velkoobchodem v průjezdě domu páně Lexova a prodávala teď jen, jak před časem od jiné starostlivé panicky koupila. Ve skutečnosti udál se

příběh trochu jinak — paní Štětinová mi promine, že se od jejího vypravování poněkud uchýlím.

* * *

Od onoho strašlivého, osudného pro slečnu Růženu dne minulo již plných šestnáct let. Tehdáž chodil za devatenáctiletou dívkou obchodvedoucí ze závodu s galanterním zbožím „Bratří Smrčků", pan Vendelín Křikava. Majetníci obchodu měli ho rádi a počítali asi, že u nich pobude hodně dlouho, i neskrývali se před ním s poměry svého závodu a s rozličnými malými obchodními tajnostmi a styky s jinými domy, jak opatrní obchodníci obyčejně činí. Vendelín Křikava znal brzy všechny prameny a zaznamenával si také pilně jména nejlepších zákazníků firmy, aby je získal jednou pro sebe. Neboť nehodlal dlouho sloužiti. Jeho ideálem bylo, aby se co nejdříve stal vlastním pánem, aby se „udělal pro sebe". I hleděli jednou páni Smrčkové udiveni, když jim Vendelín Křikava oznámil, že vypovídá a že od nejbližšího kvartálu zařídí se sám v Ovocné ulici.

„Proč spěcháte?" tázal se ho starší pan Smrček, nelibě dojat, že jim odchází nejen obratný pracovník, ale že jim přibývá konkurent, jemuž známy jsou útroby jejich závodu a kterýž zajisté bude ze svých zkušeností v jejich neprospěch těžiti.

„Jako obchodník musím počítati, vašnosti," odpovídal Křikava hladce; „neutíkám z vašeho

závodu, že by se mi tu nelíbilo, ale zestárl bych a neměl bych později té podnikavosti jako nyní. Co si troufám nyní, netroufal bych si snad za deset, ba ani za pět let...“

„Vždyť jste tak mladý člověk,“ namítl mu šéf. „V našem závodě byste mohl své zkušenosti jen rozhojniti. A pokud vím, nemáte potřebného kapitálu k takovému podniku,“ upozorňoval jej dále. „Nechci vás zdržovati, ale rozmyslete si věc dobře, abyste neutonul. Právě teď nejsou okolnosti příznivé — obchody váznou...“

„Počítám s úvěrem, jako každý obchodník,“ odpovídal opět Křikava a vyhýbal se dobráckému pohledu pánĕ Smrčkovu.

„Ale úvěr není nekonečný,“ namítl opět pan Smrček. „Uvažte, že účty, směnky konečně vyprší, a nepůjde-li vám náhodou obchod hned s počátku, zamotáte se do toho. Pozbudete trpělivosti a chuti ku práci, pozbudete důvěry ve svůj podnik, a to jest nejhorší; nespěchejte, máte času dost na samostatnost, jste mlád...“

„Počítám jako obchodník i se svým mládím,“ odpověděl nyní Vendelín Křikava sebevědomě a pohladil si samolibě kníry. „Jsem mlád a snad sám uznáte, že i trochu k světu; o ž e n í m s e. Proto nepočítám na d l o u h ý úvěr — dva, tři měsíce mi postačí, a pak, jakmile se ožením a věno dostanu, uhradím úvěr a nebude mi ho dále třeba.“

Tato slova promlouval Křiklava tak pyšně,

ba tak chlubně, že pan Smrček umlkl a odvrátil se s hlavou svěšenou. Ale ještě jednou se otočil k mládenci a otázal se:

„A máte partii? Je to jisté? Jsou tam peníze?“

„Ah,“ smál se Křikava s vysoka, „to jsem dobře vypočítal. Šel jsem z jista, peněz je dost, a jsem vítaným ženichem. Mohl bych se ženiti zítra, kdybych chtěl, ale zařídím si dříve závod, aby pan tchán viděl, že také něco mám...“

„Bude to ovšem na dluh...“ prohodil nyní poněkud štiplavě pan Smrček.

„Ne na dlouho, ne na dlouho, vašnosti,“ odpovídal Křikava také s narážkou; „jsou staré závody se starými dluhy...“

Pan Smrček však přemohl se již, přistoupil k mládenci a podávaje mu ruku řekl upřímně:

„Nu, nemůžeme vás držet, ale neradi vás propouštíme. Vystupte si tedy, kdy chcete, a přeji vám, aby se vám dobře vedlo. Co jsem řekl, myslil jsem přátelsky — nemluvím jako konkurent k nastávajícímu konkurentu.“

Vendelín Křikava přijal obřadně ruku šéfovu, potřásl jí, urovnal si pak manšety, a ježto odzváněli poledne, chopil se klobouku a hůlky, zapálil si doutník a šel k obědu.

Starší pan Smrček pohlížel za ním velikou skleněnou tabulí výkladní skříně a složiv ruce za zády řekl polohlasně:

„To je špekulant! Když nastoupil, tvářil se, jakoby chtěl u nás umřít!“

* * *

Nejbližšího prvního loučil se praktický mládenec se závodem pánů Smrčků a již za týden potom stál mezi dveřmi krámu v Ovocné ulici, nad nímž se skvěl černozlatý štít s nápisem: Vendelín Křikava. Ve výkladní skříni bylo narovnáno zbrusu nového ozdobného zboží z ruské juchty, z kůže tulení, z anglické žluté teletinky, z belgického grogrénu, z marokénu, waterproofu i hedvábí, a v krámě nahromaděno bylo cestovních vaků, kabel, brašniček, alb, kuřáckých stolků, hracích strojků, garnitur pro elegantní byty, až oči přecházely. Vše to, jak pan Smrček dobře tušil, bylo na dluh, na úvěr, aneb aspoň z velké části na úvěr. Vendelín Křikava dovedl si opatřiti dostatečných rekomandací a objednané zboží došlo v čas, aby neotevřel krám prázdný.

Křikava přecházel po krámě a přelétal naplněné příhrady regálů a povytažené zásuvky se skvělými titěrnostmi zálibným pohledem. Vše zářilo novostí; bronzové a niklové kování, ocelové zámečky, tlačené, tepané okrasy předmětů skvěly se jak zlato a stříbro, a celý krám byl naplněn příjemnou vůní čerstvé juchty. Toto ovzduší lahodilo čichu Křikavovu a dokonalou spokojeností naplňovala ho myšlenka, že jest pánem všeho toho. Ale touha jeho nesla se ještě dále. Ještě

to není obchod, jak si jej myslil a jak si jej v duchu byl vymaloval. Kupující nemají pravého dojmu, když je obsluhuje jediná osoba. Stačil by sice odběratelům svým, obsloužil by vše, ale jako obchodník musí počítat i na dojem. Jen jakmile se ožení, přijme mládence, nějakého pěkného, úhledného člověka, a ten bude mít na starosti krám, kdežto on, Křikava, posadí se tam vzadu za ořechové pažení krámu, vyplněné kaleným sklem, kde bude po celý den hořeti plynový plamen, a tam bude účtovati, vymýšleti, kombinovati, kalkulovati — aspoň se bude tváříti, jakoby vše to činil, aby kupující viděli, že to je obchod veliký, že „to jde".

A sotvaže uplynulo několik neděl od otevření Křikavova závodu, již se v pražských listech objevily oznámky, hned na druhém místě denních zpráv, jak si byl pan Křikava vyprosil:

„Pan Vendelín Křikava, majetník závodu s ozdobným zbožím, a slečna Růžena Lexova, dcera majetníka domu, slaví svůj sňatek.. atd."

A toho dne, kdy se oznámení objevilo v listech, poslal si Křikava pro výtisk všech novin, v nichž sňatek svůj oznamoval, a pročítal každé oznámení v každém listě zvlášť a potom posnídal s pocitem neobyčejného uspokojení a odcházeje do obchodu, vzal všecky listy s sebou a rozložil je tu po pultě a stále se zhlížel v několika těch řádcích, v nichž se skvělo jeho jméno. Těšilo ho

tak nesmírně, že jeho jméno jest vytištěno, a zdálo se mu, že celá Praha četla dnes noviny, hlavně však oznámení sňatku pánĕ Křikavova, a že každý, kdo jde Ovocnou ulicí mimo krám Vendelína Křikavy, dívá se dovnitř buď s účastenstvím aneb závistivě. Ano, on si všecko dobře vypočítal! Žení se, peníze má skoro už v kapse — neboť pan Lexa je vyplatí ihned, to mu bylo slíbeno — a život mu poplyne tak mile, bezstarostně. Čert vzal věčné mládendování! Je mu dvacet šest let — byl čas, že myslil na ženění...

* *
*

Nastal den svatební. U Lexů, ve starém hnědém domě v Ječné ulici, panovalo veliké vzrušení. Nejstarší dcera se vdává, devatenáctiletá slečna Růžena.

Radost zářila šťastné dívce z očí, něžné její tváře se rděly a růžová záplava jejich stoupala až k čelu. Slečna Růžena byla rozkošné, milé, ladné dítě. Neveliká, úměrná postava její byla plná, oblá, raménka kulatá, ňadra mírně vzedmutá, pohled sivých zraků opojný. Její zjev, zjev to čisté, skromné dívky, dojímal milým souladem, a pozorovatel vábné té postavy nepostřehoval ani v prvou chvíli, že dívka kulhá, že napadá poněkud na pravou nohu. Ano, když jsi tuto vadu konečně postihl, zdálo se ti, že náleží k celému zjevu dívčinu, že by nebyla tak půvabná, kdyby chodila bezvadně. Bylo v tomto nedostatku tě-

lesném něco dětinského, něco rozkošně mazlivého, něco, co nakloňovalo dívce každého, kdo ji pozoroval. Nenapadala tak příliš, aby krok její byl kýklavým, nebyla tou vadou ani páteř její zkřivena, ani rovnováha beder porušena — zdálo se, že napadá proto, poněvadž břídil obuvník zhotovil jí jednu botku s nižším podpatkem. A dnes vůbec ani nenapadala. Rozčilení, které ji zachvátilo, činilo postavu dívčinu vzdušnější, okřídlovalo ji, a když kráčela z komnaty do komnaty, šla téměř bezvadně, nadnášela se.

Chýlilo se k jedenácté — o půl dvanácté měl se konati obřad svatební ve chrámě svatého Štěpána. Tak si přál pan Vendelín Křikava, jenž i tu počítal jako obchodník s dojmem v obecenstvě.

Slečna Růžena byla již připravena. Upjata v bílý atlasový oděv, jehož úzké rukávy přiléhaly k plným jejím ramenům a loktům, s dlouhým, až k zemi splývajícím závojem, v bělostných rukavičkách, jež svíraly malé její dlaně a drobné prstíky, zdála se býti mnohem hezčí a půvabnější než kdykoli. Odpočívala v saloně, a pod atlasovými šaty vyčnívaly malé atlasové střevíčky — levý o něco více než pravý. Její sestry, sedmnactiletá Božena a patnáctiletá Doubravka, její to družičky, stály také ustrojeny opodál a pohlížely jaksi závistivě na sestru, která již se vdává.

Ach, až jednou dojde na ně... Dojde na

vás, dojde, poupata milá! Jste hezké, urostlé, máte snad i dobré vychování, ale především váš otec má pro vás věno — dojde na vás, dojde!

Scházeli se a sjížděli hosté, ve předsíni stále se ozývaly nové a nové hlasy a přes tu chvíli vstupoval někdo do salonu a každý přikročil k slečně Růženě s blahopřáním. Byla-li to ženština, plakala při svých slovech a rozplakala i nevěstu.

Vše, co se dnes dělo, chvat od samého jitra a běhání po domě, strojení do svatebních šatů, příchody hostí, blahopřejné hovory a líbání příbuzných, význam tohoto dne, myšlenka, že navždy z domova odchází, aby následovala milovaného muže, uvádělo dívku ve zmatek, v rozčilení, a když při všem tom vzpomněla na drahou, milou matku, kteráž se tohoto dne nedočkala, zalily se jí oči slzami. Ach, kéž by roditelka její v tento den mohla povstati a viděti ji jako šťastnou, zářící nevěstu po boku muže, s nímž dnes kráčí k oltáři! Jak by se zaradovala dobrá ta paní, že malá vada dceřina nebyla jí překážkou, že nezůstala pro ni sedět, jak se vždy obávala, pokud žila! Což hledí na takové nepatrné věci muž, který ženu opravdově miluje? Kéž by byla poznala drahá nebožka Křikavu, mladíka ku podivu jemného, se srdcem citícím, kterýž si ji zamiloval přes její napadání, kterýž za celý čas, co dívku znal a do domu přicházel, ani slovem, ba ani pohledem nezavadil o chybu dívčinu, jež i pana

Lexu naplňovala obavami... A z těchto myšlenek probouzela se slečna Růžena s úsměvem, kdykoli pohlédla na skvostný náramek na levém zápěstí, kterýž byl svatebním darem ženichovým.

Konečně zahrčel pod okny kočár, přivážející osobu nejnetrpělivěji očekávanou — přijížděl ženich Vendelín Křikava. Seskočil mrštně s vozu, podal ruku staršímu již pánovi, který séděl v kočáře vedle něho, a oba mužové vystupovali po schodech, Křikava ovšem o čtyři kroky napřed. Vpadl do dveří salonu, spěchal k nevěstě, políbil jí dvorně obě ruce, podal jí skvostnou kytici, políbil ruce i oběma sestrám družičkám a potom se tázal po panu Lexovi. Dívky pokynuly mu do otcova pokoje a Vendelín Křikava kráčel rychle dále, pobízeje napřed staršího pána, který byl zatím také vstoupil a před nevěstou i hosty se ukláněl.

Pan Lexa, černě oděn, přecházel v pokojíku svém v patrném rozčilení. I na něj působil nastávající sňatek dceřin mocným dojmem, a jako nevěsta na matku, vzpomínal taky on na nebožku ženu. Přes tu chvíli upíral mírný pohled na olejovou podobiznu zesnulé nad psacím stolem, jakoby s ní rozprávěl, jakoby se na něco dotazoval, a chvílemi postál před mikou tváří mladé ženy, která darovavši mu tři dcery odešla na věčnost a zůstavila mu starost o další jejich vychování a zaopatření. Štěstí pro ně, že je mohl

pan Lexa řádně vychovati a slušně vybaviti. Štěstí, že byl zámožný.

Zaklepáno na dveře, a do pokoje vstoupil Křikava s cizím pánem. Přikročil k nastávajícímu tchánovi, chopil se jeho ruky, políbil ji, a již mu představoval neznámého:

„Pan doktor Pátek, notář, pane tcháne. Dovolil jsem si, maje váš souhlas, přivésti jej, abychom i směrem finančním vyřídili věc k obapolné spokojenosti. Pan doktor je tak dalece vyrozuměn o všem, a zbývá jen, aby se smlouva formálně uzavřela a napsala. Dojista že mi nemáte za zlé, že také o to pečuji. Jsem obchodník a myslím na vše, neboť přijímaje předrahou nevěstu svou z vašich rukou, stávám se jejím zástupcem a plnomocníkem jako budoucí ženy své a jednám i v jejím zájmu. Prosím, pane doktore, pan Lexa, nastávající můj tchán a tatínek!“

Notář se uklonil a lehce stiskl ruku páně Lexovu. Potom vyňal připravený papír z náprsní kapsy, položil na stůl širokou tobolku, posadil na nos okuláry a nevšímal si zatím hovoru obou mužů.

„Nemám za zlé nikterak,“ promlouval pan Lexa s přívětivým úsměvem. „Vždyť i já si přeji, abychom řádně upravili vše, čeho třeba. Nemusím vás na nic odkazovat, věno dceřino jest uloženo a bude vám vydáno, jakmile se stane vaší ženou. Tak si to přávala i nebožka, v té pevné naději, že se Růženec dostane řádného muže.“

Křikava skrčil krk a bradu do škrobeného stojatého límečku, nachýlil hlavu a zamnul rukama. Vše značilo úklonu. Byl přesvědčen, že on je mužem nejřádnějším.

Starý pán pokynul ženichovi, aby usedl, i sám se posadil, a notář, přenes kalamář s psacího stolu páně Lexova na stůl před pohovku, usedl a jal se psáti počátek smlouvy. Křikava pohlížel na jeho konání jako jenerál na svou armádu, kteráž vyhrává velikou, rozhodnou bitvu.

Dospěli k odstavci, jímž mělo býti stanoveno věno slečny Růženy. Pan Lexa diktoval notáři: Dcera moje Růžena po vykonaném sňatku obdrží věnem hotových deset tisíc zlatých...“

Vendelín Křikava vzhlédl pojednou ke starému pánu a zarazil promluvením práci notářovu.

„Račte odpustit, pane tcháne,“ pronesl tiše, úlisně, „že vyrušuji. Avšak domníval jsem se, že slečnino věno obnáší patnácte tisíc!“

„Patnáct?“ odpovídal pan Lexa udiven. „Patnáct? Vždyť jsme o tom nikdy nemluvili. Netázal jste se mne nikdy — proč jste se domníval...?“

„Povídalo se tak všeobecně, pane tcháne, ba někdy jmenovala se i větší suma. Ale domníval jsem se zcela určitě, že patnáct, a počítal jsem tak již. Promiňte mi, že to podotýkám, avšak musím počítati do bu—...“

„To by tedy byl omyl,“ pronesl zcela klidně starý pán. „Nemluvil jsem o tom nikdy s nikým, ani moje dcera neví, kolik dostane. Buďte uji-

štěn, že neukřivdím ani jediné. Jsou tři holky, každá má po deseti tisících...“

„Ah,“ vpadl mu do řeči Křikava, jehož obličej se pokryl rozpačitým výrazem, „počítal jsem tak najisto. Ku podivu, jak určitě mi to bylo sdělováno. Jsem věru překvapen...“

„Pane ženichu,“ promluvil zase pan Lexa povstávaje s lenošky, „uznáte přece, že o této věci mohu jen já určitě mluvit. Neřekl jsem nikdy nikomu, kterak bude moje dcera vybavena a odbyta; divím se, že jste se dřív neotázal.“

„Můj bože,“ mluvil Křikava medově, „takovéto věci jsou příliš delikátní. Ale upřímně se přiznávám, že jsem uveden do rozpaků. Počítal jsem na více... Myslím však, že se dohodneme, pane tcháne; já si věru neberu slečnu jen pro peníze, ale dnes jednám i za ni, prosím, sejděme se na polovici cesty. Nestojím na patnácti tisících, ale prosím, račte přidati aspoň dva. Je to skromný požadavek, neboť chci, aby má domácnost poskytovala mé paní vše, čeho jí poskytovala domácnost vaše, pane tcháne. A pak mám obchod, potřebuji peněz jako soli...“

„Pane Křikavo,“ pronesl teď pan Lexa, a mělo to zníti rozhodně, určitě, avšak starý pán při nejlepší vůli nezmohl se na zvuk poněkud tvrdší; „pravím ještě jednou, všechny mé dcery mají po desíti tisících. V tom jest podíl po matce, jakož i vše, co mohu sám zatím hotově dáti. Avšak tento dům nemohu rozděliti; rád

bych v něm klidně zemřel — po mé smrti dostane se vám najisto ještě podílu, a doufám určitě, že zbytek po mně bude převyšovati snad i nynější věno — pro každou z mých dcer. Ale prosím: zatím mám pro své dcery po desíti tisících...“

Vendelín Křikava povstal teď také a snažil se se, aby mluvil co nejhladčeji, co nejzdvořileji, ale z jeho slov vyznívala všechna neomalenost jeho povahy:

„Rozumím všemu, pane tcháne, a neračte se horšiti, že ještě něco poznamenávám. Račte uvážit, že by slečna Růžena zasluhovala více, než obě její sestřičky. Jako obchodník hledím na vše. Neračte zapomenouti, že slečna Růžena není tak šťastna, jako ostatní dvě slečny. Prosím, nehněvejte se — pane tcháne — ale považte, že obě slečny jsou zcela zdrávy — úplně zdrávy — urostlé jako lilie — a že má milá nevěsta má jednu nožičku kratší — že si beru — abych tak řekl — mrzáčka — a na to byste mohl ty dva tisíce přidat...“

Po té řeči, při níž notář klonil víc a více hlavu, jakoby se chtěl zahrabati do svého papíru, upřel pan Lexa sivé oči své na ženicha. Srdce mu prudce zabušilo, slova Křikavova připravila mu veliké leknutí a neskonalou bolest. Bylo mu, jakoby náhle byl prohlédl, jakoby s Křikavy byla náhle spadla rouška, zahalující posud pravou jeho tvářnost — —

Avšak ještě jedno srdce ucítilo při slovech Křikavových ránu a téměř zledovatělo.

Slečna Růžena, kteráž byla ženicha svého netrpělivě očekávala, kteráž by mu ráda byla okázala všecky ty skvostné dary, jimiž byla od přátel zahrnuta, nepochopovala, co zdržuje pány v pokoji otcově, proč tak dlouho meškají. I vzchopila se s pohovky v saloně a jako mimo, aby sestry nepozorovaly, vešla do druhého pokoje, jenž hraničil na pokojík otcův. Přivřela za sebou zticha dveře salonu a pokročila ke dveřím pokoje otcova.

A zcela bezděky, nechtíc naslouchati, ale jen přesvědčiti se, jsou-li uvnitř, přiklonila hlavu a přiložila ucho k prostřední desce dveří. Neměla ani potuchy, o čem její ženich s otcem vyjednává, a dech v ní vázl, když započal Křikava mluvit. Vyslechla vše, co pravil, slyšela každé slovo jasně, a náhlé vyprchala červeň z jejích tváří. Smrtelná bledost pokryla dívčino líce, na němž zároveň se rozložil výraz neskonalého zklamání, ba zděšení.

Naslouchala, jak odpoví otec, ale v pokoji bylo ticho. Rozuměla tomu; ubohý otec nenalézal slov, jakoby jich ona nebyla nalezla. Tušila, co se děje v prsou dobrého otce... Konečně zazněl jeho hlas, náhle ochraptělý velikým pohnutím vnitřním, hlas chvějící se:

„A kdybych vašemu požadavku vyhověti ne-

mohl, pane Křikavo, kdybych naprosto nemohl požadovaných dvou tisíc přidati...?"

Růžena nedýchala, aby uslyšela zřetelně, jak odpoví Křikava nyní. A jeho hlas mluvil beze všeho pohnutí:

„Pak bych litoval, pane tcháne, že bych sňatek svůj musil poněkud odložiti..."

Bleda, jako bezduchá vracela se Růžena na své místo. Kráčela rychle, aby se náhle neotevřely dveře otcova pokoje, aby tu nebyla postižena, a nyní pojednou cítila, jak silně napadá, jak těžká je její kratší noha, jak jí překáží v chůzi. Unavena dospěla do salonu, usedla opět na pohovku a zadívala se oknem do prázdna. Bylo třeba vší její síly, aby nevypukla v usedavý, bolestný pláč — a přece by si jím byla ulevila. Toto přemáhání, toto potlačování výbuchu vnitřního pohnutí zvětšovalo její bolest, prsa se jí dmula, těsný život atlasový nestačil náhle rozvlněným jejím ňadrům — Růžena byla blízka mdloby. Ale nepoddala se a seděla tu jako socha.

Sestry dívaly se udiveny na bledé její líce, před okamžikem ještě pokryté jemným nádechem růžovým, a nechápaly, proč jest výraz tváře sestřiny pojednou tak ztrnulý. Někteří z hostí pozorovali také změnu vzezření nevěstina, ale byli zkušenější již a viděli v tom obyčejný zjev. Kteráž nevěsta nečervená se a hned zas nebledne!

V pokoji páně Lexově bylo posud ticho. Ještě neodpověděl na poslední slova Křikavova

a bojoval v nitru svém veliký boj. Letěl vzpomínkami svými do dávné minulosti a nikdy ještě nepociťoval ohromnou tíhu vlastní viny, jako v tomto okamžiku. Neboť on — on sám zavinil neštěstí dceřino, on měl na svědomí znetvoření její, on ji připravil o souměrnost těla. Dlouhá řada let již uplynula od osudného dne, kdy hraje si s dvouletou Růženkou, upustil ji nešťastným pohybem na zem — a tímto pádem byla zaviněna její vada. Dítě dlouho churavělo, a když se opět postavilo na nožky, byla pravá kratší — a nevyhojila se. Sta, tisíce zlatých stálo léčení nešťastného děcka — ale nikdo nedovedl pomoci. Při každém pohledu na dceru cítil osten výčitky, ale dnes naň padl trest nejhroznější. Nebojoval již o bídné dva tisíce, nezápolil pro ničemný obnos, jejž by rád byl zdesateronásobil, kdyby mohl dceři vrátiti zdraví — avšak pociťoval nepřemožitelný odpor k ženichovi, o němž se do dneška domníval, že je to mladík šlechetný, něžný. Jak se zklamal! Jak se zklamala jeho dcera! A v duchu hleděl do smutné budoucnosti dítěte svého po boku tohoto muže!

Přecházel po pokoji, kde mu bylo náhle tak těsno, dusno, a nevěda ani, co činí, vyšel do druhého pokoje, odtud do salonu, a tu spatřil drahou, nešťastnou Růženu. Z očí starcových vyřinul se při pohledu na ni proud slz.

Dívka pohlédla plaše do tváře otcovy a zvedla se pracně. Přikročila k němu, ujala ho za ruku

a táhla jej do prázdné komnaty mezi salonem a pokojem, v němž se konalo osudné vyjednávání. A když za nimi zapadly dveře, když osamotněli, objala něžnýma rukama otce, jenž cítil na hrudi mocné zvlnění jejích ňader, a zašeptala — ba zaštkala:

„Tatínku, vím vše! Prosím tě, ušetři mne hanby, aby odtud neodešel zanechav mě — přidej mu, co žádá — neztratíš nic — sestry nepřijdou ani o krejcar — odpovím za tebe, jak zasluhuje — ale povol — povol —!"

Prudký pláč udusil další slova — chtěla-li ještě něco říci.

Pan Lexa přitiskl hlavu dceřinu k ústům, políbil ji na čelo a mlčky se vracel zas do svého pokoje. A za okamžik podpisoval Vendelín Křikava svatební smlouvu s vítězným úsměvem. Stálo tam nyní: dvanácte tisíc zlatých. Potom se chápal ruky starého pána, aby ji políbil, ale pan Lexa přidržel ji pevně k tělu a levicí vzpřímil shrbeného ženicha. Všichni tři vybrali se nyní do salonu, Křikava dvorně podal nevěstě rámě a sestupoval dolů ke kočárům. Za chvíli hrčely povozy rychle ke Karlovu náměstí a Žitnou ulicí opět nahoru ke kostelu svatého Štěpána.

Hodiny odbíjely právě půl dvanácté, když Křikava po boku družičky vstupoval do chrámu po stupních, od nichž sahal koberec až k oltáři. Kostel byl naplněn zvědavými diváky a Křikava s hrdostí pohlížel do jejich řad, v nichž pozná-

val četné známé a přátele. Aj, tuto i sám pan Smrček! Ženich se mu lehce a s významným pohledem uklonil, ukláněl se kolkolem, pronesl nějaké žertovné slovo k prvnímu svědku svému a již poklekl podle bledé nevěsty na klekátko, pokryté šarlatovým sametem. A když přistoupil kněz, aby pronesl obvyklé otázky a počal u ženicha, odpověděl Vendelín Křikava jasně, zřetelně, aby zvuk hlasu jeho zalehl i k portálu kostelnímu: „Ano!“

A potom obrátil se kněz k nevěstě a opětoval otázku svou. A tu dívka, bledá, zsinalá, vydechla z hluboka, jakoby sbírala všechnu sílu, a pak hlasem chvějícím se, ale rovněž zvučným, odpověděla: „Ne!“

Bylo to zvolání, z něhož vyznívalo jasné, určité vědomí dívčino a všechen její odpor k muži, kterýž klečel podle ní. A když dozněl zvuk krátkého toho slovíčka, při němž zastavila se krev v žilách Křikavových, zvedala se dívka a kloníc se ke knězi dodávala tišším hlasem, v němž se již třásl výbuch pláče: „Poněvadž jsem — — mrzáček!“

A hrdinka povstala, sepjala křečovitě ruce a rty její se pohybovaly, jakoby chtěly ještě něco pronésti, ale ani zvuk nevydral se z úst dívčiných. A byla by snad sklesla, kdyby jí nebyl přispěl pan Lexa, jenž zbledlý, s očima vypoulenýma právě tak ohromen byl její odpovědí, jako ženich a ostatní účastníci...

— — — — — — —

Neuplynulo čtvrt roku od osudného dne svasvatebního, když černozlatý štít s nápisem: „Vendelín Křikava“ nad portálem krámu v Ovocné ulici právě tak náhle zmizel, jako se byl objevil. Pan Křikava „dělal bankrot“ a za dalších čtrnáct dní zaujal jeho místo obchodník s prádlem.

„Přepočítal jsi se!“ řekl starší pan Smrček sám k sobě, kráčeje v ty dni mimo krám Křikavův, nad nímž místo štítu zíral veliký otvor a kus nenatřené, rozbité omítky domu.

„Přepočítal jsi se, ty počtáři — který jsi tak se vším počítal...“

Nebylo v nich výsměchu, v těchto polohlasných slovech, ale nebylo v nich také politování.

Vendelín Křikava zmizel za krátko z Prahy — a navždy.

* * *

Tak tedy slečna Róza Lexova přivedla jich „několik na mizinu“ a tak ji nechal „ten jeden klečet u oltáře...“

Památka po příteli Fidrmucovi.

1887

Zavrtí-li kdo po posledním slově této velepoučné a výstražné historie nedůvěřivě hlavou, jako by se mu nezdálo, řeknu mu jenom: Prosím, tu jsou adresy pánů Barše a Fidrmuce — račte se zeptati, stalo-li se tak čili nic.

Pánové Bareš a Fidrmuc byli starými kamarády a to již od malička, ježto pocházeli z jedné obce blíže královského věnného města Hradce Králové a tatíkové přivezli oba nadějné mladíky téhož dne do Prahy, aby je dali zdokonaliti pro budoucí život. Mladý Bareš, který už jako kluk jevil značnou dávku pedanterie, měl se státi profesorem, Fidrmuc pak se klonil ku praktickému povolání inženýrskému, neboť v celé rodné obci a daleko široko nebylo kluka, který by tak obratně byl stavěl stružky, rybníčky, v hromádkách písku a hlíny tunely, přes příkopy mosty atd., jako Fidrmucek. A nikdy mu nic nespadlo.

Starý Fidrmuc všiml si této vzácné vlastnosti staveb synových a řekl: Bude inženýrem.

Pro nedostatek místa musím pominouti mlčením nejkrásnější léta mladých pánů Barše a Fidrmuce, kdy se vzdělávali pro budoucí dráhu životní. Podotknu jen, že oba velmi pilně studovali, že jezdili v každém školním roce asi pětkráte domů na rozličné svátky atd., že přiváželi do Prahy z vánoc vánočky, z velikonoc mazance a vejce, ze svatodušních svátků koláče, z čehož trávili vždy aspoň týden. Oběma svědčila velmi tato domácí strava, a pražská také. Krom toho nabyli za nedlouho znalectví všech pražských černých piv a sedávali svorně dnes v Černém pivováře, zejtra u Fleků, pozejtří u Tomáše a časem u Křižovníků. Jednoho dne pak odhlasovali, že u Křižovníků je přece jen ze všech nejlepší. Že dobré bylo, okazovalo se na obou přátelích co nejdůrazněji. Technik Fidrmuc rostl a sílil jako mladý dub. Jeho prsa šířila se den ode dne, kabáty praskaly mu za krátký čas ve švech, z nohavic vyrůstal do roka, a švec musil si pořídit zvláštní kopyta na jeho boty; neměl tak velkých v zásobě. Bylo vidět, že z Fidrmuce bude inženýr non plus ultra. Naproti tomu byl kandidát profesury Bareš kondensovanější, totiž soustředěnější, menších rozměrů, ale také dokonalý. Kdežto Fidrmucovo tělo všecky boží dary hnaly do výšky i do šířky, přibývalo Barše hlavně do šíře. Dosáhl jen s bídou vojenské míry, ale za to bříško jeho kynulo,

boky se houpaly, tváře kvetly jako bochánky po dobrých kvasnicích a celý obličej zářil růžovou barvičkou jako obličeje marcipánových husarů. Zaznamenávám tyto okolnosti úmyslně, neboť obyčejně líčívá se profesor nebo kandidát profesury jako suchant, jako učiněný hladolet. Bareš uměl vypadati jinak na čest svého stavu.

Oba přátelé bydleli pohromadě a stěhovali se dosti často, což bylo zásluhou Fidrmucovou, kterýž jako nastávající inženýr chtěl poznati z vlastní zkušenosti přednosti a vady různých staveb. Nižádný nájemník nenadělal tolik děr do zdí jako on, nikdo nepoznal své nejbližší okolí tak dokonale jako on. Z ochoty pak přednášel příteli Baršovi, z jakého pískovce jsou schody, jaké jsou klenby, jakou nosnost mají stropy a kdy dle výpočtů pravděpodobných by tenhle dům mohl spadnouti. Bareš poslouchal klidně a ani nemukal; nikdy se neodvážil otázky nějaké, neboť znal Fidrmuce, že by s odpovědí nebyl hotov do večera. Jen když se Fidrmuc zmiňoval o možném zřícení domu, v němž právě bydleli, jevil Bareš jistý nepokoj, neboť Fidrmuc vyměřoval nešťastným budovám někdy lhůty dosti krátké. Tu pak Bareš sám za nějaký čas navrhoval, aby se podívali zase jinam. Byl' on jinak muž neohrožený a srdnatý, ale když tak někdy zaslechl nějaké prasknutí nebo jisté šusty podlah a stropů, připamatoval si theorii Fidrmucovu a bývalo mu nevolno. Ze všech lidských posic na světě při-

padala mu nejhloupější a nejnepříjemnější ona, dolehne-li člověku na prsa strop i s nájemníky a nábytkem hořejších pater. Za takových nocí nezamhouřil oka a podrážděné ucho jeho slyšelo praskot vždy hroznější. Fidrmucova inženýrská kvalifikace slavila vítězství.

Jinak byl přítel Fidrmuc přítelem výborným a společníkem příjemným. Otec jeho, zámožný statkář, vybavil ho vším potřebným a mnoha věcmi, kteréž právě nebyly nezbytny při studiích synových. Avšak starý pán měl radost, že se syn učí, a dopřál mu za odměnu hojně zábavy. A poněvadž mladý Fidrmuc již od malička se cvičil na pianě, přivezl mu otec jednoho dne piano z Bařiňan, aby syn ze cviku nevyšel. Bylo to piano totéž, u něho sedávaly i sestry Fidrmucovy, pokud se nevdaly, totéž, u něhož mladý Fidrmuc sám své hudební vzdělání zahájil. Bylo to piano ohromné a sběhl se celý dům, když je starý Fidrmuc synovi přivážel. Technik Fidrmuc vynalezl pro ně místo v pokoji, kde nejméně zatěžovalo podlahu, opatřil si nízkou kulatou stoličku, přikoupil nějaké noty, a teď počaly domácí koncerty.

Kandidátu Baršovi bylo toto obohacení mládenecké jejich domácnosti velice vhod. Majíce piano, zdržovali se mladí muži více doma, Fidrmuc hrál, Beneš doprovázel ho vážně a vždy s jakýmsi bolestným výrazem ve tváři. Miloval hudbu velice, ale stával se při jejích zvucích zá-

dumčivým a srdce jeho pělo „s sebou", jak říkával Fidrmuc. Nejbližší sousedka zase říkávala, že má ten profesor hlas poněkud „futrovaný". Pravda bylo, že hlas Baršův měl melancholický přízvuk, zvláště ve dny po návštěvě pivovaru u sv. Tomáše neb u Křižovníků.

Takto žili věrní dva přátelé několik roků, až nastala změna dosti důležitá. Bareš dokončil studia a stal se suplentem, Fidrmuc složil zkoušky na inženýra velmi skvěle a blouznil o cestování po světě, aby se zdokonalil. Hlavně měl namířeno do Paříže a zažádal o nějaké státní stipendium. Stipendium bylo mu uděleno, Fidrmuc měl pobýti v Paříži půl roku, navštěvovati nějaký kurs, vrátiti se pak do vlasti a věnovati se státní službě.

Doba rozchodu se blížila. Fidrmuc seďal nyní u piana jako milenec. Dotýkal se kláves tak něžně, tak zamilovaně, ba on takřka fortepiano objímal. A Bareš pěl nyní těžkomyslněji než kdy jindy. Nastával konec těchto přátelských duet, cítili oba, jak se jim po nich zasteskne, Fidrmuc žil již duchem ve Francii a odříkával celý den: le père, la mère, le canif, la servante, toujours, aujourd'hui — a dával se zkoušeti Baršem, umí-li vše dobře.

Konečně se přiblížil den, kdy měl Fidrmuc odjeti. Večer před tím byl ustanoven ke slavnému rozloučení v zahradě tomášské. V jakési tklivé, přece však slavnostní náladě vydali se hezky časně na cestu a zasedli do nejzazšího kouta, aby po-

slední jejich přátelské posezení nebylo rušeno zvědavými, všetečnými lidmi. Seděli tak, seděli, lili do sebe vážně pivo, vzpomínali na první den pobytu svého v Praze, proběhli zkrátka celou dobu svých studií, připamatovali si rozličné veselé i smutnější příběhy života, mluvili pak o Paříži, kterou znali oba jen z popisu a z obrázků, až konečně pomalu umlkali a dívali se na sebe skrze záplavu v očích. Bylo oběma náramně tesklivo. Když sklepnice hlásila poslední pivo, poručili si oba ještě po dvou, a při těchto posledních dvou nemluvili už pranic. O druhé hodině zaplatili, zvedli se a vycházeli volně ze zahrady, kroky nejistými, neboť pohnutí zmocnilo se jich úplně. Na Kamenném mostě zastavil se Fidrmuc a posledně se díval na mohutnou Vltavu, kteráž v září měsíce leskla se jako veliké jezero. Na Nábřeží promluvil konečně Fidrmuc:

„Barši, poslouchej, když teď odjedu, musím zanechati všechno v tvém bytě, prosím tě, dej mi na to pozor. Ale hlavně mi opatruj mé fortepiano! Až se vrátím, odvezu si je. Nestojí mi za to, abych je posílal domů, a kdo ví, zdali bych je pak zase dostal. Je to pěkný, důkladný nástroj — však jsme ho užili."

„Inu bodejť že," odpovídal měkce Bareš, „jen si je nech u mne. Nestane se mu nic..."

„A kdyby ses i snad stěhoval," pokračoval Fidrmuc, „jen je vezmi s sebou — nahradím ti po návratu všechny útraty."

„Ano," přisvědčoval Bareš, „od stěhování fortepiana platí se čtyři zlatky..."

„Někdy také jen tři," poznamenal Fidrmuc.

„Ale tohle je veliké, to bude jistě stát čtyři," tvrdil Bareš.

„No třeba," připouštěl Fidrmuc. „Však ty se s ním nebudeš stěhovat často."

„To bych nerad," pronášel Bareš v myšlenkách.

Došli domů, ulehli a pevně usnuli.

Tomášské má vzácnou vlastnost, že se po něm dobře spí.

Druhý den doprovodil Bareš přítele na západní nádraží, rozloučili se, konduktor vykřikl „fertig!" — a Fidrmuc jel rovně k Paříži. Se sklopenou hlavou a volnými kroky ubíral se Bareš domů a toho večera bylo mu téměř do pláče.

„Bože, bože," myslil si, „jaké teprv asi je loučení s milenkou!"

Do té chvíle totiž byl Bareš uchránil své srdce čisté, neporušené, neznepokojené. Proto také tloustl, že se nežral žádnou láskou.

Dni míjely zcela klidně až do prvního, kdy Bareš poznal značnou nepříjemnost, vyplynuvší z odjezdu přítelova. Posud platili oba nájemné z pokoje společně, každý šest zlatek. Na prvního musil Bareš položiti sám celých dvanáct. Na tuto věc nikdo dříve nevzpomněl. „Paní" mu sice navrhovala, že za pana Fidrmuce vezme jiného pána, ale Bareš nebyl s návrhem srozuměn.

Cítil, že by se s jiným dobře nesrovnal, a nechtěl si pokaliti vzpomínku na drahého soudruha. I dal výpověď a za měsíc se stěhoval do pokoje jiného, skrovnějšího, levnějšího, při čemž poprvé poznal, jak nepříjemným nábytkem je klavír, zvláště když nám nepatří. Obrovský nástroj Fidrmucův zaujal v novém bytě větší část prostory. Bareš sotva že směstnal do pokojíku ještě postel a stolek. Krom toho budilo v něm fortepiano smutné vzpomínky. Připadalo mu jako sarkofag, v jehož nitru odpočívá drahý přítel, zmlklý, tichý, bezduchý. Těšil se jediné myšlenkou, že milý Fidrmuc brzy přijede, pak že najmou opět větší pokoj, přítel bude zase hráti, Bareš bude znova pěti. —

Než tato naděje se nesplnila. Měsíce míjely, a když se chýlil šestý ke konci, oznamoval Fidrmuc z Paříže, že není se studiemi hotov, že stipendium jeho bylo prodlouženo, že se zdrží v Paříži ještě půl roku. O pianě ani se nezmiňoval.

Když Bareš přečetl dopis, podíval se na piano jaksi vyčítavě, jakoby chtěl říci: „K čemu tě zde mám, když zde není a když nepřijde Fidrmuc!“ Nepříjemná zpráva Fidrmucova nebyla osamocena. Na prvního přišel do Baršova pokojíku jeho kvartýrský a zvěstoval mu, že domácí pán přirazil naň šedesát zlatých, že si nemůže pomoci, ale že tedy také on — kvartýrský

— musí přiraziti na pana profesora tři zlatky měsíčně.

Bareš byl ze zásady odpůrcem všech přirážek a dal výpověď. Dal ji s těžkým srdcem, neboť na tomto srdci leželo přítelovo piano, ale učinil tak přece. Proč by platil o tři zlatky více, když nemá ani dost místa! A za měsíc se stěhoval. Toto druhé stěhování bylo mnohem nepříjemnější prvého. Zdálo se, že pianu přibývá na váze; aspoň posluhové, které objednal tentokráte, žádali za odnešení piana o zlatku více — celou pětku. Bareš ji vyklopil, zapsal ji svědomitě na účet Fidrmucův a přesídlil z Nového města na Staré. Než zlý osud pověsil se mu na paty. Neuběhly ani dva měsíce, když všichni nájemníci v domě dostali výpověď. Domácí chtěl stavět a dům se zboural. Bareš se rozloučil se Starým městem a stěhoval se na Vinohrady. Najal tu pěkný, prostranný pokoj, se zvláštním vchodem, s velikým koutem u okna, kam postavil piano.

Bohužel, také v tomto bytě nebyl dlouho. Zpozorovalť najednou, že jsou stěny vlhké a že piano na celém boku zplesnivělo. Tehdáž se v ubohém suplentu až dech zatajil, když pomyslil, že by se nástroj mohl vlhkostí zkazit. Dal výpověď, na zbývající tři neděle postavil piano do prostřed pokoje a musil pak provozovati tělocvik, chtěl-li se dostati k oknu nebo ku psacímu stolku.

Poněvadž v tu dobu téměř celé Vinohrady byly ještě poněkud čerstvé a vlhké, obrátil se Bareš zase na Nové město.

Připadal si nyní jako nešťastný Sisyfus; toto piano jest jako onen kámen, s nímž se nešťastný otec Glaukův musí do věčnosti tahati. Kdy se mu podaří nalézti útulek, kde by i s pianem odpočinul na delší dobu? Krom toho rostly útraty za stěhování vzácného nástroje dosti povážlivě. Již vydal sedmnácte zlatek, a ač se v dopisech Fidrmucovi zdaleka zmínil o několikerém stěhování, nechápal Fidrmuc těchto narážek a neptal se, kolik je dlužen. Konečně se Bareš odvážil poslati Fidrmucovi účet a požádati ho za úhradu. Přítel se omluvil, že právě nemá peněz, že mu pošle co nejdříve, a podotkl na konci dopisu: „Ale zdá se, milý příteli, že se nějak příliš často stěhuješ. Snad by toho nebylo třeba..."

Tato poznámka uvedla Barše v hanebný rozmar. Poprvé pocítil jistou hořkost nad lidským nevděkem. Ovšem že se stěhuje často, ale proč! Právě pro to prokleté piano! Kdyby toho nebylo, dávno by si nalezl klidný kouteček, ale pro ten obrovský klavír musí hledati vždy pokoj co největší, schody nejširší. Stěhuje se, ale ať nikdo nemyslí, že se stěhuje rád! Jakých strachů pokusí vždy, když vidí, kterak posluhové stenají pod těžkým aparátem, kterak se pod nimi schody prohýbají, kterak se kroutí a praská zábradlí.

Vždyť je při každém stěhování o život! A Fidrmuc napíše: Snad by toho nebylo třeba! Ovšem, že všeho toho by nebylo třeba, kdyby se Bareš nebyl stal poručníkem osiřelého piana, které musí tahati s místa na místo.

Od této chvíle nemohl se ubohý Bareš na piano ani podívat. Připadalo mu jako vetřelec, kterýž ruší jeho klidný život. Počítal měsíce, neděle a dny, kteréž zbývaly ještě do návratu inženýrova, a nemohl se dočkati chvíle, až buď Fidrmuc na novo pod jednou střechou s ním se ubytuje nebo své piano si odveze.

Minul rok — Fidrmuc odešel sice z Paříže, ale do Prahy se nevrátil. Byl povolán spěšně na nějaký ústav do Vídně, i odebral se přímo na nové svoje stanoviště, o Prahu ani nezavadiv. Oznámil to stručně Baršovi, požádal ho, aby piano ještě „nějaký čas“ u sebe podržel, poslal mu svou nejnovější podobiznu — a dost. Pak uplynuly čtyři měsíce, a o Fidrmucovi nebylo slyšet. Jakoby do vody padl. Zatím nešťastný Bareš stěhoval se s klavírem ještě dvakrát — útraty obnášely nyní celých dvacet pět zlatých.

Počátkem nejbližšího školního roku přeložen byl Bareš náhle do Plzně. Roznemohl se tam nebezpečně profesor a Baršovi dáno na srozuměnou, že pomeška v Plzni aspoň půl roku.

Do té doby nevěděl svědomitý suplent, jak by s pianem naložil — nyní bylo rozhodnuto. Pražský byt vypoví, ale s fortepianem do Plzně

nepojede; pošle je prostě příteli Fidrmucovi do Vídně — beztoho tam inženýr uvázne nadobro. Usmyslil a vykonal. Ke konci prázdnin povolal truhláře, dal zhotoviti důkladnou bednu, povolal baliče od speditéra, kteří vložili hudební nástroj do pouzdra, a Bareš pociťoval nepopsatelnou rozkoš, když piano bylo sneseno na dvůr, vloženo do futrálu a důkladnými hřeby zabedněno. Bylo mu tak podivně okolo srdce, jakoby pochovávali jeho nejúhlavnějšího nepřítele. Druhý den jelo piano do Vídně a za dva dny potom odjížděl Bareš do Plzně.

Nové jeho působiště líbilo se mu znamenitě — hlavně však nemohl ani dost oceniti, že se octl u pramene plzeňského piva. Byl nyní častým hostem u Salcmana, u Ženíšků, zašel někdy k Waldekům — ach, jaká rozkoš píti za sedm krejcarů pivo, které v Praze stojí třináct! Tak uběhlo nekaleně pět, šest neděl, když jednoho dne poctěn byl dopisem speditéra z Prahy, kterýž byl vypravil piano do Vídně a který nyní oznamoval, že adresát — pan Fidrmuc — odejel z Vídně, nepovědomo kam, že tedy piano nemohlo býti dodáno, že nyní odpočívá v nádražním skladišti vídeňském, a konečně žádal speditér, aby pan Bareš oznámil, jak se má s pianem naložiti; bylo prý by nejlépe, dáti je přivézti zase do Prahy, aby se ve skladišti vlhkem nezkazilo a aby se z něho nemusilo platit skladné. Jinak že by ředitelství dráhy piano po nějakém čase prodalo.

Jaké pocity hýbaly při této zprávě nitrem pánĕ Baršovým, těžko vylíčiti. Tolik je jisto — jak Bareš později sám vyznal — že mu toho večera sedmikrejcarové plzeňské chutnalo jako pelyněk a v noci že ho trýznily těžké sny, jakoby mu na prsou ležel Fidrmucův klavír. Tři dny rozmýšlel, co má činiti, konečně učinil, čemu se nemohl vyhnouti: nařídil pražskému speditéru písemně, aby dal piano převézti do Prahy. Vždyť nemohl dopustiti, aby bylo ve Vídni prodáno ve veřejné dražbĕ. Vždyť by Fidrmuc žádal náhradu! Zatím co piano odpočívalo v pražském skladišti speditérově, pátral Bareš po příteli Fidrmucovi — ale ten jakoby do vody zapadl. Nikde o něm nevĕděli. Snad umřel, a Bareš zdědí piano navždy.

Za několik měsíců po uzdravení plzeňského profesora vracel se Bareš do Prahy a jeho první návštĕva platila speditérovi, u něhož vyrovnal účet za dvojí dopravu a uložení piana. Bylo to hezkých několik pĕtek — Bareš počítal, že si za ně mohl pořídíti nový oděv. Piano se vracelo zas do jeho bytu a roztáhlo se v něm na svých třech nohách jako nezažehnatelné strašidlo. U školníka v Praze očekával těžce zkoušeného suplenta dopis přítele Fidrmuce, kterýž došel dva dny před tím a obsahoval asi toto:

„Milý příteli! Odpusť, že jsem tak dlouho o sobĕ nedával zprávy. (Bareš zlostně odplivl.) Opustil jsem Vídeň, ježto jsem byl vyslán na nĕ-

kolik měsíců do Italie. Nyní jsem se vrátil a dostal jsem uprázdněné místo v Solnohradě. Krom toho se ožením — seznámil jsem se ve Vídni s rozkošnou dívkou, jejíž podobiznu přikládám — svatba bude asi za čtrnáct dní. Ježto pak nastávající ženuška má krásný nový klavír — pravý koncertní nástroj od Bösendorfra — a poněvadž i mé sestry mají piana, na něž beztoho nehrají, prosím Tě, aby sis ponechal mé piano na památku. Vím sice, že nehraješ, ale snad najdeš ženu, která bude hráti. Pak ho užiješ do syta..."

„Já už ho užil!" zamumlal Bareš zuřivě a strčil dopis do kapsy, na podobiznu ani se nepodívav. „Ta památka mně přišla draho!"

* * *

Fortepiano Fidrmucovo je posud věrným společníkem pánĕ Baršovým na jeho cestách po Praze. Na vratech domu pak, v němž se Bareš od té doby uvelebuje, objeví se vždy hned po jeho přistěhování cedulka s nápisem: „Tuto se prodá pěkné, zachované piano co nejlevněji. Bližší u domovníka."

Domovníci vodí koupěchtivé do pokoje pánĕ Baršova, ale kdo se podívá na předpotopní bařiňanský klavír, odchází lituje, „že je poněkud veliký", a Bareš den ode dne pozbývá naděje, že by utržil aspoň tolik, kolik ho vzácná památka

stála. Utěšuje se jedinou myšlenkou, že aspoň futrál piana je k potřebě. Dal do něho přibíti napříč prkének a zřídil si tak prostornou knihovnu — do oddělení nejspodnějšího ukládá si boty.

Absint

Vzpomínka z první cesty.

1887

Nevím, velevážený, andělskou trpělivostí obdařený čtenáři, zdali jsi byl někdy v životě zachvácen melancholií čili trudnomyslností. Také nevím, víš-li, jak melancholie vzniká; ani doktoři to nevědí, ač nevědí ještě mnoho jiného — i nediv se a ve zlé nevykládej, že to nevím ani já, ač bych měl věděti ještě tolik jiných věcí. Ale jednou přišla na dva lidi, viděl jsem, jak se valí, jak je zachvacuje — na tu chvíli jakživ, jakživ nezapomenu...

Jedním z těch zachvácených byl jsem já a druhým byl milý, drahý můj přítel Kapeš, který stejně mistrně vládne pérem ve verši i v próze — můj bože, tehdáž jsem myslil, že mu péro na vždy z ruky vypadne... Možno, že on měl stejnou obavu o mne, ač se mi nikdy nesvěřil — možno také, že na něco podobného nemyslil — možno, že nemyslil tehdáž vůbec na nic.

Psal se krásný rok 1878. Krásným je ten rok pro mne, že náleží minulosti; avšak tehda vypadal mi svět neobyčejně škaredě, skoro zoufale. Miloval jsem beznadějně. Tehda jsem ovšem netušil, že nadejde čas, kdy budu žehnati oné zbožňované kdysi dívce, že mne nevyslyšela a že mne obdařila jedním z nejkrásnějších košů, jež kdy byly něžnou ženskou rukou upleteny zklamaným, odmítnutým nápadníkům. Přiklonila se k mému soku, tenkráte k smrti nenáviděnému, kterýž využitkovav její přízně a milosti, odvážil se s ní na cestu k oltáři. Byl smělejší, výbojnější, měl také o pětku měsíčně víc. Tato okolnost rozhodla nejspíš u dívky o volbě jejího srdce. Ženské srdce mívá někdy převelice jemný smysl pro gážové rozdíly.

Choval-li jsem kdy nenávist ke šťastnějšímu soku — dávno se jí mé nitro zhostilo. Ocenil jsem ho teprv později, šťastnějšího toho muže, a počítám jej k největším svým dobrodincům. Nebýti jeho, snad by byla zvítězila má horoucí láska a — má menší gáže. Avšak mám jisté zkušenosti, jak jeho domácí ráj vypadá, a v tichém odříkání blahořečím osudu, že mne do tohoto ráje nepustil.

V ten čas, kdy jsem se potácel mezi nešťastnou láskou a bambitkou — na bambitku myslí každý nešťastný, zavržený milovník, ať na ni má nebo ne — navštívil mne přítel Kapeš a povídá: „Příteli, nejel byste na výstavu do Paříže?“

Bylo to právě k poslednímu, přítel přišel ve

chvíli nejvhodnější. Řekl jsem ovšem, že bych jel, že však mi v tu chvíli nepřipadá, kde bych vzal peněz, ač nedá-li mi šéf služné asi za čtyři měsíce napřed. Pozoroval jsem, že přítel Kapeš o této věci má jisté pochybnosti, ale nevyslovil jich, nýbrž sáhl do tobolky, vyňal odtud papírek podobný etiketě na láhvi rosolky, na němž krom jiného ozdobného tisku jevila se i výrazná číslice „100", a řekl:

„Podařilo se mi trhnouti tátínka, strýce, babičku s otecké strany a babičku s mateřské strany. Sehnal jsem tak tři sta. Počítám, že se dvěma vystačím sám, a kdybych se mohl těšiti, že mi splatíte někdy aspoň polovici, půjčil bych vám tuto třetí stovku — hleďte si k jedné ještě nějak pomoci."

Svrchovaná tato důvěra překvapila mne velice a zároveň potěšila a podnikavostí naplnila. Nabízí se mi tuto bez vlastního přičinění mého jedna stovka, proč medle bych nevymámil někde druhou, pokusím-li se o to?

Jsem dosti šetrný a slušný a tedy nebudu blamovati ony dobromyslné lidi, kteří mi pomohli ke stovce druhé. Myslím, že na to pamatují sami a nechci, aby se musili zastyděti před opatrnými spoluobčany — zkrátka, za týden odjížděl jsem s přítelem Kapšem z Prahy o osmé hodině večerní, maje v tobolce něco rakouských drobných, něco německých mark a ve váčku na prsou deset žluťoučkých, těžkých dvacetifranků. Jeli jsme do

Paříže okolo Zlíchova, přes Chuchli a Dobřichovice, Řevnice, Beroun atd., a na ty dojmy z první cesty své nezapomenu nikdy.

Na nádraží plzeňském loučili jsme se co nejtklivěji s drahou vlastí. Vypili jsme při krátké zastávce každý tři půllitry piva, koupili jsme si po jednom plzeňsko-frankfurtském párku, a pak tedy dále, do ciziny! Jeli jsme také skrze Domažlice, ale poněvadž byla už tmavá noc, nespatřili jsme tam ani jediného husity, ba ani křižáka ne. Ovšem uplynula již dosti dlouhá doba ode chvíle, kdy křižáci Domažlice jaksi na kvap a bez pakování opouštěli.

Do Norimberka přijeli jsme o deváté ranní — ach, krásné město. Pili jsme tam pivo ve dvou hospodách, v jedné černější, ve druhé světlejší — nemohli jsme se ho nabažiti. Věru, na Norimberk nezapomenu nikdy. Také Virchburk je město krásné — ložírovali jsme tam u „bílé labutě" nad řekou — právě si nevzpomenu na jméno — ale pivíčko tam bylo znamenité. Štraspurk méně se nám líbil — prodávali tam na nádraží jakousi hustou, černou bryndu, nedostali jsme jí do sebe ani dva litry. A pak se o štraspurském kostele tolik píše! Ve francouzském Avricourtu byla by mne málem ranila mrtvice leknutím! Když jsme byli při celní prohlídce a celníka svědomitě ujistili, že ve vacích svých nemáme nic jiného, než „sélmán lénž", jak nás v Praze několik profesorů francštiny naučilo, což znamenalo, že je tam pouhé prádlo,

stalo se, že právě přede mnou celník židáčkovi jednomu, asi osmnáctiletému, položil ruce prudce na prsa, na břich a vzadu na šosy a již pokynul vysokému četníku s hroznym palašem, kterýž se židáčka chopil a do zvláštní „svlékárny" odváděl. Nadějný Semita pašoval totiž nějaké jemné tkaniny, jak jsme později zvěděli. Ale když se ho chápali, cítil jsem, jak blednu. Pašoval jsem totiž také, a to v šose kabátu svého balíček viržinek — byl jsem výborný Rakušan a v ohledu tabákovém přímo nadšenec, nebo to byla věru naše nejlepší vymoženost, nehledíme-li k ostatním — přítel Simon, který byl v Paříži přede mnou, ujistil mne, že „se tam mizerně kouří", ač na to mají také monopol. Ale nechytili mne s mými viržinkami. Vypadal jsem jim asi hloupě na pašování. O jé, hloupým svým vzezřením já už mnoho lidí napálil!

Když jsme prošli celní mučírnou, když jsme s namáháním ucpali a uzamkli vaky, v nichž nám přísní celníci všecko rozházeli, ani nočních košil se nelekajíce, a když jsme usedli do vozu, ulehčilo se nám oběma velice. Přiznalť se mi přítel Kapeš, že pašuje zas „kuba". Bylo hezky pozdě v noci, když jsme přijeli do Nancy. Neviděli jsme pro tmu skoro nic, ale je to krásné město; pili jsme na nádraží láhvičky šampaňského po franku. A pak, když jsme jeli dále, přiklonil se ke mně přítel Kapeš, šampaninou poněkud rozja-

řený, horký jeho dech mírnil chladné vanutí noční, a on mluvil roztouženě:

„Víte, příteli, nač se v Paříži těším?"

„No, na Paříž!"

„To je pravda, ale ještě na něco, co jen v Paříži je čisté, pravé, nefalšované. Slýchal jste o absintu?"

„Jak pak bych neslyšel — to je kořalka..."

„Ano," povídal přítel a vzpřímil se poněkud. „Kořalka, ale jaká kořalka! Skoro v každém románě, v každé novele mluví se o tomto ohnivém nápoji. Vypisuje-li se život nějakého básníka, malíře, umělce dramatického — absint vždy tu má důležitou úlohu. Je to ohnivá míza pelyňku, zušlechtěná vůní anisu, kteréž popíjí spisovatel, než ku psaní sedá, kterouž ovlažuje rty své sochař, malíř, než ku práci přistupuje, kteréž kalíšek obrátí do hrdla herec, než z kulis na jeviště vyjde."

„Mně se zdá, že je to silná lihovina, jejíž nemírné požívání způsobuje padoucnici," podotkl jsem polohlasně.

„Ah, pověra!" mávl rukou přítel Kapeš, „holá pověra! Ovšem, kdyby se pila na sudy, ale při mírném požívání osvěžuje mysl, povznáší ducha, tříbí myšlení, budí nadšení — zkrátka, co činí Francouze Francouzi, děkují velkým dílem božskému svému absintu!"

A přítel mluvil ještě dlouho o výborných vlastnostech absintu, jejž jsme posud znali jen

z doslechu, ze čtení, nanejvýše z ceníku v kavárnách, kde se prodávala štamprlička za 12 krejcarů, kde jsme ho však ještě nikdy neokusili.

„Ó, Paříž!" blouznil přítel dále. „Paříž má mnohé, čeho my doma v Praze postrádáme, a absint není posledním z oněch libovonných, kořenitých moků, jež vzpružují mozek k větší, čilejší plodnější činnosti...!"

A klesl do opěradla a zahleděl se do srpnové noci, do černé tmy, jíž poletovaly jiskřičky z parostroje jako báječní broučkové.

„Budeme pít absint!" řekl jsem, sdílejíc už nadšení přítelovo. Nemohli jsme se dočkati Paříže. Co asi tam všecko se pije, když už na cestě tolik pěkného jsme zažili!

Přijeli jsme do Paříže o dvanácté hodině v poledne. Na nádraží očekával nás přítel jeden, v Saint Germainu nedaleko Paříže usazený krejčí, dovedl nás do Passage Stanislas, do „hotelu Genève", k paní Bohinové, šedesátileté, posud svobodné a poněkud vousaté dámy, jejíž nejstarší syn cídil pasažerům boty, a jedva že jsme setřásli s oděvu cestovní prach, vymyli z očí saze z parostroje a z vlasů vyčesali písek, vydali jsme se do města. Pojedli jsme v jednom „syrovém" hotýlku, popili červeného vína, které pálilo jako křen, a potom jsme spěchali do „Holandské kavárny" v Palais Royal, kde byla té doby československá beseda. Bylo odpoledne, nebylo tam žádného Čecha, ba vůbec žádného Slovana —

členy byli většinou sami řemeslníci, mohli teprv na večer do besedy. Jen ospalý sklepník zíval nám do očí a říkal: „M á ú s t a!“ Učelivý ten mladík pochytil to od českých krajanů.

Přítel krejčí měl ještě nějakou důležitou pochůzku, i zanechal nás tam s ujištěním, že za dvě hodiny se vrátí. Ó, by byl neodcházel!

Osaměli jsme, ale lahodilo nám to. Cítili jsme se tak trochu Pařížany, a když sklepník přišel s otázkou, co bychom ráčili „silvúplé“, řekli jsme jako jedněmi ústy, aby nám dal skleničku absintu — s i l v ú p l é!

Byl tu hned zase a postavil před každého broušenou lahvičku, jaké bývají v karafinkách, naplněnou čistým, jiskrným, žlutě zelenavým mokem — nejčistším absintem.

„Porce jsou tu slušné,“ poznamenal přítel Kapeš, měře lahvičku zálibným pohledem. Prohlíželi jsme nádobky a já přemítal, co asi znamenají vodorovné vroubky po jedné straně lahvic, počínající hned u hrdla a sestupující ve stejných mezerách až ke dnu.

„Nezevlujme, pijme!“ velel přítel Kapeš, a již naléval ze své lahvičky do číšky. Učinil jsem po jeho příkladu.

„Ale myslím,“ podotkl jsem, „že se to má píti s vodou.“ Skutečně také postavil před nás sklepník obrovskou láhev s měkkou sekvanskou vodou, v níž plovalo kus ledu, a dvě obyčejné sklenice.

„Kdo by si to kazil!“ horoval přítel. „Vody máme v Praze také dost — ale takového nektaru — ah!“

A již zvedl číšku, přiťukl na moji a pili jsme.

Ej, pálilo to jak oheň pekelný, a za okamžik již stoupalo do mozku, že jsme viděli kolem do kola růžovou záplavu. Vypili jsme tak ještě dvě, ale pak řekl přítel Kapeš sám:

„Myslím, abychom to přece pili s vodou; takhle to nezmůžem'!“

Ano, porce byly opravdu převeliké. Pili jsme tedy s vodou, ale ani teď absintu neubývalo, jak jsme si přáli. Byli jsme kořalkou již celí prosáklí, a pořád ještě zelenal se v karafince křišťálový mok. Opodál civěl sklepník a pohlcoval nás očima. Nyní už nezíval. Viď, chlapíku, koukáš, že umíme také pít jako tvoji krajané!

Pili jsme, pili, ale absintu zbývala ještě polovina. Obrovská láhev vody vyprázdnila se do nás a sklepník naplnil ji znova.

„Kamaráde,“ řekl jsem po delší pomlčce, „nezmohu tu svou láhev. Čertova nádoba — jakoby tam kořalky přibývalo!“

A při tom jsem cítil, že mi jazyk nějak tuhne.

„Tak!“ odpovídal přítel, ale pozoroval jsem, že také zápolí se svými mluvidly, „aby se nám sklepník vysmál! Co zmohou Francouzi, zmůžeme

my také! Čert by vzal takovou lahvičku — jen pijme!"

Anis mi hořkl v ústech, život můj byl již jak oteklý — kde pak, tolik říčné vody! Bylo mi, jako bych se koupal v samém absintu, jako bych se v něm topil. Už nikdo z nás nemluvil, hleděli jsme na sebe ztrnule a pili jsme — pili — pili — pili...

Nevím, jak dlouho to trvalo, ale pojednou se nám objevil v zelenavém světle kavárny — všecko totiž nabylo špinavě zelené barvy absintu s vodou smíšeného — pojednou tedy se nám objevil přítel krejčí, kterýž své věci byl vyřídil. Pohlédl na nás zkoumavě, přisedl k nám, poručil si „mazagran", totiž černou kávu s lahví vody, kteréž se po každém upití do kávy přilévá, a otázal se:

„Co pijete?"

Já mlčel, neboť mi bylo namáhavo mluvit, ale přítel Kapeš řekl po chvilce:

„Absint."

Přítel Kapeš vyškytl to vlastně.

„A to vám dal sklepník neplné láhve?" divil se krejčí, „že jste je vyprázdnili?"

„Plné!" škytl zase Kapeš.

„A to vše jste vypili?" žasl krejčí, hledě na nás všecek vyjeven.

„Bodejť vylili!" škytl Kapeš posledně.

A to bylo zatím jeho poslední slovo. Potom již nepromluvil.

„I pro Ježíše ukřižovaného... vždyť je to vždycky pro deset osob — hleďte ty vroubky — to je vždy porce! Tak se to zde v Paříži serviruje!"

My jsme nerozuměli, nemluvili jsme, seděli jsme jen v křeslech, s očima vypoulenýma, s nohama jak olověnýma, s oteklými břichy, se studeným potem na čelech — myslím, že na toto první pohostinské pijácké vystoupení v Paříži do smrti nezapomenu. Seděli jsme jako mumie, s rukama třesoucíma se a o stůl opřenýma, s tuhými prsty jako drát a roztaženými jak pazoury kocoura, když se brání, a naše oči byly zaplaveny a slzely jak oči starých pijáků.

Mluviti jsme nemohli, a jen jediná myšlenka nám zbyla ze všeho: Domů! Do postele!

Pamatuji se jako ve snách, že krejčí rychle dopil svůj „mazagran", zaplatil i za nás útratu a svedl nás dolů s patra za pomoci sklepníka, jenž opakoval desetkráte: Silvúplé — silvúplé! — Ničema, hanebný ničema! Proč nemluvil dříve!

Naložili nás a krajan krejčí odvezl nás jako Samaritán do Passage Stanislas k paní Bohinové, která udivena hleděla na hosty, kteří již prvního dne se vracejí v takovém stavu. Šlechetný krejčí — líbám ho v duchu po dnešní den — uložil nás na široké francouzské lože, oba vedle sebe — když se byl dříve marně namáhal, aby nás zul

a svlékl. A pak přikvačila ta melancholie, zdánlivě nekonečná, zdrcující, vražedná, z které jsme se vzpamatovali až třetí den — ale dnes mi promiňte! Jsem pohnut vzpomínkou, nemohu dále psáti. Jindy, jindy dopovím...!

Revanš!

Příspěvek k dějinám česko-francouzské vzájemnosti.

1887

Po otištění v časopise první mé vzpomínky z pařížské cesty, nadepsané „Absint", dostalo se mi s mnoha stran soustrastných projevů, a to ústních i písemných. Četným váženým příznivcům svým, jimž nestačilo vypsání osudného dobrodružství v „Café Hollandais", dějišti to první pařížské pitky, musil jsem znova a znova co nejpodrobněji vyličovati, jak se vše událo. Jen jediný člověk nejevil ani špetky soucitu s tehdejší mou nehodou, a to byl přítel Kapeš, účastník onoho absintového kvasu. Vynadal mi podle všech pravidel, že ho ještě po letech ostouzím, trval neústupně na tom, že jsem já vypil více toho absintu než on a tedy že jsem byl opilejší, a konečně si zakázal co nejrozhodněji, aby osoby a jména jeho nikdy již nebylo zneužíváno v ničemných a hanebných mých povídkách. Slíbil jsem mu svatosvatě, že se toho již nikdy nedopustím,

a plním svůj slib, jak viděti. Podotýkám také hned předem, že nikdo z nás dvou, ani já, ani on, nemá býti smutným hrdinou dnešní historie, pravdivé a zaručené mým podpisem, jehož bych nezneužil pro nějakou lichou vymyšlenost!

Po onom osudném požitku absintu spali jsme celou noc jako zabiti.

Probudivše se ráno z těžkých mrákot, spatřili jsme u svého lůžka madam Bohinovou, obstarožnou, tlustou, poněkud vousatou Francouzsku, ana posunky i jazykem snažila se dáti nám na jevo, že není v jejím hotelu zvykem ukládati se do peřin v botách. Přiznávám se, že jsme jí dobře nerozuměli. Předně jsme byli ještě dokonale zpitoměli, a pak jsme vůbec velmi nedokonale rozuměli francouzsky. Takových učenců bylo na výstavě ještě několik. Přítel Kapeš vyhnul se dalšímu bezúčelnému hovoru s madam Bohinovou tím, že se chopil klíčku, visícího na opažení dveří, a rychle se vzdálil z pokoje, zanechav mne zrádně ve spárech podrážděné Francouzky, kteráž se rozčilovala tím více, čím méně jsme jí odpovídali. Z nepříjemného postavení tohoto vysvobodil mne konečně milý a neocenitelný krajan krejčí Kejzlar, který se pro nás zastavil, aby nás provedl po Paříži. Ukrotil hněv paní Bohinové frankem na prádlo a pak byla madam Bohinová krom svých šedesáti let zase nejpříjemnější Francouzkou na světě.

Prochodivše kus Paříže uchýlili jsme se od-

poledne do Café Hollandais, kdež jsme doufali nalézti některé krajany, buď v Paříži usedlé nebo nové hosty z Čech. Bylo v našem programu, zastavovati se tam vůbec denně, abychom byli ve stálém styku s krajany Čechy, ale pobyt v útulných místnostech Československé besedy byl nám ztrpčován nejen vlastní vzpomínkou na první absint, nýbrž — a to mnohem více — zlomyslností zavilého číšníka — François se tuším jmenoval — jehož první otázkou bývalo vždy:

„Přejí si pánové absintu?"

Bylo by zbytečno podotýkati, že jsme sì nikdy již nepřáli utrejchu, jehož jsme měli na dlouho dost, ale François opakoval otázku svou při každé naší návštěvě. Než nejen to. Tento potutelný Francouz postaral se, aby každý nový host se dověděl, jaké berdo jsme si prvního dne dali — a my byli pronásledováni po celý pobyt svůj v Paříži otázkami všetečníků, jak absint chutná. Zpráva o tom zaletěla s jakýmsi zlomyslníkem i do Prahy a při návratu svém byli jsme uvítáni jako „cestující v absintu".

Utěšovala nás myšlenka, že i Kolumbus trpěl za své vynalezení Ameriky.

Avšak nebe je spravedlivé — poťouchlý François z Café Hollandais umlkl jednoho dne s protivnou svou otázkou a nevypustil již slovo absint z úst.

Veleshovívavý čtenář dojista se pamatuje, kterak jsem do krásné Francie propašoval ba-

líček viržinek a přítel Kapeš balíček kub. Dělili jsme se svědomitě o toto kuřivo, a dokud jsme cucali vlastenecké rakouské doutníky, žili jsme náramně spokojeně. Kouřili jsme domácí výrobky velice ekonomicky a pravidelně v uzavřených místnostech. Na ulici spokojovali jsme se s tlustými doutníky republikánskými.

Když jsme usedli k odpoledním odppočinku v Holandské kavárně v Palais royal, vyňali jsme opatrně erární rakouský smotek tabákový, zapálili jsme a vzpomínali na Prahu — ach, to byly tklivé chvíle. Při tom jsme srkali špinavý „mazagran" a smáli se v duchu číšníku Françoisovi, který nás obcházel a čichal lačně vonný dým viržinek a kub. (Podotýkám, že tenkráte kuba ještě nebyla tak mizerná jako nyní.) Zdálo se nám, jako by milý François čekal, až mu nabídneme doutník, ale my nechtěli rozuměti jeho chtivým pohledům. Kuř si svůj francouzský špenát, hanebníče! Avšak za nějaký den byla prolomena ledová kůra našich srdcí. Přistoupil François ke stolku a hledě zálibně na naše cigara pronesl pojednou:

„Já taky kóržík, mesijé!"

„Kapši, Kapši!" volal jsem radostně, slyše z úst Francouzových české zvuky, „on také kóržík!"

„Dejme mu cigaro!" navrhoval dobromyslně Kapeš.

Ale mé nadšení hned zase pominulo. Vzpo-

mněl jsem na absint, na číšníkovo nečinné účastenství, když jsme se propíjeli ke dnu karafinky po centimetrech, místo co nás měl poučit a varovati, na jeho týravé otázky, na jeho vyzrazování nehody naší, a srdce mé znova se zatvrdilo. Ale François koukal tak loudivě, že jsem konečně neodolal. Vyňal jsem tobolku s viržinkami, Kapeš se vytasil se svými kuby a podávali jsme číšníkovi:

„Vyberte si!"

Natáhl dlouhé prsty své a byl okamžik na rozpacích, po čem sáhnouti, konečně se rozhodl pro viržinku.

„To je lepší, jemnější, nespa?"

Intrikánská myšlenka projela mi hlavou. Seberu s nadlidským namáháním všechnu svou pražskou francčtinu a povídám:

„Sevré — to je lepší, tenčí, jemnější!"

François zdvořile poděkoval, škrtl švédskou sirkou o krabičku, zapálil viržinku a postaviv se pak opodál ke kulečníku, batal upřímně a s velikou zálibou. Bylo vidět, že mu chutná jak náleží. Chvíli jsme na něj usměvavě pohlíželi, François říkal již asi po padesáté „mersi!" a kouřil — ale pak jsme pokračovali v přerušeném hovoru.

Za nějakou chvíli událo se mi pohlédnouti opět stranou, kde stál François. Stál tam posud, ale již „nekóržil". Opíral se o kulečník, obě ruce jeho bezvládně visely, levice držela vyhaslé viržinko a číšníkův obličej nápadně byl zbledl. Hla-

va mu klesala níž a níže, ale on vždy násilně ji povznesl a hleděl na mne zakalenýma očima. Byl to pohled tklivý, jako pohled střelené, umírající laně. Zdálo se mi, že tento pohled jeho vyjadřuje větu:

„Cos mi to dal, člověče?...“

Stál tak několik okamžiků, stále polykaje, ale pojednou se namáhavě sebral a kráčel nejistými, vrátkými kroky od kulečníku. Položil víržinku na mramorovou desku kredence a zmizel kdesi v zadních dveřích.

Trvalo asi půl hodiny, než se milý François vrátil. Přišel docela tiše, jako šeptem, opřel se o sloup vzadu za kulečníkem a pohlížel na mne zas tím vyčítavým pohledem. Nebyl teď už bledý, ale zelený, řídké jeho kníry visely mu přese rty jako uražená křídla ptačí, bezvadná dříve frisura byla v nepořádku — a polykal, zase polykal. Vypadal, jako by byl z hrobu vstal, a hleděl na nás nedůvěřivě, jako by čekal, zdali taky na nás uvidí podobné účinky, ale čekal marně. Tohle my měli už dávno za sebou!

Když se dostavil pan Kejzlar a François se přišoural s otázkou, co si pán přeje, pohleděl na něj pan Kejzlar a obrátil se k nám:

„Co se stalo tomu člověku? Vždyť je všecek smrtelný!“

Po delším vyptávání a vyšetřování vysvětlilo se mu, že se nám bezděky dostalo revanše za zrádný absint. My vypili absintu za deset lidí —

potutelný François si zakouřil viržinko — ale kouřil i se slamkou!

Od té chvíle neptal se nás nikdy již, poroučíme-li absint, a jakmile jen zahlédl naše tobolky s doutníky, odcházel skromně a šetrně do pozadí kavárny.

Má se to říci . . . ?

Kousek nájemnické zkušenosti.

1886

I.

Dožil jsem se v nešťastném životě svém opět strašlivé kapitoly, kteráž jest uchystána každému, kdo je ubohým, politování hodným tvorem, nemajícím vlastní střechy nad hlavou, kdo jest poukázán, aby po rozmaru osudu — (někdy je tím osudem domácí pán, někdy soused na chodbě, někdy jen domovník) — putoval se vším majetkem a s rodinou dům od domu, z ulice do ulice, z patra do patra, z jedné části města do druhé. Stěhuji se, vlastně jsem jakž takž odstěhován. Kdo již jednou se stěhoval, porozumí mně, ale ještě lépe porozumí, kdo se stěhoval dvakráte, třikráte — pětkráte.

Jako nájemník nastřádal jsem si již pěkných zkušeností, ale nejhezčí, nejsladší odnesl jsem si provždy z posledního bytu. Račte malinko po-

slechnouti, a dozajista že mi dáte za pravdu. Onomu mému předchůdci, jenž klamným a lstivým předstíráním zmařil můj duševní klid na celý téměř rok života, odpustiž sám pánbůh — já nemohu.

Když jsem předešlý svůj byt najímal, byl jasný, zimní den, a proto bylo tak útulno v prvním velikém pokoji, jehož kamna dýchala příjemným teplem a v němž voněl čerstvý, právě zapálený „frantíšek". Byt obýval starý mládenec se svou sestrou, která však té chvíle nebyla doma.

Když jsem vstoupil, seděl na pohovce za širokým stolem a vpisoval něco do velikého zápisníku. Moje návštěva byla mu patrně velice milá, neboť na mne přes okuláry vrhl pohled tak zuřivý, že jsem bezděky až na práh ucouvl. Ale domovnice, kteráž mne doprovázela, postrčila mne zas do pokoje a pobízela:

„Jen ráčejí dál, pan doktor se nedá vytrhovat. Na byt se musí člověk podívat, když ho chce najmout."

Tuto pravdu pochopil jsem nejen já, ale i „pan doktor", který umírnil trochu zuřivý výraz obličeje a zavrčel co nejpřívětivěji:

„Jen rračte dál, mně to nevadí!" a pak zahřměl přes moje ramena: „Oni tam, zavrou! Myslej, že uhlí kradu?"

Tento doslov platil domovnici, která stanula na prahu ve dveřích. Poznal jsem, že mezi ní a „panem doktorem" vládne jakési napětí.

Pod vlivem pronikavých, pichlavých očí „pánĕ doktorových" prohlédl jsem celý byt co nejchvatněji a na konec odvážil jsem se otázky:

„Prosím, je ten byt i čistý?"

„Jako sklo!" vrčel nájemník a bafal divoce z dýmky, již byl prve na chvíli z úst vyňal.

„Je teplý?" ptám se dále.

„Jako pec, když se zatopí!" odpovídal starý mládenec.

„Nemá žádné zvláštní a nepříjemné vady?" pokračuji bojácně v otázkách.

„Vady? Nevím o ničem, co by mně vadilo. Jdu pryč, poněvadž je mi to daleko. Musím bydleti blíže nádraží!"

Způsob, jakým nyní mi odpovídal, prozrazoval, že jsou mu otázky mé nepříjemny. Ale odvážil jsem se přece ještě jediné:

„Prosím, je ten byt i tichý? Píšu často doma, potřebuji klidu..."

„Ticho?" rozkřikl se „pan doktor". „Je tu ticho — kolem oken žádné tunusy, vojsko tudy nechodí, tramvaj tu nejezdí. Někdy přijde nějaký flašinet, ale když mu nic nedáte, zase odejde. A je to laciné — dvě stě padesát zlatých za tři pokoje — kde to najdete!"

Po této delší řeči usedl nájemník a horlivě psal dále do zápisníčku. Viděl jsem, že audienci ukončil. Poroučel jsem se nesměle, načež se figura na pohovce rozvrčela k nehoráznému „Máááá úúúcccta!" — a už jsem byl na schodech.

Byt byl ve druhém patře, patra nebyla vysoká, jinak vše dosti úhledné, a poněvadž jsem nepozoroval žádné vady, rozhodl jsem se, že byt najmu. Dal jsem závdavek a s lehkým srdcem pospíchal jsem domů, abych ženě oznámil, že byt už máme.

„Ale mužíčku, proč pak jsi dával hned závdavek! Vždyť jsem se také chtěla podívat, v čem budeme bydlet!“ vytýkala a vyčítala mi žena.

„Je to hezké, není třeba, abys tam chodila, Ženuško. Prohlédl jsem vše, buď pokojna, bude se ti to také líbit.“

„Ó ne, na tohle já nedám. Pokoje snad, ale co se kuchyně týče, tomu rozumím zas já. Dojdu tam.“

„Ženuško, je tam velmi nevrlý nájemník, vyvede ti nějakou nezdvořilost.“

„To by bylo pěkné!“ řečnila rozhodně žena. „Kdož pak kupuje zajíce v pytli!“

„Ale já jsem to viděl a nepřeji si, abys tam chodila! Pochopuji, že není člověku příjemno, přepadne-li ho každou chvíli jiná čmuchavá návštěva!“

Zavřel jsem dveře a šel jsem do úřadu. Rozumí se: poněvadž jsem si nepřál, aby tam „moje“ šla, šla tam ihned, sotvaže jsem paty z domu vytáhl, a když jsem se večer vrátil, vyčítala mi celý byt dopodrobna, vypočítávala již, kam co postavíme, a tak dále. Byt se jí celkem líbil a byla s ním spokojena. Vyptala se starého

mládence také na vše, a to důkladně, jak jsem seznal, a věděla toho mnohem více, než já. Jak jsem později bohu děkoval, že tam také byla! Co bych byl zkusil, kdyby mne bývala poslechla a zůstala doma!

* * *

Přistěhovali jsme se termínem květnovým a udomácnili jsme se v bytě co nejlépe. Za čtyři neděle měl jsem nezvratné přesvědčení, že můj předchůdce byl starý ohava, který mne ve všech směrech obelhal. Ale proč tak učinil? Vždyť jsem ho nikdy před tím okem nespatřil, neměl jsem s ním nikdy žádné polemiky, neublížil jsem mu ani myšlenkou, neřkuli slovem! Jaká to byla urputná, zavilá, zlomyslná duše!

Za dva dny po přistěhování nabyl jsem totiž smutné zkušenosti, že byt není suchý. Vylézalať po celý den ze štěrbin v podlaze ona placatá, šedivá zvířátka, jež učenci jmenují Armadillidium (čeleď Oniscida), ale jimž každý obyčejný člověk a hlavně nájemník říká prostě sviňky. Je to sice přítulné zvířátko, člověku věrné a těžko se loučí se zamilovanými vlhkými místy, se shnilým dřevem atd. — ale v pokojích míváme přece raději kanáry a stehlíky. Mým dětem arci působily veliké potěšení hony na tyto outlé a vrátké tvory, já však vydal dva zlaté za láhev tinktury, jíž jsem napustil podlahu a lišty podél zdí, abych se zbavil zbytečného

„příslušenství" bytu, o němž při najímání nebylo řeči. Tinktura se vpila do podlahy docela dobře, tři dny jsem nemohl pro čpavý zápach zavřít okna ani na noc, ale potom tinktura zaschla a vyčichla, a — sviňky vylézaly z podlahy dále.

Než byla nám uchystána ještě další nadělení. Za několik dní uvítala mne žena s uděšenou tváří, když jsem se večer vracel z úřadu.

„Co se stalo?" táži se. Lekl jsem se, že naše drobotina dostává záškrt.

„Muži!" volala tím šeptavým, tajnostným hlasem, jakým se obyčejně hrozné zprávy oznamují, „máme tu také — šváby!"

„Šváby!" vyrazil jsem ze sebe.

„Ano, a jak mnoho, a jak veliké!" A chopila mne za ruku a táhla mne do kuchyně, do předsíně, do alkovničky. Zděsil jsem se. Všude se jen černalo pravými tarakány, dobře vypěstěnými.

„A kde byli dříve?" tázala se ustrnule žena. „Vždyť jsem po celý týden nespatřila ani jediného!"

Vysvětlil jsem ženě, že tato čeládka při každém střídání nájemníků ukryje se na nějaký čas do nejhlubších svých skrýší. Patrně cítí, kterak se všady myje a cídí, anebo snad truchlí v temnotách štěrbin za posledním nájemníkem. Věc ta posud není dokonale prozkoumána. Ale tím nebylo odbyto vše. Objevila se i jiná havěť hnědé

tvářnosti, zdržující se hlavně a nejraději na blízku lůžek i v nich — a já nestačil kupovat a přinášet perský prášek.

A to vše mi onen hanebník s okuláry zamlčel, ano osmělil se tvrditi, že je byt čistý jako sklo! Jak veliká je špatnost lidská!

Měl jsem však poznati ještě jiné zlé stránky vychvalovaného bytu, na pohled tak pěkného.

Bydlili jsme asi týden, když pojednou o patro níže, právě pode mnou, pod pokojem, v němž jsem pracoval, ozvaly se zvuky piana. Bylo to v bytě domácích. Někdo se tam učil. Vstal jsem od psaní, neboť při těchto zvucích nebylo lze pracovati. Připadalo mi, jakoby kdosi tahal piano za vlasy a ono bolestí řvalo a hýkalo. Seznal jsem také, že má tento dům výtečnou akustiku, tak výtečnou, jako žádné divadlo na světě. Každý zvuk byl tak jasný, pronikavý, jakoby mi někdo hrál pod psacím stolem. Nu, těším se, každý se učí hodinu, za hodinu to přestane, budiž. Za hodinu skutečně umlkly zvuky nešťastného, týraného nástroje, ale po desíti minutách ozvaly se opět, a bylo zřejmo, že tentokráte buší na klapky jiné dvě ruce. Potom následovala třetí hodina, čtvrtá, pátá — vyrazil jsem konečně jako šílený z bytu a ubíhal jsem jako štvaná zvěř, abych trýzni ušel. V chodbě setkal jsem se s domovnicí.

„Kdo to hraje u domácích?“ táži se zuřivě a všecek se chvěje.

„I to dětičky milostpánů se učí; byly teď na svátcích venku, včera se vrátily. Je jich pět a jak krásně se učí, to mají milostpáni radost..“

Nevím ani, kam jsem toho večera doběhl. Pět dětí, pět hodin piana denně, p o d e m n o u — za tři neděle mne budou musit poslat k Pastérovi do Paříže, neboť j i n o u nemoc z toho nedostanu, než onu, kterou léčí Pastér! A já vešel s takovou radostí do domu, v němž jsem doufal najíti čistotu, ticho, klid ku práci! Mám se stěhovat? Na výpověď je pozdě, musil bych platiti jedno čtvrtletí darmo, kdybych o termíně chtěl odejít. A byť i toho nebylo, má znova počíti všechna ta zoufalá strkanice ulicemi, sotvaže jsem se poněkud usadil? Strašlivý osude!

Nevzteklo jsem se sice, ale ponenáhlu jsem propadal tichému zoufalství. Chátral jsem na duchu i na těle, všechny mé práce odpočívaly nedokončeny, neměl jsem jediné myšlenky, jediné pokojné chvíle. Neboť sotva jsem usedl, abych zkusil, podaří-li se mi nějaký řádek, ozvaly se dole zvuky drátěné nestvůry. Byl jsem zabit, naprosto zabit na celou dobu, již v tomto domě strávím. A přece jsem se ničím neprovinil, ničím na světě!

Seznal jsem dále j e š t ě jiné příjemnosti bytu. Nastaly prudké letní deště, a tu jsem viděl, že ničemný „doktor“ s okuláry lhal i tenkráte, když tvrdil, že byt nemá žádné zvláštní a nepříjemné vady. Okna byla polo na sever, polo

na západ, a jakmile počalo pršet, teklo pod rámy do pokojů, byť i byla okna sebe pečlivěji zavřena. Sotva že na obzoru vylezl mráček, již sháněla žena kde jaký hadr v domácnosti a obkládala jimi rámy oken, stavěla škopky na podlahu, a když se spustilo, nestačili jsme ždímat hadry do škopků. Kdyby mi v takovou chvíli byl padl předchůdce můj do rukou, snad bych jej byl zastřelil. Ale ohava ten pečlivě se mi vyhýbal.

Než člověk všemu uvykne. Uvykl jsem hmyzu, jenž pil otravné tinktury jako limonádu, ucho mé otupělo konečně zvukům rozervaného piana, a ždímání hadrů při dešti stalo se mi znenáhla jakousi zábavou. Připadal jsem si při stržích mračen jako hasič nebo člen záchranného sboru, kterýž napíná všechny síly své, aby rozpoutané živly opanoval. Těšil jsem se myšlenkou, že to nebude věčně trvat. Nechtěje se stěhovat ani na podzim, ani v zimě, dával jsem si lhůtu do jara, kdy z tohoto líbezného, čistého, tichého bytu uteku, abych vyhledal nový stánek. A po všechen ten čas hledal jsem nový, příjemnější útulek unavenému tělu, ztýranému duchu, rozervaným čivám. Obcházel jsem Prahu křížem krážem, vyhlídaje byt, do jehož oken by nepršelo, v němž by nebylo neřestného hmyzu a pod nímž by se neučilo pět dětí na klavír. Za nějaký čas měl jsem téměř dokonalou statistiku všech pian v blízkém i vzdálenějším okolí a seznal jsem —

ó hrůza! — že skoro není domu, kde by takového nástroje nebylo. A kdo mi ručí za to, že nepadnu právě na byt, v jehož sousedství zase najdu rodinu, v níž se učí pět nebo ještě více dětí rozkošné hře na moderní to mučidlo?

Vyšed opět jedenkráte na výzvědy po Praze, setkal jsem se náhodou s předchůdcem svým, s oním „panem doktorem", jenž byl příčinou, že jsem upadl do domu tak strašlivého; s člověkem, jenž mne připravil o rok života.

„Pane!" zahřměl jsem na něj, když jsem ho určitě poznal. „Pane, jste ďábel nebo člověk!? Jaké to máte svědomí, že jste mi vychválil byt, jehož bych ani svému nepříteli nedoporučil! Jak jste mi mohl zamlčeti vady, jimiž oplývá, ač jsem se na vše výslovně tázal!? Mluvte!"

„Pan doktor" podíval se na mne přes okuláry tak úsměšně, tak jízlivě, a pak vrčivým hlasem podával mi vysvětlení:

„Jste vy asi velmi nezkušený zajíc, že tomu nerozumíte! Anebo jste měl posud veliké štěstí, že byt, z něhož jste dal výpověď, byl vždy ihned pronajat novému nájemníku. Ale vpravte se v mé postavení: bude dne, kdy se objevil na domě lístek, oznamující, že můj dosavadní byt je k zadání, netrhly se u mne dveře. Žádal jsem sice domovnici, aby mi vodila nájemníky jen dopoledne, ale ona je vodila celý den, od rána do večera. Než jste přišel vy, bylo u mne sto lidí, a nikomu se byt nehodil, když jsem řekl, že je

poněkud chladný, nebo že zatéká za okna, nebo že je vlhký. Konečně, když jsem byl nejvíce rozrušen, přišel jste vy, a tu jsem si umínil, že již neprozradím jeho vady — a vidíte, měl jsem pokoj. Najal jste byt, a já mohl zbytek termínu stráviti klidně. Radím vám — budete-li se stěhovat — abyste učinil také tak. Co je vám do koho? Starejte se sám o sebe!"

A díval se na mne posměšně, jako na hloupého, nezkušeného chlapce.

„Ale, pane!" rozčilil jsem se, „toť jest nejvyšší sobectví! Neměl jste mi aspoň odpovídati tak rozhodně, a já bych byl věc lépe uvážil! Ne, věřte mi, já nebudu tak nesvědomitým, abych přelhával ubohé lidi, kteří budou byt prohlížeti. Nezeptají-li se na nic, dobře. Ale budou-li se ptáti, nezatajím žádnou z jeho vad. Leží se mi proti vší nade vše!"

„Dělejte, co chcete," odpovídal vrčivě starý mládenec, „ale pak nebudete poslední kvartál bydleti v bytě svém sám, nýbrž budete jej sdíleti se zástupem lidí z ulice, kteří budou po celou tu dobu všechnu vaši domácnost prolízat, očenichávat a posuzovat. Buďte zdráv!"

Šel dále svou cestou a nechal mne tu státi — s novou zkušeností.

Ano, starý dareba i v tom selhal, že byt je teplý. Zkusil jsem v onu zimu ve své pracovně jako pes. Musil jsem stále seděti v bačkorách a při tužších mrazech bylo mi navlékati stávkové

rukavice, aby mi prsty neztuhly. Kdybych byl chtěl byt svůj vytopit, nebyl bych směl s rodinou obědvati — výdělek můj byl by vystačil jenom na uhlí.

Radostně oznamoval jsem domácímu pánu o Hromnicích, že se v květnu vystěhuji, a pevně jsem si umiňoval, že budu svědomitě mluvit k lidem, hledajícím byt.

Ano, svědomitost je pěkná věc, ale já jsem s ní zle pochodil!

II.

Jak jsem se zaradoval toho dne, kdy jsem panu domácímu vypověděl, spatřiv při návratu z úřadu na domovních vratech tabulku s nápisem: Zde se pronajme byt o třech pokojích s příslušenstvím! To je můj byt — byt, v němž mi bylo připraveno tolik trampot. Opustím jej na vždy, ať se v něm usadí, komu se zlíbí a kdo se nelekne všeho toho „příslušenství", o němž se mu nezmíní domácí pán, ale o němž já mu poctivě, svědomitě povím. Povím, povím, povím — vždyť je to moje povinnost ke bližnímu nájemníku.

Hned po obědě, sotva jsem odložil vidličku, bylo zaklepáno na dveře a vstoupil slušný pán vysoké postavy, zajímavé tváře, dlouhých vlasů, černých očí, s černými kníry. Sňal klobouk již přede dveřmi a ukláněje se hluboce prosil za

odpuštění, že vyrušuje, avšak nemá prý jindy času.

„Tázal jsem se u domácího pána po onom bytě ku pronajmutí a on mne poukázal k vám — musíte prominouti, že se na byt podívám...“

„Ó prosím, prosím,“ uvítal jsem pána co nejpřívětivěji, „jen račte dále. Jak byste mohl najmouti byt, aniž jste se na něj podíval. Prosím!“

„Mně ani tak nezáleží na tom, jaký je byt ve všech částech,“ pokračoval pán, „ale moje choť by ráda věděla, jak to vše vypadá. A sama nemůže, je churava. Pro mne jen když jest vyplněna jedna podmínka...“

„Prosím!“ pobízel jsem pána a strkal ho do pokoje. „Jen račte!“

„Hezké, hezké,“ pochvaloval si pán, „dosti veselé.“ A upřel na mne černé oči své: „Zdali pak je tu také čisto?“

Cítil jsem, že upadám v rozpaky, avšak přemohl jsem se.

„Nu,“ odpovídal jsem nejistě, „takto na pohled vše čisto. Ale v podlaze, ve skulinách za opažením dveří a oken, ve stěně objeví se časem rozličný hmyz — ano hezky často. Mohu říci, že jsem ni jedné noci klidně nespal, máme to už také skoro ve všem nábytku...“

Zarazil jsem se. Pán se na mne díval uleknut a stanul na prahu posledního pokoje; již se mu nechtělo dále.

„Snad předešlí nájemníci důkladně nečistili, když je to tak hrozné," řekl nesměle.

Cítil jsem výčitku i pro sebe a rychle jsem vysvětloval:

„Nevím, co dělali jiní, ale já do dneška vydal už přes deset zlatých za tinktury a prášky — a jsem zde teprva tři čtvrti roku. Nic nespomáhá. Co se tu rozplemenilo, jest k nevyhubení."

„Prosím, to mi dostačí," odpovídal pán, „vím dosti. Z toho by má choť měla smrt. Škoda, bylo by se mi zde líbilo, zdá se tu být svaté ticho."

„Jste na omylu, pane," vysvětloval jsem dále. „Od rána do večera cvičí se dole pět dětí na na klavíru — opakovací hodiny trvají někdy až do jedenácti v noci. Hledal jsem také klid — nyní jsem z toho už všecek nemocen."

„Děkuji vám, pane," tiskl mi ruku pán, „jak jsem vám vděčen, že mi nic nezatajujete. Z toho bych zas já měl smrt — jsem hudební skladatel a ticho jest m o j í první a jedinou podmínkou."

Podíval se na mne ještě jednou dlouhým, vděčným pohledem, a rychle odcházel.

Dveře zůstaly pootevřeny, slyšel jsem, jak sestupuje po schodech, jak se zastavuje v prvním patře s domácím, jenž náhodou vyšel z pokoje, a jak mu povídá, že se mu byt sice líbí, ale že sem pošle ještě svou choť. Domácí se mu zdvořile poroučel a volal za ním se schodů:

„Máte krásný kvartýrek, čistý, teplý jak ve vatě, a ten pokoj tady..."

Nepochopoval jsem, kterak se člověk může odvážiti podobné lži, když ví, že se pět jeho dětí učí celý den...

Když pan skladatel odešel, řekla mi žena:

„Muži, proč jsi mu to vše povídal! Vidíš, byl by byt najal, kdybys nebyl mluvil o hmyzu a dolejším pianě...!"

Podíval jsem se vážně na ženu a řekl jsem:

„Milá ženo, divím se, že toho nechápeš. Chtěla bys někoho tak vědomě klamati? Chtěla bys mu vychváliti byt, vědouc, jaký jest? Nezarděla by ses při tom? Vzpomeň, jak tobě bylo, když jsi poprvé seznala, do čeho jsme to vlezli, a ty bys chtěla vlákati sem jiného? Ta jeho ubohá žena měla by zkusiti tolik jako ty? On by se měl trápiti jako já?"

„Ale takhle nebudeme mít pokoje po celý kvartál!" namítala žena. „Kdo pak byt najme, když každému povíme, co ho v něm čeká?"

„Není to svatou naší povinností?" rozhorloval jsem se již poněkud. „Vzpomeň si, jak jsme nařikali na toho starého mládence, na onoho ohavu, který tu byl před námi, že nás tak oklamal. A chceš, aby tady o tobě pak někdo říkal, že jsi ho obelhávala, abys před ním musila klopiti zraky, kdybys jej na ulici potkala?"

Žena umlkla, byla přesvědčena. Nařídil jsem jí zcela vážně a opravdově, aby za mé

nepřítomnosti pověděla každému upřímně, jaký byt je, a šel jsem klidně do úřadu.

Bůh ví, měl-li domácí nějaké tušení, co jsem onomu prvnímu hledajícímu řekl, zkrátka, budoucně nepřišel již nikdo sám prohlížet byt, nýbrž každého provázela buď domovnice nebo služka domácích. Poprvé mi to poněkud vadilo a ostýchal jsem se mluviti zcela upřímně, ale překonal jsem všecky ohledy a pověděl i dalším dvěma neb třem „partajím" všecko bez obalu; žena má učinila v několika případech také tak, ba ještě důkladněji. Ženské mluví vždy mnohem důkladněji a podrobněji.

Brzy jsem zakusil následků své upřímnosti. Asi za tři dny potkal jsem na schodech domácího a pozdravil jsem jej uctivě. Sotva že mi poděkoval, ale změřil mne při tom pohledem tak zuřivým, že jsem až trnul. Co jsem mu udělal?

Co jsem mu udělal! Buď domovnice, nebo služka, nebo dokonce obě vyžvatlaly mu, jak vychvaluji svůj byt nájemníkům. Poznal jsem to za další tři dny, když se opět asi osm hledajících vystřídalo. Tehdáž vyčíhal mne domácí, když jsem šel do úřadu, vyhrnul se ze svého bytu a zapletl mne na chodbě do rozprávky velmi nepříjemné.

„Poslyšte, pane," oslovil mne bodavě, „když vy se stěhujete z domu, stěhujte se třebas do pekla, ale důrazně si vyprosím, abyste mi nezostouzel u lidí můj dům, jejž jsem za těžké

peníze koupil! Rozumíte, já ho nekoupil proto, abych měl kvartýry prázdné! Co je mně do toho, že tam máte šváby a sviňky a štěnice — to je po nečistých nájemnících, rozumíte! Po nečistých, povídám! Já je tam nenasadil nikomu naschvál! A co je vám do toho, že se u mne hraje na klavír! Každý si ve svém kvartýru dělá, co chce, rozumíte? Já chci mít děti vzdělané, aby něco uměly, víte! Jestli mi s tím nepřestanete, tedy vás udám u policie pro rušení živnosti, víte!"

Pan domácí se rozkřikoval vždy víc a více, v ostatních bytech otvíraly se tiše jedny dveře po druhých a z každé štěrbiny ve dveřích vyčnívalo nějaké zvědavé ucho. Bylo mi horko, styděl jsem se, ale přece jsem se vzmužil k odpovědi:

„Víte co, pane domácí, vy si můžete ve svém bytě hrát třeba na dva klavíry, to je pravda, ale já ve svém zas mohu mluvit s kýmkoli, co se mi líbí. Já byl napálen, když jsem se sem přistěhoval, a nechci sám napáliti jiného!"

„No dobře, tak tedy vás naučím," houkl pan domácí a vešed do bytu křápl dveřmi, až se dům otřásl. Šel jsem dále jako zmoklá slepice. To mám z toho, že jednám, jak mi svědomí káže.

Následující tři dni neutichlo v bytě domácích piano ani na půl hodiny. Ten ničemník nejen že komandoval svých pět dětí, aby bez oddechu hrály, snad si přinajal ještě několik

posluhů, kteří musili pomáhat, když se děti uondaly. Zdálo se mi dokonce, že i pan domácí sám ze msty dal se do hry, neboť někdy řádilo piano tak vztekle, že jsem vyrozumíval, co znamenala jeho pohrůžka: Já vás naučím!

Čtvrtého dne bylo dole ticho. Snad se piano polámalo, snad se děti roznemohly a posluhové snad nezvyklou prací zchromli na rukou. Ani pan domácí tehdy nehrál. Mýlil jsem se. Nikdo neonemocněl, piano se nepolámalo — pan domácí naznačil mi jen tímto tichem, jak klidně bych mohl stráviti zbytek čtvrtletí pod jeho krovem, kdybych byl r o z u m n ý, totiž kdybych klamal lidi tak jako jsem byl sám oklamán. Ó né! nejsem tak bídný, abych se dal klidem několika týdnů zakoupiti a vědomě lhal. Když jsem to vydržel tak dlouho, vydržím to ještě krátký ten čas. — Mýlil jsem se opět — nevydržel jsem to. Pátého dne objevila se u mne opět jedna rodina a s ní domácí policajt — domovnice. Řekl jsem vše, co jsem věděl, ale následujícího dne rozvzteklilo se pode mnou piano neslýchaným zuřením, a toto zuření trvalo pět dní. Šestého dne jsem ulehl — onemocněl jsem hrozným rozrušením čiv — myslil jsem, že se postěhuji přímo na Volšany. Moje žena stála u lůžka a zapřisahala mne se slzami v očích, abych nevzdoroval, děti stály vedle ní a řvaly; a když jsem pohlédl na děti, na ženu, když jsem pomyslil, že by mne fortepiano domácích mohlo uhrát

k smrti, že bych své červíčky nechal v bídě a nouzi, ženu vdovou — podlehl jsem, poddal jsem se. Druhého dne přišla nová partaj a s ní domácí pán sám. Prováděl nadějného nájemníka celým bytem, vychvaloval mu vše jako hospodský teplé pivo, a když nájemník podrobněji prohlížel kuchyni a předsíň, přistoupil domácí k lenošce, v níž jsem odpočíval, a pošeptal mi:

„Ani slova, sice počneme zítra na novo!"

Při tom zakoulel tak divoce očima, že jsem viděl, kterak nehrozí na plano.

Nájemník zastavil se při odchodu u mne a tázal se:

„Byl jste s bytem spokojen?"

„Ó ano," pronesl jsem s namáháním.

„Proč se stěhujete, smím-li se ptát?"

„Je mi třeba delší procházky — půjdeme dále někam."

„Je byt čistý?" tázal se nastávající nájemník dále.

„Ó je," lhal jsem, ale v duchu jse si přimyslil: ve dne, kdy si švábi netroufají na světlo.

„A je teplý v zimě?" mučil mne dále tazatel.

„Ó jest!" lhal jsem zase a doplňoval k vlastnímu uspokojení v duchu: když se od rána do večera topí.

„Je tu také ticho?" vyzvídal muž dále. Viděl jsem, že má asi podobné zkušenosti, jako já.

„Ó jest!“ klamal jsem nesťastníka a připojil jsem v duchu: v noci, když celý dům spí.

„Spoléhám se na to, že tomu tak,“ řekl teď nájemník a pozdraviv obrátil se k domácímu: „Dal bych tedy závdavek, pane domácí.“

„Prosím, prosím, račte ke mně dolů,“ — a s vítězným pohledem odváděl nešťastníka, kterýž mne za čtvrt roku bude proklínat. Lístek se vrat zmizel, byli jsme ušetřeni na dále oněch slídivých návštěv a žena se radovala, že jí už nikdo neleze do kuchyně, že nikdo neprohlíží pronikavými pohledy nábytek, že se nevtírá v naše rodinné a domácí tajnosti. Pozdravil jsem se znenáhla, neboť piano se od onoho dne ozývalo jen pořídku a vždy jaksi šeptem. Domácí odměňoval mne za zradu, jíž jsem se na následníku svém dopustil.

Vystěhovali jsme se a žijeme v krásné ulici vinohradské, v novém domě, v elegantním bytě s rozkošnou vyhlídkou do nuselského údolí, na Pankrác, na krčské lesy. Pod námi, nad námi, vedle nás ticho — můj bože, jaké štěstí, posud není v domě našem ani jediného klavíru! Podlahy nové, nikde ani broučka, bytek uzavřený, za větrem — tu bude v zimě teplo. Okna na stranu polední — sem nebude zatékat.

Bydlili jsme asi čtyři neděle, když jsem byl poctěn návštěvou. Zarazil jsem se — byl to můj nástupce ve starém bytě, onen, jemuž jsem zatajil vady, kteréž mne tamodtud vyhnaly. Po-

žádal mne za důvěrnou rozmluvu, a když jsem jej uvedl do své světnice, zavřel pečlivě dveře a neusadiv se ani po mém vybídnutí, pronášel rychle, prchlivě, ale tlumeně:

„Chtěl jsem vám psáti, ale to je nebezpečná věc, byl byste mne snad mohl žalovat. Chci vám říci, že jste nesvědomitý chlap, prolhaný, nečemný člověk, ano nestyda, jehož slovům jsem věřil a jímž jsem byl tak oklamán. Co vám na tom záleželo, abych najal byt, z něhož vy jste utíkal? Co jste za to dostal? Moje žena je všecka na zničena a nemocna z té neřestné posádky v podlaze a jinde! Při každém dešti teče nám do pokojů, všechny koberce jsou již pokaženy! Jsem profesor, musím studovat, a pode mnou celý den hřmí a duní, stená a hýká, kviká a štěká proklaté piano, na němž se patrně učí děti z celé ulice! Proč jste mi vše to zatajil, hanebníče!?

Hleděl jsem naň se slzami v očích a prosil jsem ho sepjatýma rukama, aby se posadil, že mu vše vyložím. Dal se pohnouti mým lítostivým vzezřením a usedl, načež jsem mu vypověděl celou historii svého utrpení v bývalém bytě. Vyslechl mne, uvěřil mi a podávaje mi ruku na rozloučenou, řekl:

„Dal jsem již výpověď — odejdu raději čtvrtletní nájemné a vystěhuji se nejbližším termínem. Ale já nezatajím nikomu nic a dám toho dareba domácího do novin, za to vám ručím!“

Nevím, zdali tak učinil, ale já sepsav celou tu mizerii podávám ji veřejnosti a ptám se všech ubohých, nešťastných, trýzněných nájemníkův a všech počestných a poctivých domácích pánů:

Má se to říci? Nemá se to říci?

Svobodný střelec.

Dle živoucího modelu.

1887

Prosím paní a panny čtenářky, aby se nerá-čily lekati: na jevišti vystupuje „střelec", ale bouchati to nebude.

Totiž tak: střelec, o němž chci vyprávěti, není členem ani sborů měšťanských, ani spolku svobodných střelcův, ba ještě není ani domo-brancem. Pokud vím, nemá ani ručnice, ani re-volveru. A kdyby to někdy byl míval, byl by to zajisté už dávno stře—

Ej, ej, pozor! — na něco jsem zapomněl! To je totiž tak: v Praze můžeme střeliti ně-co, střeliti někomu a střeliti někoho.

Předčítám napsané řádky milovanému čte-náři znova a znova, ale pozoruji, že mi posud nerozumí. Aspoň ne každý čtenář. Dám tedy pří-klad.

„Tento řetízek hodinkový mohl bych bratru střeliti za desítku."

Rozumíme? Něco střeliti.

„Když jsem jej posledně ukládal „v růžích", bylo mně naň střeleno osm panenek, z nichž jsem dvě střelil ihned příteli Vaňkovi."

Vida! Někomu střeliti.

„Než nic na plat! Koncem měsíce musel jsem přece střeliti strýce svého o pětku..."

Tu to máme: někoho střeliti!

Myslím, že mi čtenář rozumí a že je mi vděčen, že jsem ho zase trochu ponaučil. To my od novin máme tak v krvi. My pořád poučujeme milované čtenáře, třeba se nás o to neprosili. Na všechen způsob však musil jsem vysvětlení to předeslati, aby čtenář viděl, že název „svobodného střelce" vším právem náleží panu —

Ano tak, pro pána, vždyť jsem ho ještě nepředstavil!

Kráčel jsem jednoho dne — a je tomu dobrých osm let — s přítelem Noskem stromořadím Václavského náměstí k Vinohradům. Pojednou blíží se k nám rychlým krokem muž prostřední postavy, pružných pohybů, hladce oholené, stále se usmívající tváře, veselých, pohyblivých očí. Přiblíživ se na „dostřel", sňal elegantním pohybem pravice cylindr, vysekl příteli Noskovi poklonu, vyřkl zdvořilý pozdrav nám oběma a vida, že kouřím, povznesl levicí vyhaslého „slavíka" a pronesl co nejlíbezněji:

„Smím prosit...?"

„Ó prosím..."

„Prosím..."

Podal jsem mu doutník, on zabafal, slavík chytil, neznámý pán vrátil doutník, řekl: „Prosím", já odpověděl: „Prosím" — a již se bral letem dále.

Hezký pán, líbil se mi. Přívětivý, zdvořilý, pružný jako gumma, lehký krok, a měl velmi veselou, spokojenou tvář. Mám rád takové veselé obličeje. Upřel jsem tázavý pohled na přítele Noska.

„Ty ho neznáš?" divil se přítel.

„Nikoli — vidím ho poprvé; kdo je to?

(Dovoluji si znova poznamenati, že setkání, o němž vypravuji, událo se před osmi lety.)

„Ah, toť jest náš výtečný virtuos, koncertista Bobek..."

„Koncertista? Ku podivu, neslyšel jsem o něm posud," divil jsem se.

„On totiž koncertuje nejraději a nejčastěji — vlastně výhradně — v soukromých společnostech, ano mohlo by se říci: toliko ve čtyři oči."

Ku podivu — myslil jsem — koncertista ve čtyři oči — to je skromný genius, nederoucí se do veřejnosti se svým uměním.

„A na jaký nástroj koncertuje?" rozpomenu se pojednou.

„Zkazil bych ti překvapení, kdybych ti to pověděl," odpovídal přítel Nosek. „Poznáš do-

jista brzy jeho nevyrovnatelné umění a přesvědčíš se, že je ve svém oboru mistrem. Nebo tím, že si pan Bobek tvým doutníkem zapálil svůj, stal se tvým upřímným přítelem a co nejdříve ti to dokáže. Myslím, že na tě nezapomene — a ty na něj také ne."

Znal jsem přítele Noska, že někdy velmi podivně mluvil, i nedorážel jsem dále. Těšil jsem se však na nové shledání s panem Bobkem, neboť — vyznávám se upřímně — známosti s umělci, s herci, virtuosy — to je moje slabá stránka. Člověk se pohybuje ve vybranějším kruhu a od každého z nich něco profituje. Jak říkám, rád s nimi obcuji a mnohému z nich odkoukal jsem již pěknou manýru.

Těšil jsem se jednou — asi před desíti lety — z přátelství jistého nadaného modelátora a jeho nerozlučného přítele, řezbáře. Pokládal jsem si za velikou čest, že kdysi přijali moje skromné pozvání k obědu, opatřil jsem výtečné sele a ouhoře, dal jsem připraviti vlašský salát, známý majetník plzeňské pivnice narazil pro mne schválně soudek plzeňského a stočil mi dvacet lahví — obění umělci však v určitý den s velikou akuratesou — nepřišli a také mi nic nevzkázali. Sedal jsem po dvouhodinném čekání s velikým uspokojením a dobrým rozmarem k obědu — docela už vysmahlému — a byl jsem velice potěšen, že jsem učinil novou zkušenost v dobrém tónu.

I těšil jsem se nyní, že také pan Bobek něčemu novému mne naučí. A naučil mne.

Bylo krásné květnové odpoledne, právě o termínu, a stěhování po Praze bylo v plném proudu. Procházel jsem se od rána ulicemi a počítal jsem vozy s nábytkem, které hrčely a duněly se všech stran a všemi směry. Záviděl jsem všem šťastným smrtelníkům, kteří se harcovali z bytu do bytu, neboť takovéto stěhování jest velechvalně známou rozkoší; změna, jak každému povědomo, působí velmi příjemně. Proto se v Praze tolik lidí stěhuje. Já sám ovšem ne tak často. Nanejvíc dvakráte do roka.

Došel jsem šťastně až do prodloužené Žitné ulice a zastavil jsem se ve dveřích krámu známého krejčího, s nímž jsem v přátelském a obchodním spojení. Chvíli jsme povídali, politisovali — (můj přítel krejčí velmi rád politisoval; když jsem někdy nemohl zaplatit měsíční splátku, šel jsem k němu a nechal jsem do sebe hodinu cpáti jeho politiku. To mu bylo tak milé, jako bych mu byl přinesl pětku, a mně to bylo také milé; — a když pak přišel jiný odběratel — patrně také na splátky — postavil jsem se mezi dveře a vyhlížel jsem na ulici, ozářenou veselým sluníčkem. Mně pohlédl jsem dolů, a hle, co vidím: od Karlova náměstí vzhůru k Vinohradům tlačili dva posluhové vozík, na němž bylo naloženo piano, a těsně vedle nich kráčel — virtuos a koncertista pan Bobek! Jeho hladká tvář usmívala se opět

lidumilně a stále se obracel k posluhům a hovořil s nimi. Tedy se také stěhuje, šťastný člověk! Vozík se blížil a za malou chvíli skřípal již kolem krámu. Pan Bobek náhodou se ohlédl stranou ke krámu, zočil mne, řekl nějaké slovo posluhům, kteří táhli s vozíkem dále, odskočil od nich a přiblíživ se ke mně, smekl zdvořilým svým způsobem a pronesl šetrně:

„Ach, to je šťastná náhoda, vašnosti. Právě jsem pátral, kde bych spatřil známou tvář. Směl bych vás prosit na slovíčko mezi čtyřma očima?"

Vystoupil jsem ochotně na chodník ulice a pan Bobek ujav mne důvěrně za ruku pokračoval třesavým hlasem:

„Stala se mi nehoda, malá nehoda. Stěhuji se do nového bytu na Vinohradech — ráčíte viděti, tu mi vezou piano — pomáhal jsem jim, pak jsem se honem oblékl, abych je do nového bytu doprovodil, a ve spěchu hodil jsem na sebe jiný kabát, než ten, v němž mám tobolku. Teď jsem poznal svůj omyl — do Ostrovní ulice se nemohu hned vrátit a posluhům musím zaplatit za odvezení. Vašnosti, nemohl byste na půl dne postrádati čtyř zlatek? Račte mi jen říci, ve které kavárně odpoledne budete — přiběhnu tam s penězi..."

Měl jsem u sebe skutečně čtyři zlatky a několik desetníků, i vyňal jsem přeochotně tobolku — pln radosti, že mohu osvědčenému virtuosovi vypomoci — podal jsem mu co nejšetrněji

čtyři zlatky a hleděl jsem věc zamluviti, aby umělec neupadl v rozpaky. Ale odvděčil se mi zase svou šetrností:

„Vašnosti, nemohl bych to přijmouti, kdybyste mi neřekl, kde vás odpoledne zastihnu, abych svůj dluh uhradil. Chodíváte snad do Národní kavárny, či k Jaksonovi...?"

„Do Slavie, pane Bobku," vyhrkl jsem téměř bezděky.

„Ah, to jsem rád, vašnosti. Kterou hodinu? Mezi čtvrtou a pátou?"

„Třeba — budu tam dnes v tu hodinu."

„Dostavím se, vašnosti, abych s poděkováním odvedl, čím jste mi tak dobrotivě z rozpaků pomohl."

Hluboká úklona, upřímné stisknutí ruky, a pan Bobek spěchal zase za posluhy, kteréž provázel dále a s nimiž stále hovořil. Díval jsem se za panem Bobkem, až mi v dáli ve Vinohradech zmizel s očí. Zdálo se mi jen, jakoby posluhové byli zahnuli do třídy Havlíčkovy, kdežto pan Bobek šel rovně dále třídou Palackého. Ale jak pravím, to se mi jen zdálo.

Zdržel jsem se ještě nějakou chvíli u přítele krejčího — a hle, as po půl hodině vraceli se oba posluhové páně Bobkovi s prázdným vozíkem do Prahy. Loučil jsem se právě s krejčím a po deseti krocích dohonil jsem posluhy. Nevím ani, proč se ve mně náhle vzbudila zvě-

davost, ale nemohl jsem si odepříti, abych se nezeptal posluhů, kam až pana Bobka stěhovali.

Oba posluhové vyvalili na mne oči.

„Pana Bobka?“ tázali se překvapeni.

„Nu, toho pána, jemuž jste právě vezli piano. Vždyť vás doprovázel a mluvil tu se mnou.“

„To je pan Bobek?“ tázal se jeden z expressů.

„Nu ano, vždyť jste mu vezli piano...“

„I to to, milostpane, to nebylo jeho piano!“

„A čí bylo?“ ptám se užaslý.

„I to jsme vezli panu majoru Hurtigovi na Tylovo náměstí.“

Nevěřil jsem svému sluchu.

„Ale vždyť ten pán s vámi po celou cestu mluvil!“ dotírám na posluhy.

„No jo, mluvil; přidal se k nám u Štěpánské ulice, a ptal se, kam a komu piano vezeme...“

Byl jsem doma — pan Bobek si se mnou „zakoncertoval“, a musím říci, že velmi zdařile.

Odpoledne seděl jsem v kavárně „Slavii“ ne od čtyř do pěti, ale o d e d v o u d o s e d m i — kdo nepřišel, byl pan Bobek.

Druhého dne sešel jsem se s přítelem Noskem a vypravuji mu o svém setkání s panem Bobkem — myslil jsem, že se milý můj soudruh smíchem přetrhne.

„Nu vidíš — už víš, v čem je umělec Bobek virtuosem. Nedělej si z toho nic, náležíš k vel-

ké řadě lidí, jimž zahrál podobně. Uznáš, že jsem tě nemohl dříve poučiti, jaký jest jeho obor — — neboť i já postrádám již po dva roky pětky, kterou jsem mu tehdáž půjčil, když šel k doktorovi — který ovšem nikdy nebyl na světě..."

Od té doby uplynulo téměř osm let, ale dosud „postrádám" svých čtyř zlatek, s nimiž mne nadaný virtuos beze vší pochyby — hledá po Praze, má-li na sobě kabát, ve kterém nosí peníze! Jedinou útěchou mi jest, že takto „střelených lidí" je v Praze nekonečný počet, a mimo to, že střelná ta rána nebyla smrtelná. Ale miluji pana Bobka přece jen upřímně. Měť on tak veselou, spokojenou tvář. To je vzácnost ve zlé nynější době...!

„Látka pro humoresku."

1887

Nepamatuji si určitě datum, ale zdá se mi, že to bylo jednou v pátek — ano v pátek! Pátek má totiž svůj význam — nechtěl jsem tomu ostatně nikdy věřit — ale co mne potkalo, mohlo mne potkati jen v pátek. Krom toho podotýkám, že to byl první pátek po otištění mého „Svobodného střelce" v nejrozšířenějším českém časopise. Toho dne přišel jsem ráno do redakce a pan František — totiž náš pan František, prosím, redakční pan František — podával mi dopis, malý dopis se zelenou známkou, daný na poštu na Malé straně. Nadpis byl zcela prostý: Panu Ypsilonovi v „Národních Listech". Podotýkám, že dopisů s podobným nadpisem dostanu do roka několik; obyčejně se mi v nich vyslovuje politování nad mými výtvory a přidává se nedočkavá otázka, „kdy toho už nechám?"

Rozřízl jsem zcela klidně obálku, rozevřel

dopis a četl jsem: Ctěný pane! („Ctěný pane" nadpisuje mi každý, třeba mně pak i vynadal.) S potěšením čítám Vaše články. Někdy se musím tuze smáti. (Ale neříká, čemu? Pozorujete ironii?) A posledně mi napadlo, že bych Vám také mohl poskytnouti látku pro humoresku, pro povídku ze života. Sám to neumím spracovat, ale pověděl bych Vám to a Vaše péro by upravilo věc pro tisk. Je to tuze k smíchu. Kdybyste mi prokázal čest a navštívil mne, tuze bych byl povděčen. Bydlím na Oujezdě č. 150, druhé patro, vzadu ve dvoře, dveře na pravo. V pátek odpoledne budu bezpečně doma.

S veškerou úctou

Břetislav Hromovský.

Látka pro humoresku? Inu, pane, kdyby bydlel třeba za Strahovskou branou, letěl bych tam. Je pátek, pro neděli mne nic nenapadá — ó, výtečný pane Břetislave Hromovský!

Obědval jsem náramně roztržitě a sotva jsem do sebe vlil číšku kávy, již jsem se vydal na cestu, rozumí se, že svátečně ustrojen. Šťastně jsem nalezl číslo 150 na Oujezdě, vystoupil jsem po krkolomných schodech do druhého patra vzadu ve dvoře, vypátral v přítmí dveře na pravo a na nich jsem objevil visitku s vlastnoručním nápisem: *Břetislav Hromovský*. Zaklepal jsem, uvnitř se ozvaly kroky, v zámku zarachotil klíč a dveře se rozlétly. Objevil se mladý ještě muž,

hladce oholený, přívětivé, skoro usměvavé tváře, a otázal se:

„S kým mám potěšení, prosím...?"

„Ypsilon, prosím," odpovídám a hluboce se ukláním.

„Ah, pan Ypsilon!" zvolal neznámý pán a ustoupil do předsíně, abych mohl vejíti. „Prosím, jen račte dále! Toť jest potěšení..."

„Oh, potěšení jest na mé straně, vážený pane..." ukláním se, vcházeje.

„Ujišťuji vás, že na mé, pane Ypsilone!" dotvrzoval pan Hromovský a zamykal pečlivě na klíč. Pobídl mne pak do pokoje, a když jsem vešel, zamkl i dveře pokoje na klíč, kteréžto přílišné opatrnosti jsem se poněkud usmál. Bylo mi jen nápadno, že pan Hromovský klíč vytáhl a vstrčil jej do kapsy.

Pak mě pobídl, abych usedl. Uposlechl jsem, můj známý neznámý však nesedl, nýbrž vešel do druhého pokoje, jakoby chtěl něco přinésti. Mrskl jsem zatím očima kolem do kola a shledal jsem, že sedím v pokoji nepříliš skvostně zařízeném, anobrž upraveném spíše jakýmsi geniálním nepořádkem. Byl tu nábytek z různých dob a jistě od rozličných truhlářů, stojan s knihami, notami a několika soškami, v jednom koutě visely housle. Jak pravím, vše poněkud v nepořádku, ale v uměleckém, vkusném nepořádku. Nemohl jsem dlouho prohlížeti, neboť již se pan Hromovský vracel, nesa v jedné ruce klobouk, ve druhé

pěknou, svižnou hůl strunovou, která tak pádně přiléhají na tělo. Zdálo se, že chce co nejdříve vyjíti. Zatím postavil hůl k opažení dveří. Potom se ke mně obrátil a otázal se kvapně, bez úvodu:

„Vy tedy jste pan Ypsilon?"

„K službám, vašnosti."

„Ten, co píše někdy nedělní povídačky do Národních?"

Slovo povídačky zarazilo mne poněkud, ale přisvědčil jsem bezděky.

„A přicházíte si tedy pro slíbenou látku na humoresku?" pokračoval pan Hromovský vždy úsečněji.

„Prosím, vašnosti, byl jste tak laskav a vyzval jste mne..."

„To se rozumí, že vyzval, a myslím, že se vám bude líbit. Jenom nevím, hodí-li se vám to pro veřejnost..."

„Ó prosím," přerušil jsem ho, „pokusím se, abych to zpracoval."

„Ano," prohodil Hromovský tónem náhle změněným, „ale dříve zpracuju já vás!"

Nerozuměl jsem, co míní, ale pojednou vznikla ve mně strašlivá myšlenka: není tento muž šílený? Ono uzamykání dveří, ono vytažení klíče, jeho pohled, náhle tak upřený a téměř skleněný, vše mne okamžitě naplnilo obavou, že jsem ve společnosti nepříčetného člověka.

A než jsem domyslil, započal zase neznámý muž:

„Podívejte se na mne dobře, milý a vážený můj Ypsilone: znáte mne? Poznáváte mne?"

„Račte odpustit," koktal jsem, „mám čest viděti vás poprvé — ač nesetkali-li jsme se už dříve, což by mi ovšem bylo z paměti vymizelo."

„Myslím, že dnešní vaše setkání se mnou nevymizí vám tak brzy z paměti," řekl úsměšně Hromovský. Potom přistoupil ke stolku, vyhrábl z příhrady složené číslo nějakého časopisu — připadalo mi, jakoby to byly „Národní Listy" — a nerozevřev je ani, četl z jednoho sloupečku: Pojednou blíží se k nám rychlým krokem muž prostřední postavy, pružných pohybů, hladce oholené, stále se usmívající tváře, veselých, pohyblivých očí...

Hromovský ustal, smáčkl číslo, upřel na mne pronikavé zraky své a řekl drsně:

„Poznáváte mne nyní? Četl jsem tu místo z jedné vaší nedělní pleskanice, tak zvané humoresky, kterou jste nazval „Svobodný střelec" a v níž popisujete jistého pana Bobka. Chápete již?"

„Bůh ví, že nechápu, vašnosti," odpovídám stísněně. „Krom toho dovoluji si podotknouti, že tato historka jest úplně vymyšlena a vypravována jen tak, jakoby byla ze života, což my spisovatelé někdy děláme. Jak pravím, vašnosti, zhola vymyšlena!"

„Já vám dám vymyšlena! To by mohl říci každý, když si někoho vypůjčí! Nuže tedy, podívejte se na mne: já jsem ten pan Bobek, rozumíte? Nejmenuji se Hromovský, rozumíte, podepsal jsem se tak jen, abych vás do pasti dostal. Moje jméno jest Vincenc Bobek, Bobek, salonní kouzelník a profesor moderní magie, který procestoval všechna evropská města. Vypůjčil jste si moje jméno, abyste mne zostudil! Měl jste hloupý nápad a myslil jste, že jej musíte udat. Znám vás dokonale z pověsti. Je nebezpečno s vámi mluvit, neboť každého okouknete, tu tam něco zaslechnete a pak to naškrábete do novin, mizerný škrabale!"

„To jest pravda, vašnosti, já škrábu skutečně dosti nečitelně. I sazeči si na to stěžují..." chápal jsem se honem jeho slova, abych věc obrátil v žert.

„Mlčte!" zakřikl mne pan Bobek. „Netvařte se hloupějším, než skutečně jste! I kdybyste psal kaligraficky, jste a zůstanete škrabalem! Avšak o to mi neběží. Chci míti zadostučinění od vás, rozumíte?"

„Ó prosím, pane Bobku, jak poroučíte. Přejete si, abych věc odvolal? Učiním tak co nejochotněji a..."

„Neprosím se o vaše odvolání!" zuřil pan Bobek dále. „Chci vás potrestati citelně, rozumíte! Já vám vyženu vaše ‚figurky ze života',

ale z vašeho života je vyženu, rozumíte? Vy byste mi dal asi pěkné odvolání, vy jeden...!"

Ujišťuji milého čtenáře, že mé postavení nebylo nikterak příjemné. Snažil jsem se zůstati chladným a usměvavým, ale šlo to pekelně špatně. Ah, ten mne dostal do pasti. Hromovský, Břetislav Hromovský! a zatím Bobek, pan Bobek, o jehož existenci jsem neměl ani tušení. No prosím, komu připadne, že žije skutečný nějaký Bobek? Vždyť mi dalo dosti práce, než jsem si to pěkné jméno vymyslil. A jak jest prohnaný! Dá on si i na dveře cedulku s „Břetislavem Hromovským", aby ve mně nevzniklo ani za mák podezření. A já k němu vlezu, domnívaje se, že si jdu pro látku na humoresku! To je pěkná humoreska! Mně při ní není do smíchu. Hned bych ji postoupil někomu jinému. A pan Bobek, jakoby uhádal mé myšlenky, pokračoval s ďábelskou jízlivostí:

„Víte, rozmyslete si až doma, jak si tuhletu látku zpracujete a jak vylíčíte tentokráte sebe za hrdinu své historie!"

A potom přistoupiv k opažení dveří a chopiv se podotčené již strunové holi přistoupil blíže, podržel mi ji před očima a pronesl klidněji, nyní opět s tím milým úsměvem, jejž jsem předešle tak bezděky byl vylíčil:

„Co říkáte tomuhle nástroji? Dá se jím ‚napsati' někomu nějaká ‚oprava'? Mluvte docela upřímně, bez obalu."

V tom okamžiku opustil mne humor úplně.

Přišel jsem si pro „látku“ v rukavičkách, bez holi a bez deštníku, a on má pravou strunovku, která tak výtečně dopadá. Za mnou dvoje dveře zamčené na klíč, přede mnou rozhněvaný pan Bobek — jak to dopadne! Oknem uniknouti nemohu, jsme ve druhém patře; volati o pomoc nespomohlo by — okna bytu pánů Bobkova hledí na Petřín — kdo mi přispěje! A ctěný profesor moderní magie zaujímal postavení vždy hrozivější, zdálo se mi, že chce v nejbližší chvíli začíti. Toho dne bylo už pěkně teplo, vyšel jsem si v lehkém, velmi tenkém oděvu. Přál jsem si v tu chvíli, abych vězel v nejtlustším kalmuku, jaký se jen vyrábí. Uvažuje všecky tyto okolnosti, odvážil jsem se ještě k jedné, poslední námitce:

„Račte dovolit, ctěný pane profesore, abych vás upozornil, že to, co hodláte proti mně podniknouti, spadá pod jistý paragraf trestního zákona. Je to veřejné násilí, jehož následky si račte přičísti...“

„I ne, miloučký můj povídkáři,“ posmíval se pan Bobek, „to není v e ř e j n é násilí, to je zcela soukromá záležitost. Proto jsem se postaral, abychom se domluvili beze svědků, a ostatně myslím, že se s tímto svým interviewem nebudete nikomu chlubiti. Já budu mlčet jako hrob!“

Ovšem, uznával jsem, že tato zkušenost nestojí za řeč. Již hned z počátku předsevzal jsem si, že se o ní nezmíním. Všecko se nemusí povídat. Leda že bych napsal do svých pamětí, jaké od-

měny dochází někdy spisovatel. Avšak tragický okamžik kvapně nadcházel a já otevřel ústa k poslednímu návrhu:

„Myslil jsem, pane profesore, že jsme mohli celou věc vybojovati klidněji, snad smírným vysvětlením, vylíčiti celý případ jako nedorozumění. Račte mi oznámiti své podmínky a já nezůstanu dlužen satisfakci, jak se sluší a patří, ač je mi líto, že „Svobodného střelce" vztahujete k své ctěné osobě. Ujišťuji opětně, že postava ta vzata byla z pověstí, nic jiného, než pouhá obraznost. věřte, pane..."

V tom okamžiku obrátil se profesor magie rychle na patě, skočil ke dveřím, postavil zlověstnou strunovku na místo, a když se obrátil zase ke mně — div divoucí! — usmíval se jeho obličej co nejpřívětivěji. Jeho zelenavé oči zazářily potěšením a tvář jevila největší dobromyslnost. Byl to věru živý pan Bobek, jak jsem si jej ve svém vymyšleném „Svobodném střelci" představoval. Profesor magie podával mi přátelsky ruku, stiskl moji pravici co nejupřímněji a zašveholil:

„Inu, konečně bychom se mohli dohodnouti, vašnosti. Vážím si vás velice, pane Ypsilone, a kdybyste snad mohl pro nějakou chvíli postrádati tří zlatek, bylo by mi velikým potěšením. Prosím?"

Ujišťuji, že jsem hned potom postrádal s největší radostí tří zlatek, načež mi profesor ma-

gie co nejlaskavěji dveře otevřel a až k Řetězovému mostu mne vyprovodil. Kráčel jsem k domovu osvěžen, lehce jako kůzle, nesa svou „látku na humoresku". Lituji jenom, že jí nemohu užiti, abych neměl s profesorem magie nových opletaček.

Jinak je to milý, přívětivý pán. Mám stále před očima usměvavou tu tvář — těším se na něj, až se zas někdy setkáme.

Bez ženy.

Obrázek z mladého manželství.

1887

Ve mladé domácnosti manželů Patlochových panovalo v prvních dnech měsíce července poněkud dusné povětří. Řekl-li jsem ve „mladé domácnosti", sluší tomu rozuměti tak, že manželé Patlochovi měli do stříbrné svatby skoro celých dvacet pět let. Paní Milada Patlochová za to nemohla, že měla do ní tak daleko; byla ť sama sotva dvacet pět roků stará. U pana Patlocha pak bylo pouhou nedbalostí, že na ni měl ještě přes dvacet a čtyři roky čekati. Uvažoval a odkládal své ženění zbytečně dlouho a odhodlal se k němu teprv, když se znenáhla přibližoval Abraham. Byl již uprostřed páté desítky, když loni na podzim uváděl v posavadní staromládenecký svůj byt mladou paní Miladu.

První čtyři neděle nemohl si dost často opakovati, jakým byl oslíkem, že se dávno neoženil. Jakých radostí mohl užiti za dlouhá léta, co

se potuloval z hostince do hostince, co tak bezúčelně žil nevěda proč a nač.

Po prvních čtyřech nedělích však nadšení jeho ubývalo a zase si nemohl dosti naopakovati, proč u všech čertů ženil se teď, kdy už tak dlouho byl vydržel mimo ráj manželský a kdy vlastně měl žíti nejklidněji a nejpohodlněji. Říkal si zase, jakým že to byl oslíkem — během dalších neděl a měsíců vzrostlo zdrobnělé toto pojmenování v jeho ústech na příslušnou velikost, jak je známa z každého přírodopisu, a pan Patloch cítil, že si neubližuje.

Nemohlo se říci, že byl pan Patloch nějak velice nešťastný — ach, nikoli. On sám tak o sobě nemyslil. Ale myslil si své manželské štěstí jinak a vzmáhala se ho mrzutost vždy větší a větší, vidoucího, že se nedopočítal a že manželství ve skutečnosti vypadá trochu jinak nežli v mládeneckých snech. Předně cítil zcela rozumně sám, že jeho obtloustlá, poněkud nemotorná a velice pohodlná postava není zcela přiměřeným párem k mrštné, svižné, pružné postavičce paní Milady, která by byla stále hopkovala a poskakovala. Chůze již dlouho nepatřila k oblíbeným zaměstnáním páně Patlochovým, a co se hopkování týče — ó jé! Pan Patloch ani nepamatoval dob, kdy hopkovával. Hopkování jeho zapadalo v šedou dávnověkost, kam on již nedozíral. Když tak ob čas — a dělo se to skoro stále — sestavoval bilanci svého manželství, lito-

val pokaždé, že se neoženil aspoň před patnácti lety. Ach, kdyby tehdáž byl míval ze všeho rozum, kdyby již tehdy byl vyzval nějakou takovou svižnou Miládku, Boženku či Růženku k oltáři! Jak by se mu to bylo žilo! Jak by teď už byl dávno šťastným, snad několikanásobným tatínkem! Ale nyní? Štěstí otcovské nebylo sice vyloučeno, ale pan Patloch s obavou pohlížel do budoucnosti.

Byť si na něj vzpomněla vrána třeba i co nejdříve — pokud v solidních rodinách může být — a byť i vše se vydařilo co nejlépe, bude mu přece málem šedesát, než jeho potomeček dospěje desíti let. A kdyby tak v šedesáti přišla nějaká hloupá nemoc s nešikovným koncem, nebo dokonce snad mrtvice, která nyní chodí po lidech jako z hračky — zanechal by tu nejen mladou vdovu, ale i malého, drobného, nedospělého a nezaopatřeného tvora. A při tomto pomyšlení svíralo se vždy srdce páně Patlochovo nevypsatelnou lítostí nad ubohým sirotečkem — který vlastně nebyl ještě ani na světě. Takto kaleno bylo štěstí jeho pouhými myšlenkami, ale jinak bylo i ztrpčováno skutečnostmi, o nichž se mládenci nikdy ani nezazdálo. Jaká byla dříve jeho Miladka skromná, poddajná, mírná! Jak špoulívala hubinku, když tak žvatlavě, skoro šišlavě mu něco vyprávěla, o něco ho žádala. Jak to rád poslouchával a jak rád vyhovoval!

Ku podivu, že krátký čas po svatbě ztratilo

se milé, hravé šišlání Miladčino a pojednou mluvila zcela určitě, jasně, úsečně, bez nejmenší obtíže. „Ku podivu!“ myslíval si pan Patloch, „kdo by byl řekl, že má manželství tak patrný účinek i na řeč!“ Neboť cítil pojednou velmi dobře, že sám nemluví již tak samostatně a lehce, jako druhdy.

Stávalo se často, že sotva započal s milovanou Miládkou svojí o něčem, co se jí snad právě nelíbilo, přerušila jej ihned:

„Ale prosím tě, mužíčku, dej mi s tím pokoj, netrap mne!“

Anebo mu ani neodpověděla, a pak si myslíval pan Patloch, že řekl něco hloupého — anebo se zlobil.

A chvílemi připadala mu píseň s tklivým nápěvem, kteráž vlastně byla příčinou, že se o jednom výletu s Miládkou seznámil. Tenkráte zpívala slečna Milada začátek — pan Patloch konce nikdy nedoslechl a nikdy ho nepoznal — ale ty dvě, tři sloky líbily se mu velice a hučel je stále, po všechen čas známosti s Miladou. Ať byl v úřadě, ať šel kratičkou procházkou, ať trávil večer sám a sám doma, vždy mu bzučela v uchu melodie, která mu připadala velice zádumčivou:

„Muziky, muziky,
vy pěkně hrajete,
vy jste mne ze spaní
probudily . . . !“

Inu ano, zamilovaný člověk, jak uslyší hudbu, hned by plakal, a byť to byla nota nejveselejší. Což když je to tak táhlé, takové naříkavé, takovéhle:

„Múúúziiiky, múúzikýýý, vý pěěěkně hráááájetéééé..." neboť tak se to líbilo panu Patlochovi nejlépe. Vytáhl někdy jednu slabiku přes celý pokoj, když jej měřil dlouhými kroky, vrátiv se večer od Miladky. Lahodilo mu to domírání zvuku, slyšel v duchu vyznívání vesnických těch muzik, které při vší své rozbitosti a rozladěnosti působí velmi tklivě na měšťáka, který vychází na venkov málo kdy.

Jak řečeno, do svatby neznal pan Patloch krásnější písně nad „Muziky", ale čím dále po svatbě, tím méně se mu líbila. Podivná věc! Kam dal tehdáž uši? Jak ho mohla jediná sloka z lahodných úst Miladiných tak unésti? A byla to vůbec taková lahoda? Teď se mu nezdálo. Vždyť znělo dosti tvrdě, když Miladka brzy po svatbě řekla:

„Ale, mužíčku, to tvoje uspořádání bytu zdá se mi nějak hloupé — uděláme to takhle!"

Řekla „takhle", zavolala z kuchyně Máry a již přestavovala. Ale jak! Když přišel manžel Patloch k obědu, nepoznal svůj milý útulný byt mládenecký, hlavně svůj pokoj, v němž od patnácti let stálo vše na témž místě, takže v nejčernější tmě naležl každou hříčku jen hmatem. — Ale medová hubička mladé paní řekla, že

tak je to hloupé, a srovnala mu pokoj jinak. Bylo to sice snad srovnáno po vkusu všech mladých paniček, které mají na rovnání nábytku zvláštní privilej a srovnají to tak, že si člověk za půl dne boky otluče, nicméně panu Patlochovi se to nelíbilo. Pokusil se věc posouditi dle svého nejlepšího vědomí, ale nepochodil.

„Víš, milý Jaroslave," řekla paní Milada Patlochová, „pokud jsi tu mládenčil, mohl sis dělat, cos chtěl. Ale teď máš paní a je její starostí, jak má být vypadat. Tys měl sice čtyři pokoje, ale žádný salon! Já chci mít salon!"

Nešťastné salony! Jaroslav Patloch znal ze zkušenosti tyto salony, v nichž stojí garnitura na širokém velúrovém koberci, garnitura potažená bílými povlaky, na něž nikdo nesmí usednouti. Znal ty pokoje, v nichž se celou zimu netopí, celý rok nevětrá, aby tam průvan nenanesl sazí z komínů; v nichž stojí v koutě opuštěné piano a ve druhém koutě stolek s květinami, kteréž vypadají jako vycpané. Zkrátka salony, do nichž se jednou za rok uvede návštěva, aby v tom zapouchlém vzduchu půl hodiny vyseděla, načež se dveře svatyně zas na dlouhou dobu zavrou. Zdálo se mu zbytečností, platit nájem za pokoj, do něhož se smí dívati jenom skleněnými dveřmi, ale do něhož se nesmí vkročiti; ale paní Milada Patlochová chtěla salon, a měla jej tedy.

Nemyslete však, že byl Jaroslav Patloch ně-

jakým báťou, nějakým jelimánkem, který se před ženou třásl a který úpěl pode jhem onoho chvalně známého, pověstného, v celém světě vládnoucího pantofle. Ó nikoli. Takového hrdinu jsem si nevybral, poněvadž se mi z gruntu srdce protiví směšná figura manžela „pod pantoflem". — Avšak on měl rozum. Vypozoroval brzy, že jeho ženuška má vzdornou hlavičku, a vyhýbal se všemu, co by její vzdor vzbuzovalo, následkem čehož sám by se zlobil a tak si věk ukracoval, život otravoval. Nechtěl z počátku nic přelamovati, poněvadž tušil, že by brzy vzala za své harmonie manželská — a on se neženil proto, aby se na stará kolena potýkal. Chtěl přivésti ženušku pomalu k rozumu a povoloval tedy ve věcech, které nebyly naprosto nemožny. Rozumí se, že to šlo pomalu a někdy se mu zdálo, že to vůbec ještě nejde. Ty svaly okolo rozmilých ústek Miladčiných, které jindy stahovaly rtíky její k onomu rozmilému pošišlávání, stahovaly se sice i nyní a dosti často, ale k výrazu tak umíněnému, že se pan Patloch divil, jak se ta mechanika mění!

Pověděli jsme na počátku, že v prvních dnech měsíce června panovalo v domácnosti mladých manželů jaksi dusné povětří, ač se venku s oblak jen lilo a ač ostře profukovalo. Paní Patlochová počala totiž mluvit o letním bytě. Přišlo to tak z čista jasna a tak rozhodně, že se panu Patlochovi zdálo, kterak panička jedná podle záměru dobře promyšleného nebo dokonce z něja-

kého návodu. Jmenovalať ženuška ihned Všenory. věděla také již, že je tam v jedné ville roztomilý bytek o dvou pokojíčkách s kuchyňkou a všechno prý „jen" za stopadesát zlatých na celé léto.

Jaroslav Patloch snažil se vysvětliti ženě co nejklidněji, že letos má velmi mnoho práce v úřadě, že nemůže jeti na prázdniny a že drahá Miládka dojista nebude žádati, aby byl přes celé léto v Praze sám a sám — první to léto, které spolu v manželství mají prožiti. Těšil se po celou zimu tak velice, jak spolu budou choditi na procházky, na Žofín, na Nebozízek, do Chotkových sadů, třeba do Stromovky. A bude-li mladá paní chtíti, že si někdy v neděli nebo na dva svátky i někam vyjedou. Ale na dva, na tři měsíce aby ho neopouštěla.

Než mladá panička byla na vše velmi dobře připravena. Pan manžel prý uzná, že jí nedělní procházka nemůže býti náhradou za týdenní dřepění v těsném bytě. Byla prý každý rok někde venku s rodiči, a maminka prý také letos pojede do Všenor. (Aha!) A bude prý tam i její sestřenice, mladá paní inženýrová Karasová. (Aha, aha!) Není prý muže, aby neposlal ženu na léto ven, jen když to trochu může udělat. Ostatně se diví, že on, pan manžel, nepozoruje, kterak ona, Milada, špatně vypadá. Každý jí na potkání povídá, kterak se změnila, a to vlastně není její vina, nýbrž jeho. Jako děvče prý jenjen kvetla, teď se cítí velmi nevolnou a bledne den ode dne.

Že on to nepozoruje, nediví se; tak nevšímavým bývá prý každý starší muž ke své ženě. (Aj, aj!) Ale ona myslí, když musí snášeti manželské jho — (hle, hle, ona snáší!) — že má i kus práva na nějaké ulehčení, osvěžení. Zkrátka a dobře, diví se, jak se může státi, aby pan manžel ihned nesvolil...!

Pan Patloch chodil po pokoji a nevrle poslouchal důvody ženiny. Vida, začíná to dosti brzo. Ona prý špatně vypadá — to jí nasadila tchyně do hlavy. Musí snášeti jho manželské — to má jistě od sestřenice inženýrky. A „starší" muž bývá vždy nevšímavým ke své ženě — od koho má asi tohle?

Konečně viděl, že všecko rozumné vymlouvání přestává, a poněvadž byl i čas do úřadu, řekl Jaroslav Patloch, že si to vše dobře rozmyslí, že uváží, co by to vše stálo, a že si o tom ještě spolu pohovoří. Ostatně prý věc nespěchá. Jaro bylo hanebné, léto začíná bídně — na letní byt nemusí se horem pádem.

Hubička, kterou dnes dostal na rozloučenou z domu, byla tak tvrdá a chladná, jakoby líbal punclový hrníček. Rozumíme — vzdor! Proklaté šišlání za svobodna, které ho tak svádělo! Proklatý veršík „Muziky, muziky...", který ho tak opojoval! Teď mu nebzučel nápěv ten tak táhle hlavou, teď to mělo rázné, řezavé tempo, jakoby si zpíval:

„Muzzzzikkky, muzzzikkky..."

Hrom do toho do všeho! Pan Patloch se neostýchal docela nic pro toto pomyšlení. Takový „hrom“ může napadnouti někdy i „šťastnějšího“ manžela, než je on.

Abych dlouho netrápil pana Patlocha a veleshovívavého čtenáře, „rozmýšlení“ a uvažování“ páně Patlochovo dopadlo tak, že paní Patlochová j e l a do Všenor. Ovšem pozvala pana manžela co nejblahosklonněji, aby ji každé neděle venku navštěvoval, při čemž mu zároveň dovolovala, že může s neděle na pondělek ve Všenorech přespati a prvním vlakem ranním do Prahy se vraceti.

Pan Patloch ovšem jel hned první neděli do Všenor a vrátil se po prvním noclehu ve ville všecek pokousán a poštípán do Prahy, následkem čehož se při druhé návštěvě opatřil dobrým perským práškem na hmyz. Přešel týden, přešly dvě neděle — samotářský život počal se panu Patlochovi dokonale přejídati. Chodil zase do kaváren a do hospod, zlobil se zase na bídnou kávu a na vodnaté polévky, na „universální“ omáčku ke všem pečením a masům, na chvalně známé nečisté a mokré ubrousky hostinské, při jejichž pohledu se zvedá člověku žaludek, na špinavé nože a vidličky plné písku a popela, na špatnou obsluhu a na mnoho jiných nedostatků letního „vdovectví po živé“ — a počal usilovně přemýšleti, jak by rázem všemu konec učinil.

Vymyslil-li něco, nevymyslil-li, nevím: avšak

jisto jest, že třetí neděle pan Patloch do Všenor najednou — nepřijel. Mladá paní dostala v pondělí malé psaníčko, jímž manžel oznamoval, že byl na neděli pozván k obědu do jisté rodiny, na níž mu záleží, že pozvání nemohl odmítnouti, že se sice velmi dobře bavil s paní domu, že však přece velmi lítostivě vzpomínal na milou ženušku, která asi nevěděla, co ho v Praze zdrželo: ovšem je přesvědčen, že se venku nanudila. Budoucně prý přijede zcela jistě.

Paní Patlochová odpověděla obratem pošty, že nemůže nic namítati proti pozvání do rodiny, na níž „tak velice" záleží, ale měl prý jí to oznámiti o den dříve nebo ještě v neděli aspoň telegraficky. Bavila prý se ostatně velmi dobře, ponévadž tam byl inženýr, muž její sestřenice. Ale v neděli že ho zcela určitě očekává.

Pan Patloch se usmál. Dopis ženin byl slušný, ale manžel vyciťoval z něho notnou podrážděnost a tvářil se zcela spokojeně. Zmínka o inženýru nerozčilovala ho pranic.

Krom očekávání přijel pan Patloch do Všenor již v sobotu místo neděle. Vzal prý si na dnešek dovolenou, ponévadž prý zejtra v neděli musí být zase v Praze. Jistá společnost známých, mezi nimi několik kolegů z úřadu a dokonce představených, pořádá výletek s damami do Hvězdy. Byl také pozván a rozumí se, že nemohl odříci.

Paní Patlochová mlčela, ale manžel dobře pozoroval, jak to škublo kolem růžové její hubičky.

Přespal ve Všenorech, v neděli ráno odejel a v úterý dostala panička lístek, jímž pan Patloch vypisoval, jak znamenitě se ve Hvězdě bavil a jak pozdě se rozjařená společnost vracela do Prahy. Litoval, že „milá Miládka" nebyla při tom. Byla prý by se bavila výtečně a byla by seznala i několik velmi příjemných paniček, manželek to kolegů úředníků, a několik roztomilých děvčátek.

Nejbližší neděle přišed pan Patloch do Všenor, vypravoval opět zcela rozmarně a před paní tchyní, jak včera v sobotu byl v aréně kravínské, kde dávali výtečný kousek nějakého francouzského autora. Znamenitě hráli pánové Lier a Budil, také Poláček byl k popukání, ale božská byla slečna Štědrých, kteráž hrála mladou, rozpustilou Paříženku k líbání. Po divadle zůstal prý pan Patloch na vyzvání dobrých přátel v restauraci Trunečkově na nějakou sklenici plzeňského — a plzeňské bylo včera non plus ultra! — a hle, za chvíli přisedli ke stolu pánové Lier a Budil a jiní ještě umělci a dokonce i několik hereček z arény, mezi nimi také slečna Štědrých.

Pan Patloch nenadsazuje, ale tak dobře prý se ještě nikdy nebavil! Inu ovšem, umělci jsou solí a pepřem ve společnosti, a dámy z divadla umějí se chovati a mluviti tak nenuceně a mile, že se člověk ociťuje v jiných sférách.

„Někdy snad až příliš nenuceně!" poznamenala špičatě paní Patlochová.

„I ne, ženuško, to jsem nepozoroval," odvětil

pan Patloch zcela dobromyslně. „Když se člověk otáčí stále v těch škrobených společnostech soukromých, působí takovéto vzrušení velmi dobře. Ale jinak jsem nepozoroval nic závadného."

Pan Patloch pomlčel okamžik, jakoby čekal, řekne-li něco milá jeho polovice. Ale ona mlčela také a hleděla upřeně oknem kamsi do oblohy, jakoby pozorovala nějaké zjevení nebeské. I řekl manžel po chvíli ještě:

„Těším se na příští sobotu. Umluvili jsme si, že se sejdeme v Kravíně opět a páni umělci slíbili, že přijdou s dámami také. Těším se věru velice. Člověka to tak trochu z té samoty povyrazí!"

Když pan Patloch ráno v pondělí odjížděl, objala ho ženuška poněkud srdečněji než jindy a řekla, že se těší na brzké shledání. Litovala při tom, že „mužíček" nemůže přijíti také někdy v témdni.

Následující neděle přijel pan Patloch do Všenor a zdál se býti všecek rozjařen. Jako maně zeptala se mladá panička:

„Nu, byli jste včera zase v Kravíně?"

„Ba že byli," odpovídal s upřímným úsměvem pan Patloch. „My tam byli ještě dnes. Vždyť já ani nespal! Zdrželi jsme se šťastně přes půlnoc, hodina táhla za hodinou, pak jsme šli do kavárny a sotva jsme se nadáli, vycházelo slunce. Někdo navrhl, aby se šlo do parku na smetanu, a šli jsme. Pak jsme doprovodili jednotlivé účastníky

domů a jen tak že jsem doběhl na nádraží. To ti zas byla jednou noc jako za svobodna, milá ženo!"

Dnes řekl pan Patloch poprvé: milá ženo. Panička neříkala nic, paní tchyně také ne, a pan Patloch zcela klidně snídal. Ale když po chvíli vyšel na zahrádku, přistoupila v pokoji paní tchyně k dceři a řekla velmi vážně:

„Poslouchej, Miladko, bylo by skoro dobře, abys jela do Prahy. Já tě nechci strašit, ale tohle všecko se mi nezdá. Mohlo by dojít k něčemu horšímu — ještě dobře, že ten tvůj muž nic nezalhává a všecko na sebe poví. Jak by jednou začal mlčet — zle je! Udělej to nějak, aby nic nepozoroval, a seber se domů. Víš, nudí se tam bez tebe!"

„Vlastně se mi zdá, že se ani nenudí," odsekla paní Milada, kaboníc se, a po malém odmlčení dodala nějak sklíčena: „Takhle jsem si to nepředstavovala!"

A šla za mužem do zahrádky.

Večer vyprovázejíc ho na nádraží přitulila se k němu pojednou a řekla:

„Poslyš, mužíčku, nech doma všechno domovnicí umést a vyčistit — myslím, že se brzy vrátím. Je tady nějak silný vzduch — často mne bolí hlava. Nějak jsem tomu odvykla."

„I jen zůstaň, ženuško," nutil pan Patloch, „to se poddá. Uvidíš, když zůstaneš, že se ti odtud ani nebude chtít!"

Paní Patlochová viděla, že je svrchovaný čas, aby se vrátila do Prahy. Opětujíc svou žádost rozloučila se s mužem a hned po návratu do villy začala skládati své věci. V témdni poslala ještě panu Patlochovi lístek, aby ji do neděle čekal — a v sobotu večer ho překvapila svým příchodem a byla všecka šťastna, že je zase v Praze. Šťastnějším však byl pan Patloch, že má ženu doma.

* *
*

Ale pro milé čtenářky mám ještě slůvko. Nekaboňte se, nelitujte paní Patlochové, že její letní pobyt ve Všenorech byl v nejkrásnější dobu l s t í pana manžela tak přerušen.

Mohu totiž prozraditi, že večer, při hubičce na „dobrou noc", oznámil pan Patloch kající ženušce, že dostal přece letos na čtyři neděle dovolenou a že si vyjede do Všenor, aby si tam odpočinul. Bude to arci až koncem srpna, musí čekat, až se ostatní pánové z úřadu vystřídají. Ale snad že prý pojede Miládka s ním...?

Kývla tak radostně hlavičkou a na rtech paně Patlochových ulpěl takový srdečný, vroucí polibek, že se nemohl ani odtrhnouti, a tou chvílí táhl mu hlavou opět zádumčivý, tklivý, dlouho vyznívající nápěv:

„. . . muziky, muziky,
vy pěkně hrajete . . ."

A to panu Patlochovi bzučelo v hlavě do usnutí...

Kterak selhala spekulace páně Pazderova.

1887

Ve výčepné místnosti, předsíni to chvalně známé a starobylé malostranské pivnice „U nosorožce", zavládalo znenáhla ticho. Chýlilo se k desáté. Odběratelé „přes ulici" dopíjeli svoje pivo doma a pro čerstvé již neposílali, zbylí denní navštěvovatelé pak a pijáci ze řemesla byli se uvelebili v „kádi". Tak jmenovali nízkou, klenutou, začazenou místnost vlevo z průjezdu, vpravo od kuchyně, s okny na dvoreček. Na ulici, která se nazývá Povidlovou, bylo ticho, v kádi doznívala směsice méně střízlivých i méně napitých chřtánů. Výrostek, jenž nosil pivo ze sklepa, dřímal ve výklenku hned vedle padacích dveří sklepních, hospodský Patočka chrupal ve stolici, hospodská klímala na prahu dveří kuchyňských. Kuchta v kuchyni odhvizdovala několikátý verš, majíc hlavu položenu na talíř se zbytky vídeňských řízků, smažených na pravém, nefalšovaném loji. Kocour na pecince dojídal a dolizoval porci gu-

láše, jež se vrátila dnes po páté z kádě. Guláš byl trochu tvrdý, a sklepník, čím častěji přinášel porci nazpět, tím více nadával kuchtě. Pět hostů uvedl hanebným tím gulášem ve zlý rozmar — od pěti dnes kápne po tenku zpropitné.

Ve výčepné místnosti sedělo několik posledních pánů.

V nejsvětlejším koutě, takořka vecpán v ostrý úhel dvou sbíhajících se stěn, seděl Tomáš Pazdera, malý úřadník při místodržitelství, a ssál zvolna z poslední sklenice. Kdykoli ji postavil, ušklíbl se a řekl s odporem:

„Je to dneska zase špína — pánbůh ví, že jsem tu naposled!"

Soused jeho, sedící po pravici Pazderově, starší pán kostrbaté, od několika dnů neholené tváře, mžouravého pohledu, se starým, tkaničkou spravovaným skřipcem na baňatém nose, podíval se vážně na mrzouta pijáka, a olíznuv rohaté, tuhé kníry, zamžoural zelenýma očima a pronesl vážně, jakoby četl z písma:

„Zavře se vám huba po tom jako po tom. Nedělejte veliké pretense!"

Pana Pazderu nemohl nikdo více dopálit než pan Ulbrich, když prohodil některé ze svých hlubokých pořekadel, kteráž sám vymýšlel. Ulbrich, krejčí a soused malostranský, liboval si v tomto samodílném mudrosloví a týral jím všecky soudruhy u nosorožce — nejvíce ovšem Pazderu,

který byl v oplácení poněkud sláb, neobratný. Teď se nemohl udržet a řekl Ulbrichovi:

„Vám se také zavře huba po chytrosti jako po hlouposti — kdybyste raději mlčel!“

„Mlčím, když jsem sám,“ ušklíbl se Ulbrich.

„I to každý!“ odsekl Pazdera.

„A ne!“ odpovídal jízlivě Ulbrich, „u vás je to jediná chvíle, kdy si smíte promluvit!“

Pan Pazdera věděl, kam tohle slovo padá. Škádlivý Ulbrich narážel tím na domácí život páně Pazderův. Vyvedl totiž pan Pazdera asi před půl letem velikou nemoudrost: na venkově mu zemřel tchán a on v záchvatu neobyčejného pohnutí měkkého srdce svého vyzval paní tchyni, aby se přestěhovala do Prahy, že jí opatří laciný byt. Šel, hledal a nalezl byt v Mostecké ulici, nedaleko bytu svého; paní tchyně přijela do Prahy — ale bydlila více u Pazderů než ve svém. Ráno, jak pánbůh den dal, přišourala se, nahlížela do hrnků, v nichž paní Pazderová vařila snídani, budila žetě, jejž pokládala za velikého lenocha, že vyspával do osmi hodin, a zůstala u Pazderů až do večera. Byla úhlavní nepřítelkyní schodů, kteréž jí trhaly plíce — poněvadž trpěla na záduchu — a stačilo jí, když se ráno vyškobrtala do druhého patra a večer zase domů. Tak to trvalo již půl roku a Pazdera pozdě poznával, jaký bič na sebe upletl. Neboť paní tchyně měla nyní první slovo v domácnosti; určovala, co se má strojiti k obědu, k večeři, řídila se

při tom hlavně vlastními zálibami, které byly v naprostém rozporu se zálibami zeťovými, a vynasnažovala se vůbec, aby svému zeti život co nejvíce ztrpčovala. Ubohý Pazdera zkoušel jako mučedník a jednou ve slabé chvíli svěřil se s osudem svým Ulbrichovi.

Ulbrich nebyl zlý člověk, ale rád si na cizí útraty zavtipkoval. Rozumí se, že něžný poměr Pazderův k jeho tchyni poskytoval mu nevyčerpatelné látky k úsměškům, kteréž bezbranný Pazdera polykal chtě nechtě — ano tvářil se někdy, jakoby mu vtipy Ulbrichovy byly lhostejny.

Ale dnes byl už několikráte přítelem krejčím dohřát, a proto nemlčel.

„Vždyť se povídá, že vy také jste našel dar jazyka až po smrti své tchyně!“ prohodil kousavě, vyhýbaje se pohledu krejčího.

A než Ulbrich mohl odpověděti, dodal:

„Však už to dlouho nebude trvat. Konečně jsem na něco vypadl!“

„Nač pak?“ tázal se Ulbrich s uštěpačným úsměvem.

Pazdera se naklonil k uchu Ulbrichovu, aby nepovolané uši neslyšely, co mu svěří, a šeptal: „Víte, že naše stará nemůže vystáti schody a že jí bydlíme vysoko. Na základě té okoličnosti jsem něco vyšpekulíroval — povídám vám, pekelný nápad! Již dávno jsem se pídil po bytě vyšším, než mám nyní, a sice hodně vysokém.

Konečně se mi věc poštěstila. To víte, že mají Nové zámecké schody dohromady stodevadesát pět stupňů, co...?"

„No, nevěděl jsem to na chlup," poznamenal mistr Ulbrich, „ale byl bych počítal na dvě stě.."

„Tak vidíte," pokračoval Pazdera, „že se nemýlím. No a z těch stodevadesáti pěti počítá se jich padesát sedm — tedy dobrá dvě patra k domu číslo deset na Zámeckých schodech, odtud pak se počítá zbytek stotřiceti osmi schodů nahoru na hrad. Rozumíte tomu?"

A podíval se vítězně na Ulbricha.

„No tomuhle všemu se může dobře rozumět," poznamenal Ulbrich, „protože to není nic smrtelného. A co dál?"

„Co dál?" šeptal horlivě a již hlasitěji pan Pazdera.

„Já najal byt v tom domě číslo deset na Zámeckých schodech ve druhém patře — šedesát schodů — i jest ke mně z dolejška stosedmnáct schodů — kdo však půjde s hořejška, bude mít ke mně a ode mne stodevadesátosm schodů. Myslím, že si pak milovaná tchyně odvykne chodit ke mně na celý den a rušit můj domácí klid a cpáti do mne pařené housky!"

Ulbrich koukal na Pazderu všecek udiven. Hle, hle, to není hloupý nápad! Kde se to v Pazderovi vzalo? — A tu pan Pazdera vida, kterak jeho záměr naplnil obdivem vtipálka Ulbricha, jejž pokládal za člověka nad jiné nadaného, vy-

právěl vše ještě jednou, nyní hlasitě, celému stolu. Se stejným úspěchem potkal se též u ostatních pijáků, což mu velmi zalichotilo, a toho dne kráčel od Nosorožce s vypjatou hrudí, se vztyčenou hlavou. Toho večera byl skoro hrdinou dne. Svým nápadem nabyl zase někdejší své reputace, které u kamarádů nadobro pozbyl, když tak nemoudře a lehkovážně vyzval tchyni do Prahy.

Za čtrnáct dní bylo stěhování. Pan Pazdera, odstěhovav se vítězoslavně do nového bytu, sedal od onoho dne velmi spokojeně ve výčepu při své sklenici. Tchyně navštívila ho sice hned v první dny, avšak nekonečný počet schodů tak ji zchvátil, že vzpamatovavši se prohlásila rozhodně, že na tuhle hvězdárnu ji už nikdo nedostane a že v ty končiny milé děti své navštěvovati nemůže.

Pazdera na oko litoval, ale v duchu smál se lišácky.

Bydlil asi měsíc v novém bytě, když v jakési úřední věci musil vyjeti na venkov. Byl tam jen tři dny, ale k Nosorožci přišel teprv za tři neděle. Než v jakém rozmaru!

Pil jako výheň, nemluvil, překládal divoce nohy a zuřivě koulel očima. Ostatní pijáci doráželi na něj neústupně, co ho tak z míry přivedlo, zvláště Ulbrich nešetřil jazyka, ale Pazdera tvrdošíjně mlčel.

Až když o druhé hodině odcházeli z výčepu, naklonil se na ulici k Ulbrichovi a zasoptil mu do ucha:

„Víte, co se stalo? Mezi tím, co jsem byl venku, přistěhovala se ke mně tchyně docela a nadobro! Chceme-li prý ji mít, nemůžeme prý od ní požadovat, aby si těmi schody předčasně rakev vyběhala! — Myslel jsem, že se rovnou zastřelím, když jsem se domů vrátil!“

Ulbrich se opřel o kandelábr, ba zachytil se o něj křečovitě, aby snáze přemohl a potlačil smích, který jím po tomto sdělení Pazderově zalomcoval. Uvědomoval si, že smáti se v tuto chvíli bylo by neskonalou bezcitností. A když velký ten boj vybojoval, řekl k Pazderovi:

„Příteli, budu mlčeti jako hrob, ale co jste tu svěřil mně, nepovídejte již nikomu, nebo se musíte navždy z Malé strany vystěhovat. Nesměl byste tu na lidi.“

Pan Pazdera kráčel se sklopenou hlavou k Novým zámeckým schodům.

Památka na Frankovského.

1887

Až posud pochovával jsem tíživé to tajemství v nejhlubších hlubinách svého nitra a mimo mne znal je právě jenom Frankovský — pamatuje-li se na to ještě, a on se jistě pamatuje. Avšak to jest právě, co mě tíží. Víte, jak tajemství umí škrtit, rdousit? O tom by mohlo vydati svědectví hlavně něžné pohlaví. Snáším je dlouho, tutlám ve svých prsou, střeha se stále, abych je nevyzradil — konečně však klesám a musím se přiznat. Od patnácti let dýši těžce, jako bych měl na prsou kámen — ale nyní je rozhodnuto, a než uplyne několik hodin, svalí se mi tento kámen s hrudi, která jižjiž pod centovým závažím počíná praskati. Přiznám se, vyzpovídám se, a zas budu moci přímo hleděti do jeho upřímných, bodrých očí, nejsa již jeho dlužníkem, za něhož se do dneška pokládám. Ano, takto končívá věc s každým tajemstvím.

* * *

Je tomu dobrých patnáct let, počítám-li správně. Tenkráte bylo mou povinností sepisovati účty, ceníky, inventáře — ale již před tím jsem počínal skřípati první péra o čtvrtky papíru, kteréž měly založiti mou nesmrtelnost. Bohužel, tyto čtvrtky ji nezaložily.

Byl jsem střídavě příručím, prodavačem, dopisovatelem, účetním a konečně i cestujícím jednoho z prvních závodů s galanterním zbožím, ano často jsem umetl i krám s věrným soudruhem Veselíčkem, což jsme uměli ze všeho personálu nejlépe — ale již se ve mně hýbala ona tajná moc a neodolatelný popud, jehož působením jsem skládal první básně a první novely. Bohudíky, první ty mé básně a novely neuzřely nikdy světla světa, čemuž jsem teprv teď jak náleží povděčen.

Kromě svých literárních pokusů miloval jsem horoucně divadlo a jeho kněze i kněžky, a veliký díl obdivu, nadšení a lásky své soustřeďoval jsem v osobu bodrého Frankovského, jehož božský humor odjakživa mne unášel. S jakou radostí jsem na něj hleděl na jevišti, s takovou též úctou pohlížel jsem k němu, když se událo, že jsem ho potkal na ulici. Ach, kdybych tak jen jednou s ním mohl mluviti, kdybych jen jednou směl býti v jeho společnosti, kdybych jen jednou směl stisknouti jeho měkkou, bílou, bodrou pravici!

Všeho toho se mi dostalo. Náhodou, šťastnou náhodou, že vešel v obchodní spojení se závodem, k jehož inventáři jsem i já náležel.

Bylo to v dobu, kdy Frankovský zařizoval svou plzeňskou pivnici na Ferdinandově třídě. Tehdáž otevřely se jednoho dne dveře našeho závodu a vstoupil on, jehož zjev tak skvěle zářil před mýma očima. Ve mně se zatajil dech. Uslyším ho tedy z blízka, podívám se mu tváří v tvář — a ke všemu nebudu za to nic platit!

Můj milý, nyní již zesnulý a nezapomenutelný šéf byl ihned k službám a tázal se, co si host přeje. Výtečný náš mim potřeboval asi deset tuctů thonetovských židlí z ohýbaného dřeva a tázal se, můžeme-li je dodati, zač a kdy nejdříve. Šéf odpovídal ochotně na všecky jeho otázky, nabídnutí naše vyhovovalo a dodávka byla vyjednána.

Za týden byly židle na pražském nádraží a mně byl svěřen čestný úkol, abych je s dvěma posluhy vyzvedl ze skladiště nádražního a dodal mistru Frankovskému do nové jeho restaurační místnosti.* To dodání znamenalo, abych je po složení posluhy sprostil slaměného obalu, očistil a v majetek hostinského — svého druhu jediného — řádně odevzdal. Jaký to byl pro mne vítaný úkol! Z lásky k Frankovskému byl bych je vy-

* Někdy r. 1872, nanejvýš 1873, zařídil si výborný komik a charakterní herec Frankovský plzeňskou restauraci na třídě Ferdinandově — nyní Národní — v domě Portheimově, naproti někdejšímu knihkupectví Dr. Ed. Grégra a Ferd. Dattla. V prvém patře téhož domu byl tehda Národní klub (mladočeský). Jedním z prvých hostů Frankovského byl taky Neruda. Naděje Frankovského ve zdar této živnosti se nesplnily. Později přenesl své hostinství

pakoval a zapakoval třeba desetkrát za sebou!

Zboží bylo složeno, posluhové se vzdálili — v elegantních místnostech zůstal jsem sám s Frankovským. Vida, že se hotuji k odvinutí slaměného opletení, přistoupil ke mně a řekl otcovsky:

„Tak, tak, hošíčku, jen pozorně, abyste nic nepolámal a nepoškrábal."

Toto srdečné oslovení těšilo mne jak náleží; jen jsem se v duchu pozastavil nad tím, že mi říká hošíčku. Měl' jsem jíti přes rok k odvodu.

Práce byla skončena a já naházev pěkně povřísla do jednoho kouta smetl jsem padrtky drobné slámy do druhého a odevzdával jsem židle podle nařízení šéfova v majetek zbožňovaného muže.

Přepočítal je, shledal vše v pořádku a prohodil:

„Nu dobrá, byli bychom hotovi."

Učinil jsem nejdvornější poklonu, jakou jsem uměl, a poroučel jsem se muži, s nímž jsem dvě hodiny meškal sám a sám pod jedním stropem. Umiňoval jsem si v duchu, s jakou pýchou o tom-

do domu banky „Prahy" vedle České spořitelny, ale ani tam se mu skvěle nevedlo. Za nedlouho vzdal se šenkýřství nadobro. Nebyl z herců jediný, kterýž si takto chtěl zabezpečiti pevné a výnosnější občanské živobytí. Po letech pokusil se o hospodu i výborný komik Wilhelm, a to v samé Plzni. Taky jemu selhalo. Šťastnější byl tenorista Švandova divadla Melichárek, jenž opustiv divadlo zařídil si na Král. Vinohradech vinárnu. Ale zemřel předčasně.

to skvělém dobrodružství budu vyprávěti svým dětem do desátého kolena.

Mistr Frankovský vida, že se s kloboukem v ruce jijiž vzdaluji, zadržel mne jedním ze svých neodolatelných posunků na prahu, sáhl rychle do kapsy, vyňal tobolku a něco z ní a podávaje mi ruku řekl dobrotivě tím lahodným, dojímavým hlasem, který na mne s jeviště vždy tolik působil:

„Tuhle něco na cigárko za vaše namáhání."

Bylo mi, jakoby vedle mne blesk udeřil, a v tu chvíli přál jsem si býti bezruký, aby Frankovský neměl kam vložiti, co z tobolky vyňal. Ale již v mé pravici zašelestil jakýs papírek a zároveň jsem cítil, jak se červenám až za ucho, neboť až tam polilo mne horko. Diškerece! Diškerece od Frankovského, jejž jsem tak zbožňoval! Jak tu ponižuje jednoho z nejhorlivějších, nejnadšenějších svých ctitelů! Dává mi papírek — je to tedy nejmíň zlatka, veličina pro mne tehdáž ohromná, neboť jsem za ni mohl jíti desetkráte na galerii areny na hradbách. Ale všechno se ve mně bouřilo proti této nezasloužené odměně — vždyť jsem vypakovával židle nejen z povinnosti, ale i z lásky k němu! A zase: mám ji nevzít a uraziti ho snad? To jsem teprv nemohl učinit. Než v tom, co jsem byl zmítán rozpaky, projela mi hlavou bleskem myšlenka: Frankovský tě nechce urazit, Frankovský ti chce dáti něco na památku, a poněvadž u sebe nemá

podobizny, dává ti zlatku. Je to také obrázek.. A bylo rozhodnuto! Ano, diškereci bys nemohl vziti, ale p a m á t k u ano! A opět jsem si umiňoval v duchu, kterak budu dětem svým do desátého kolena ukazovati zlatku, pak ovšem již dávno z kursu vzatou, kterou mi kdysi dal na památku slavný Frankovský, o němž budou jen čítati v dějinách českého divadla...

Zavřel jsem pravici, vykoktal nějaké rozpačité poděkování a byl jsem rád, když jsem se octl na čerstvém vzduchu. Toto intermezzo spletlo mne docela.

* * *

Nepochlubil jsem se nikomu tímto darem. Nebo ať jsem se přemlouval jakkoli, nemohl jsem v sobě vyvrátiti pochybnost, dal-li mně Frankovský skutečně jen památku anebo docela obyčejné zpropitné. Spotřeboval jsem k tomu mnoho obraznosti, abych v nitru svém odhlasoval, že to přece jenom pouhá památka, upomínka na mé první důvěrnější setkání s Frankovským.

Nosil jsem zlatku, kteráž byla krásná, nová, jako právě tištěná, několik neděl v tobolce na prsou, a stalo se velmi často, že byla v té tobolce samojediná. A v takové chvíle, když jsem neměl ani na divadlo, ani na večeři, ani na pivo a na doutníky, podnikal jsem těžké zápasy se svým horším „já“. V takovýchto nedostatcích řvala přímo památka od Frankovského

v kožených záhybech tobolky: „Ale vždyť jsem tu ještě já! Chop se mne, proměň mne, užij mne, vždyť jsem peníz. A až ti bude lépe, strč si sem jinou zlatku a mysli si, že jsem to já!"

Avšak moje lepší „já" bránilo se vždy zoufale tomuto svůdnému hlasu. „Nikoli, neluč se s ní — hřímalo ve mně — potlač dnes všechny žádosti své, ozbroj se tuhým sebezapřením a zachovej si vzácnou památku..."

A zpravidla vítězilo mé lepší „já" a zlatka zůstala vždy na svém místě. Než kdykoli se chýlilo v měsíci k poslednímu, bývaly zápasy mé vždy těžší, namáhavější, a konečně jsem se odhodlal, že vložím zlatku do jistých rukou, abych nepodlehl. A tak jednoho dne jsem přistoupil ke své kvartýrské, odevzdal jsem jí zlatku a řekl jsem:

„Prosím, schovejte mně tuto zlatku a nevydávejte mi ji, třeba bych někdy ve slabé chvíli o ni požádal. Schovejte ji dobře, neboť tato zlatka má pro mne velikou cenu!"

„No větší ne, než deset šestáků!" odbroukla dobrá paní a vložila zlatku do šifonéru.

Neuznal jsem za dobré, abych prosté duši vysvětloval cenu bankovky. Byl jsem spokojen, že jsem unikl nebezpečenství, že bych se zlatky zbavil. Ale klid můj netrval dlouho. Za několik měsíců povelely okolnosti, abych se odstěhoval. Na prvního, kdy jsem měl odejíti, zúčtoval jsem s paní bytnou řádně všechnu svou povinnost, a

když jsem odcházel, žádal jsem za navrácení zlatky, kterou jsem jí kdysi dal v uschování.

„Jo, ta zlatka," řekla panička a přistoupila k šifonéru. „Tuhle ji máte."

Sáhla pod složené vatýrky, vytáhla ruku a podávala mi zlatku.

Pohlédl jsem na ni a bylo mi, jakoby do mne nůž vrazil. Nebyla to moje čistá, hladká, z brusu nová zlatka, jak vyšla z lisu a potom z rukou Frankovského; byl to starý, špinavý, pomačkaný a potrhaný hadr papírový, zamaštěný, pocházející patrně od nějaké hokyně nebo uzenáře.

„To není ona!" volám, „svěřil jsem vám zcela jinou, novou zlatku!"

„No, zlatka jako zlatka!" odpovídala panička. „Tu od vás jsem namátkou dávno proměnila — jaké pak fraky se zlatkou!"

Co jsi to učinila! Památka od Frankovského ta tam — a tu se na mne cení zlatka zvandrovalá světem, plná skvrn žlutých a černých, mastných a nemastných, bídný pablesk oné, již jsem tak dlouho nosil na srdci, škaredá náhrada za bankovku, kterou jsem chystal na památku dětem do desátého kolena!

Nezapomínám na toto své zklamání, na toto podvedení, na tuto křivdu, kterou na mně spáchala paní Kozárková. A nezapomínám také na večer onoho neblahého dne, kdy jsem ze vzteku zašel do pivovaru a rozbitou zlatku projedl a propil.

A pak nastala moje muka. Od onoho dne, jakkoli jsem se mu vyhýbal, potkával jsem milovaného Frankovského velmi často, i v ulicích ztracenějších. Již jsem se mu nemohl podívati přímo do očí, neboť ode chvíle, kdy jsem zlatku projídal, propíjel, přestala býti pro mne posvátnou památkou a byla pouhou, nahou diškerecí, již jsem v bídném požitku utopil. A kdežto dříve, pokud byla zlatka v bezpečném úkrytu, se mi při setkání s Frankovským zdávalo, že na mně klidné jeho zraky spočívají tak dobrotivě, jakoby říkaly: „No dobře, dobře, kamaráde, jen si ji schovej, druhou ode mne už nikdy nedostaneš — ať máš po mně památku" — a toto jsem četl v pohledu jeho docela zřetelně — připadalo mi po osudné čertovině paní Kozárkové a po propití zlatky, jakoby na mne oko jeho, druhdy tak milé, hledělo se zřejmou otázkou:

„No chlape, kde pak jsi *ji* propil?"

A později a později připadalo mi, jakoby dodávalo:

„Viď, také jsi se na mé útraty jednou dobře poměl...!"

A toto setkávání bylo mi čím dále nesnesitelnější — vědomí přijaté a propité diškerece trýznilo mne, a třeba že jsem přerostl zbožňovaného Frankovského o půl metru nohou, stál vždy nade mnou, jako na vysokém postamentu z mramoru, jako socha z tvrdého bronzu — podávající mi stále a stále zlatku a pobízející mne:

„Tu máš, chlape, jdi se zas napít!"

Ó, zlatko osudná, ó, paní Kozárková — zdali pak je ti země na Volšanech dosti těžká, že jsi mne takto zradila!

Léta plynula, a tajemství, kteréž známo bylo jen mně a jemu, tížilo mne a tíží jako cent, a její tíhy stále přibývá. Stále živěji tane mi na očích výjev, od něhož uplynulo dlouhých patnáct let: Frankovský sahá do tobolky, kolem jeho rtů pohrává zvláštní úsměv, a ruka jeho vkládá do mrtvé mé pravice, bezděky se otvírající, složenou zlatku, při čemž mozkem jeho letí pomyšlení: „Všichni ti kluci berou diškerece jako čerti...!" A po všechna ta léta se neskonale stydím, kdykoli se s ním náhodou setkám, ač se mu co nejpečlivěji vyhýbám.

Zdá se mi, že jsem pořád jeho dlužníkem, a rád bych jím nebyl. Hovoří se mnou sice vždy co nejpřívětivěji, usmívá se, ale moje zlé svědomí vidí stále v tom úsměvu, jakoby znamenal:

„Nu, nech na hlavě, my se dávno známe — víš — tenkráte ta zlatka..."

Křivdím mu, vím to, ale nesnesu déle dlouholetého trápení toho — a konečně síla moje povolila. Sešel jsem se s milým mistrem zase včera tam dole u vody, před Národním divadlem, kde lokal čerstvý vzduch po nějaké zkoušce ve kruhu umělců a umělkyň. Někdo z nich mne zavolal, utkal mne v hovor, ale já tuše, jak na mně

spočívají tíživé zraky Frankovského, sotva jsem odpovídal. Stál jsem mezi nimi s květem žaponské lilie tak hloupě, jako nejblbější karikatura nějakého svatého, a jak Frankovský žertoval, zdálo se mi, že vzduchem zalétají k uchu mému tajuplná slova: „Tobě je třeba lilie — ty tulipáne — takhle zlatky na pivo, co!“

A v tu chvíli jsem věděl, co učiním. Tajemství musí ven — udávilo by mne! Ať vědí jeho kolegové a kolegyně, jak jsme se spolu seznámili, ať vědí, že jsem dostal a přijal „památku“, kterou jsem tak mrzce probil. Teď už mi Frankovský beztoho nic nedá — nepokazím si u něho nic.

Dopověděl jsem, a kámen zahanbujícího tajemství mého svaluje se s mých prsou. Ó, paní Kozárková...!

Milovnické večeře.

Výstražné pokynutí nezkušené milující mládeži mužské — podle vypravování páně Tykačova.

1887

I. Páně Tykačovo mínění o důležité věci.

V nejzazším neosvětleném koutě Tomášské zahrady na Malé straně seděli za letního vlahého večera dva muži a před nimi stály načaté sklenice samce, jak říkali naši předkové, čili kozla, jak my učeliví potomci říkáme po Němcích. Starší z obou mužů, asi padesátiletý, dobráckého obličeje, prokvetalých vlasů a vousů, silného upřímného nosu, velkých, jaksi přimrzutělých, ale jinak bodrých očí, měl již několik čárek na bílém tácku. To byl Matyáš Tykač, hospodářský správce ve výslužbě. Samec chutnal mu jak náleží. V zahradě nebylo dnes hudby, řinčivé činely a hromotný turecký buben obveselovaly někde jinde trpělivé posluchače, nebylo tu ani množství hlučivého obecenstva — v tom

koutě v zadu sedělo se tak pěkně pod modrým, hvězdami posetým nebem, a tak pěkně se to popíjelo.

Jeho společníka, mladého, asi pětadvacítiletého muže, netrápila žízeň tak velice. Stála před ním teprv druhá sklenice a bylo z ní málo upito. Hleděl chvílemi k nebi, jakoby počítal hvězdy, chvílemi klopil zraky k zemi, zavrtávaje se do ní, jakoby se chtěl podívat, co dělají páni protinožci, a konečně pozvednuv oči hleděl vodorovným směrem někam daleko, k černému východu ze zahrady, prorážel v duchu domy a ulice a zalétal přes všecky překážky a přes řeku na Staré město, do jistého malého, tichého domu v tiché ulici, do bytu v prvním patře, do známých, milých prostor, kde dlela o n a — ach, o n a! Co dělá právě teď? Šije, plete, či čte? Myslí také na n ě j, jako on na ni? Či připravuje se již ke spaní? Svléká oděv kousek po kousku, zouvá povědomé, malé botičky se špičičkami, smeká malým palcem pravice bílou punčošku... a pak usedá na lůžko, klopí hlavičku a přemítá, co as činí o n? Eh — on tu sedí a pije to černé, těžké pivo, ač by raději pil nebeskou rosu s jejích rtíků, a poslouchá strýce, kterýž mu hude podivný průvod k písni, táhnoucí jeho mladým srdcem...

Mladík pojednou sebou trhl, napil se rychle, položil na stůl dvacetník, vstal a podávaje ruku

staršímu společníku promluvil rychle, skoro úsečně:

„Již jdu, strýče. Je mi tu nějak horko, pivo vstupuje mi dnes do hlavy, musím se projít. Dobrou noc!“

Strýc sáhl sice po jeho pravici, ale jen proto, aby stáhl mladíka zas na židli, sňal mu zcela klidně klobouk s hlavy, položil jej vedle sebe a řekl:

„Tak se nepeč pod kloboukem, když je ti horko. A schovej si dvacetník — když jdeš se mnou, víš, že platím já. A dej si něco k večeři, sice později dostaneš samé ohřívané. A neblázni, rozumíš? Já ti všecko to nepovídám proto, abych tě zrazoval, ale jen proto, abys hleděl na svět rozumně, ne jako sůva z nudlí. Je to tvá starost, když se chceš ženit; já tě živit nebudu a mne si nevezmeš. Ale jen bych rád, abys uznal, že je holka jako holka, víš? Že je to vždycky ženská a že ty příčiny, proč my muži se ženskými chodíme, jsou stále stejné...“

„Ale, strýče...!“ přerušil ho mladík.

„Ale mlč, tuvíku, já tě nezastřelím! Vezmi si, koho chceš, ale dobře si to rozvaž. A jen se dívej na všecko rozumně, jako člověk. Nemůžeš si pomyslit, jak hloupým si každý připadá, když se jednou ze všeho probouzí...“

„Ale, strýče...!“ zaúpěl mladík znova.

„Mlč a poslouchej!“ utrhl se strýc. „A buď rád, že máš někoho, kdo s tebou rozumné slovo

promluví! Jenom si nemysli, že právě na tebe čekalo něco nadpřirozeného. Každá holka má nos mezi očima a nosí sukně. Ty víš, proč se chceš ženit, ona ví, proč se chceš ženit, a ví, proč se jednou vdá, když se vdá. A krom toho chce být zaopatřena..."

„Ne, ne, strýče, taková ona není!" zvolal mladík skoro rozhořčeně. „Kdyby jen o to jí běželo, vzala by si dojista někoho, kdo by ji lépe zaopatřil!"

Strýc se usmál, ba skoro se ušklíbl, napil se a prohodil trochu kousavě:

„Což pak víš, zdali ji už někdo chtěl? To není jen: vzala by si! Dřív musí ji někdo brát!"

„Vy už to máte za sebou, strýče," poznamenal mladík tiše, jako nesměle, neboť to znamenalo: ty jsi starý chlap!

„Zaplať pánbůh, že ano!" zvolal strýc. „Však jsem také rád!"

„Ale kdybyste byl na mém místě," pokračoval mladík, „kdybyste mohl nahlížeti do jejího hlubokého oka a viděl, jak se v něm obrážíte jen vy, kdybyste slyšel, jak jí bije srdce ve stálé obavě..."

Nedokončil. Strýc vpadl v nadšený hovor mladíkův řezavým smíchem a zvolal: „I mlč mi s těma hlubokýma očima...!" ale ihned se zamlčel, jakoby se mu zdálo, že přerušil poněkud zhurta synovcovo blouznění. Jeho obličej se po-

pokryl vážnějším, ale přece výsměvným výrazem, a co mladík hleděl vzdorně přes sklenici na několikátý stůl, mluvil strýc rozmarně, ale pevně, jakoby nepřipouštěl odvolání:

„Ty jsi mladík, Vladimíre, a to je něco, co ti nemohu mít za zlé. Nemůžeš za to, že jsi přišel o pětadvacet let později na svět nežli já — ačkoliv bych ti to hned a lacino prodal. Pamatuj si, co ti povím, neboť nebudu vždycky v humoru, abych ti to na požádání opakoval — a ty o to ani nestojíš. Světem vládnou posud mnohé veliké, ano nehorázné omyly. Řekl jsem světem, ale vlastně myslím vás, zamilovaná ucha, kteří se díváte na svět, jako letošní zajíci na sníh . ."

„No dobře, strýče . . ." hodil vzdorně do přednášky Vladimír.

„To se rozumí, že dobře, ty jehně," kýval strýc hlavou. „Tys povídal něco o hlubokých očích. Vidíš, o tom jsem chtěl mluvit. Jedním z těchto hloupých, neodpustitelných omylů jest mínění, že všechna manželství na světě zaviněna byla jen a pouze povědomýma dvěma modrýma hnědýma, černýma, sivýma nebo dokonce neurčitýma očima — rozumí se, že vždycky h l u b o k ý m a jak horské jezero, nebo s n i v ý m a jak tichá lesní studánka, nebo d é m o n i c k ý m a, jako jícen nedozírné, tmavé propasti — kteréž se na nás nešťastné muže upírají z pod vysokého, bílého, alabastrového čela, jehož spánky protkány

jsou jemnými žilkami, promodrávajícími skrze něžnou pleť; viď, že si to také tak představuješ?"

Mladík hleděl vzdorovitě se zatatými rty před sebe a strýc pokračoval, provázeje věty své hustými mraky kouře z doutníku:

„Že všechna pouta manželská ukována jsou oněma známýma dvěma rukama, malýma jak ruce dětské, teplýma jak paprsek sluneční, měkkýma jak samet, jejichž bílé, alabastrové prstíky zakončují se v růžové, bíle prokvetalé nehýtky; kteréžto ruce s nepopsatelnou něhou kladou se nám šťastným mužům měkce na ramena, objímají naše šíje, někdy dokonce přidržují nám ústa, abychom neřekli nějakou hloupost, to se rozumí. Že nás do manželství uvádí opojná vůně bohatých černých vlasů, rozumí se, že rozpuštěných, jimiž jsme se probírali, jež jsme nesčíslněkráte líbali — pokud nám nějaký neuvázl v ústech; anebo vlasů zlatých jak len, splývajících v bohatých kadeřích na bělostnou labutí šíji, tak měkkých, že bychom na nich věčně chtěli spáti! Viď, že bys na nich také chtěl do smrti spát, co?"

Mladík mlčel; vytahoval z tobolky doutník, ukrajoval špičku a výraz jeho tváře jevil, že by se stejnou chutí uřízl strýci krk.

Strýc pohlížel na svého společníka s dobráckým úsměvem a pokračoval: „Nebo že konečně každého z nás opájela dmoucí ta ňadra, obemknutá

těsným, pevným atlasovým živůtkem, zvedající se mocným vnitřním pohnutím, když její ústa šeptala: miluji tě! Viď, zrovna tak si to myslíš! Ale já ti pravím a opakuji desetkráte, že jest nehorázným omylem domnívati se, že jen z těchto příčin vznikala, vznikají a budou vznikati manželstva, která kdy byla a budou na světě uzavřena. Tuhle věc mají na svědomí jenom nezkušení novellisté a básníci, jimž je každé oko hlubokým jezerem, každý vlas temnou nocí nebo zlatem, každé čelo nebeským oltářem, jimž se každé ňadro vlní. Přivedu ti sto svědků, kteří mi potvrdí na kolku, že to hluboké, modré nebo černé jezero neviděli, protože její oči byly náhodou kočičí; že se neprobírali hustým, temným nebo zlatým rozpuštěným vlasem, poněvadž ona si na své vlasy z dobrých příčin nedala sáhnout; že neviděli nikdy vysoké, alabastrové čelo, poněvadž ona nosila hanebnou ofinu, na níž si zakládají hlavně fabričky a sklepnice; podívej se na ně. Že okolo jejich krků nekladly se žádné maličké, teplé ruce, jejichž prstíky byly ozbrojeny růžovými nehýtky, poněvadž ona měla ruce náhodou hezky veliké, studené, a za svými nehýtky památku po všem, co v posledních osmi nedělích vzala do ruky; že konečně nebyly opájeni vlnícími se ňadry v těsném živůtku, poněvadž se živůtek sám sebou nemůže vlniti a dmouti! Já také kdysi doufal, že spočinu svojí unavenou hlavou na věrných, dmoucích se

ňadrech milované dívky. Ale já těchto dvé ňader nikdy nenašel! Posloucháš mne?"

Mladík pokuřoval a tvářil se zcela lhostejně. Teď odpověděl:

„Víte, strýče, až mi bude padesát let, pak snad uznám vše a pak vám snad přisvědčím. Vy jste ovšem na vše už zapomněl — anebo jste nikdy nemiloval!"

„Ach, ty chlapče zelený," odpovídal strýc mrzutě a skoro opovržlivě. „Já měl holek, že by jimi Vltavu zastavil, ale stokráte jsem šťastně vyvázl. Víš proč? Chránil jsem se, abych t a m v e č e ř e l..."

Mladík zapomněl na svůj vzdor a překvapen podíval se teď na strýce. To byl neočekávaný obrat.

„Koukej, koukej, nezkušený milenče!" posmíval se strýc. „Povídám ještě jednou: c h r á n i l j s e m s e, a b y c h n ě k d e v e č e ř e l A to jest, o čem jsem chtěl na počátku mluvit, když jsi se tak vykrucoval a pak se dorozumíval se sousedy antipody. Pamatuj si: nevždycky zlomila svobodě mužské vaz ta „hluboká jezera" v očích, ne ten vonný, bujný — někdy také zfalšovaný vlas, ne ty maličké ručičky s růžovými nehýtky, ne ta dmoucí ňadra, ne stříbrný zvuk jímavého, oduševnělého hlasu — to vše je pěkný inventář pro novelly. Ale m i l o v n i c k é v e č e ř e — ty udávily mnoho mladíků! To je, holenku, drahé jídlo! Nenajdeš ho na žádném jídelním lístku

v hospodě, nemůžeš ho koupit. Večeři v domácnosti milenky ti servirují zdarma — někdy nestojí ani za to klapání hubou — ale spolkni jich několik, a jsi zavázán do smrti. Prezenty vrátíš, dostaneš-li nějaké, ale večeře jsou v tobě — a zaplatit jich nemůžeš. A jak se ti podávají! Jak se ti činí vzácnými, drahými, neocenitelnými! Úskočná matka klade ti talíře na stůl — co je na nich, stojí sotva za dva šestáky — a usmívá se při tom, jakoby nesla výslužku z arcibiskupské kuchyně. Jezte, jezte, pane Kolčavo, pane Konipásku, a odpusťte, jestli se to nepodařilo. Ta vajíčka smažila Aninka, omáčku zapražovala Aninka, kuřátko pekla Aninka — víte, ona se ještě ve všem nevyzná — až později bude také umět vařit! (Víš, to později znamená: až vám ji pověsím na krk!) A zatím ta stará obyčejně lže, zatím to klohnila sama anebo kuchta, poněvadž Aninka nebo Márinka nebo Pepinka neumí pranic. Ale milovník jí, jí pobožně, jakoby chroustal perly a diamanty, a dívá se rozpačitě kolem dokola a pak na milenku, jejíž hluboká jezera v očích, „plná lásky a pravdy" — jak stává v novellách — neprozradí ani mrknutím, jak paňmáma nápadníka pentlí. A povečeř si v domácnosti milenky dvakrát, třikrát, a chtěj pak z jakékoli příčiny učinit konec sebe oprávněněji — uvidíš, jak těžko se budeš vymotávat. Proč? Protože jsi večeřel..."

„Ale, strýče," prohodil teď Vladimír s ú-

směvem, neboť mu strýcovo válečné tažení proti milovnickým večeřím vrátilo skoro úplně veselý rozmar, „strýče, vy líčíte tak strašlivě, jakoby jediné vyčastování uvrhovalo nešťastného milence v otroctví. Mně se nezdá, že by to mělo následky tak strašné...“

„Aha, večeřel jsi už také u svého anděla, viď?“ rozkřikl se strýc.

„Nikoli, strýče,“ odpovídal Vladimír, „nezdržel jsem se nikdy tak dlouho — ostatně mají v rodině drahé Boženky takt — ani na to nepomyslili. Konečně bych nepřipustil, aby se tak stalo. Nechci čistý poměr milostný kalit všedním, prosaickým požitkem.“

„To se ví, milenci vůbec nejedí!“ posmíval se strýc. Potom se napil a za okamžik řekl mírně a dobrosrdečně:

„Inu nemysli, Vladimíre, že ti chci tvou Boženu vypudit z hlavy — toto. Je dost hezká..“

„Božena je krásná, strýče!“ opravoval Vladimír nadšeně a hleděl do povětří jak u vytržení.

„Tak tedy k r á s n á!“ skoro vykřikl strýc. „Dobře, je krásná. Číst a psát umí, o rozumu nemůžeme ještě mluvit, o moudrosti dokonce ne — ale chytrá vypadá dosti, pokud mohu na první pohled posoudit — mně se zdá, že má i peníze, viď?“

„Neptám se po nich, strýče,“ odpovídal Vladimír skoro uražen.

„Já vím, že ne," mluvil strýc s komickou vážností, „a zahodil bys je, kdyby ti je někdy s Boženou dávali, toť se ví..."

Vladimír mlčel zatvrzele a vyškraboval zbytky večeře, kterou mu byl sklepník před chvílí přinesl. Strýc díval se na něj polo útrpným, polo úsměšným pohledem a konečně se otázal:

„Co pak jsi to jedl?"

„Dršťky s uzeným masem, strýče."

„Bylo to dobré?"

„Nu, nechutnalo mi valně; neměl jsem ani velikého hladu," odpovídal mladík a odstrčil talíř.

„Vidíš, nechutnalo ti. Myslíš, že tohle smíš říci v domácnosti své dívky? Ať ti dají co dají, tobě musí být vše výtečné — a tak se naučíš jen přetvářce. A když se nakrásně oženíš a začneš mluviti bez obalu a ženě časem něco nepodařeného pohaníš, máš ihned výčitku na talíři: Počínáš týrati, mužíčku! Když jsi u nás jídal za s v o b o d n a, chutnalo ti vše a nezhaněl jsi nikdy nic! Jinak bych si tě nebyla vzala! Kdyby viděla má ubohá maminka, jak si teď vymejslíš..! A na konec dá se ti do pláče! A proto i z téhle příčiny ti radím ještě jednou: varuj se milovnických večeří!"

Mladík hleděl zase již zarputile do své sklenice, jakoby strýce ani neposlouchal, a když pan Tykač dokončil, nastala dlouhá pomlčka. Starý pán rozbafával doutník, kterýž mu při kázání na polo vyhasl, a upíral na synovce vítězný pohled.

Mladík cítil tento pohled a marně přemítal, jak by strýci unikl. Ale pojednou zvedl hlavu, podíval se srdnatě strýci do očí a pronášel rychle:

„Nu dobře, strýčku, snad je ve vašich slovech tak trošek pravdy, a já se vynasnažím, abych uvážil vše, co jste mně dnes pověděl. Ale prosím vás, řekněte mně upřímně, jak se stalo, že jste se s těmito svými zásadami přece jen oženil?"

„Jak se to stalo?" opakoval strýc, zabodávaje se zraky do tváře mladého společníka. „Jak se to stalo? Předně jsem byl právě takovým mudrcem, jako ty dnes, za druhé jsem neměl těch zkušeností jako nyní, a konečně jsem — t a k é v e č e ř e l!"

A po posledních slovech pokryl se obličej páně Tykačův výrazem tak komickým, že se Vladimír nemohl ubrániti hlasitému výbuchu smíchu, jejž však ihned potlačil a přisedávaje blíže ke strýci žadonil udobřujícím hlasem:

„Ale prosím vás, strýčku, vypravujte, jak se to událo! Vidíte, nejdůležitější byste mi nepověděl. A to snad mi nejvíc prospěje!"

Strýc postřehl ironii v poslední větě synovcově a obořil se na něj:

„A ty holobrádku, ty takhle se starým strýcem?"

Ale hned zase vpadl v dobromyslný svůj tón a chopiv se sklenice pronesl:

„Proč bych ti to nepověděl! Ale dříve dopij

— na tu historii si musíme dát čerstvou sklenici.“

Dopil, zahodil roztřepený doutník, který již chvíli doutnal jenom žlábkem, a zapáliv si čerstvý a odkašlav počal vyprávěti svou historii.

II. Kterak pan Tykač večeřel.

„Vidíš,“ řekl po několika mohutných batech, jimiž se zahalil v hustý mrak, „málem se mně schyluje ke stříbrné svatbě, a kdyby mi na tom záleželo, mohl bych slavit pětadvacítileté jubileum své první večeře. Podívej se na mne, odpočítej mi pětadvacet let a řekni, nebyl-li jsem tehdáž slušný chlapík! Co?“

„Říkává maminka,“ poznamenal Vladimír, „že jste v těch letech vypadal právě jako já...“

„Furiante domejšlivá!“ zavrčel strýc a bafl několikráte, že zmizel na mžik zrakům Vladimírovým. Když se mrak rozptýlil, pokračoval:

„Tenkráte jsem chodil za hezkou brunetkou, za Toničkou. Měla matku, dvě sestry a dva bratry. Jedna její sestra byla provdána, druhá byla o něco mladší než Tonička. Tatík byl už dávno mrtev. Tenkráte jsem si myslíval, že by mi bylo milejší naopak...“

„Jak to, strýčku?“ vskočil Vladimír strýci do řeči.

„Poslouchej a rozuměj. Její otec byl na Volšanech, její matka žila. No, matce jsem se líbil,

snad i vdané sestře, to svobodné vyžle ještě ničemu nerozumělo, a Tonička byla do mne blázen. Zbývali bratři. Jeden z nich, mladší, byl asi v mém věku a kamarádili jsme spolu. Byl to takový dobrý jelimánek, účetní v nějakém velkoobchodě. Hrál rád šestadvacet a já sedal někdy jako náhradník ke stolu, když v jeho společnosti scházel třetí nebo čtvrtý. Ale starší bratr mi nebyl tuze nakloněn. Byl něčím u magistrátu a domýšlel si mnoho na svých šest set ročně. Abych řek' pravdu, já ho také neměl příliš rád. Byl to zažraný muzikant — všichni muzikanti jsou protivná nace, kteří tu svou múzu pěstují jak mořskou cibuli v hrnku na okně. Chodil vždycky s hlavou rozřabacenou jako kropáč, poněvadž se česal jen svými desíti prsty. Hlavu klopil vždy k zemi a vyvaloval oči na dlažbu, jakoby hledal včerejší den. Znal jsem dobře čas, kdy bývá doma, a tu jsem k Toničce nechodil. Ale třikrát v témdni chodíval večer z domu — slézal se někde s několika jinými muzikanty v theorii, kteří vymejšleli nový kontrapunkt a zavinšovávali posavadní školu do pekel horoucích — a tu jsem vždycky spěchal do jisté ústranní ulice, kde bydlela o n a. Jen se nesměj, že na to o n a kladu důraz — já byl také mlád, a j í bylo osmnáct let. Ale někdy se přece stalo, že roztržitý muzikant něco doma zapomněl a vrátil se. Tu hleděl pod sebe jako Petrovský a na můj pozdrav sotva odpověděl. Tonička dobře cítila,

jak my dva se máme rádi, a chlácholila mne, že její bratr pranic proti mně nemá, že jen tak vypadá. Ale já tušil, že by mne s radostí shodil se schodů, kdybych se byl dal, ovšem. Zdálo se mi také, že bývají doma pro mé návštěvy mrzutosti. Aspoň bývala někdy Toniččina maminka všecka roztržitá, když jsem přišel, a stalo-li se, že byl náhodou doma pan Viktor — muzikant — nevěděla už dokonce, jak se mnou mluvit. Všecko držela dohromady jenom Tonička — panečku, ta měla hlavičku! Stávalo se dost často, že jsem přišel, když rodina právě večeřela. Tu stará paní vždycky stavěla přede mne talířek, abych si s nimi také „dobnul", jak říkala. Ale já jsem statečně odolával. Jenom ne večeřet! bylo mým heslem, a tomu jsem zůstával věren. Nevěděl' jsem, jak vše dopadne, a zdálo se mi, že přece jen pan Viktor by mohl způsobiti někdy nějakou roztržku. Pak bych ovšem byl odešel beze všech závazků, neboť milovník, který nevečeří, je do poslední chvíle svoboden jako pták. Abych se lépe ubránil, najedl jsem se vždy u uzenáře, než jsem šel k Toničce. Ale jednou přece mne čert napálil. Bylo to v den mého narození. Das ví, podřekl-li jsem se někdy, kdy to je, či věděl-li o tom mladší bratr — zkrátka, toho dne přišel jsem k Toničce jak obyčejně a nešťastnou náhodou nenavečeřený, poněvadž jsem se omeškal v úřadě. Pobídli mne hned, abych vyšel na malý tarásek, na nějž se vycházelo

z pokoje a kde stála besídka, obrostlá planou révou. Tonička ke mně přisedla, ale přes tu chvíli odbíhala ven a do kuchyně. Pozoroval jsem, že se něco kutí, stará paní se ani neukazovala. Konečně přišla do besídky a za ní hned druhá, vdaná dcera, která tu také byla návštěvou. Pokryly stolek v besídce ubrusem, nanosily talířů, sklenic, služka přivlékla ohromný džbán piva a konečně vynesla paní na tarásek mísu s pečenými kuřaty, s opečenými zeláky a líbě páchnoucím okurkovým salátem. Slavnostní večeře — co to? A najednou spustila stará paní:

‚Tak, pane Tykači, když dnes máte tak slavný den, ke kterému vám všichni přejeme štěstí a abyste se ho ještě stokráte dočkal, nedáte nám snad košíčkem jako dosud pokaždé, a pojíte s námi kousek kuřátka...‘

A moje Tonička přejavši od matky mísu pohlížela na mne tak toužebně, tak prosebně, tak milostně — víš, tenkráte se mi také zdálo, že je v těch očích nějaké jezero!

Bojoval jsem těžký boj. Na jedné straně má zásada, již jsem se dosud nezpronevěřil, na druhé milovaná a milostná Tonička a v jejích rukou mísa a na té míse tak vábná stehýnka a prsíčka kuřecí, neodolatelná vůně lákavé omáčky — a k tomu vyhladovělý můj žaludek...!

Hleděl jsem na vše v rozpacích a vlhké oči Toniččiny upíraly se na mne, jakoby prosila o život — — — Ještě minuta — boj byl dobojo-

ván a já sáhl po vidličce, nabodl jsem čtvrtku kuřete, pak jsem nabral zemáků, salátu, polil omáčkou — a zraky staré paní vítězně zazářily. Milovník ji — milovník neuteče! Přisedla i vdaná dcera, Tonička vedle mne, a jedli jsme...

Jíme, jíme, popíjíme, a v malé besídce brzy zavládl nejlepší rozmar. V tom někdo trhl zvoncem u kuchyně, slyšel jsem, kterak služka otvírá, z kuchyně do pokoje dunělý kročeje, blížily se, dveře na tarásek se rozlétly, a před námi stál — Toniččin bratr, pan Viktor, muzikant. Klobouk měl vražený do čela a hleděl zuřivěji než kdy jindy, jakoby se honil za nějakou symfonií, která před ním utíká. Přelétl nás všecky vypoulenýma očima a zastavil se na mně pohledem nejdéle. Držel jsem právě krásný kousek kuřete na vidličce a v tu chvíli bylo mi, jakoby mne přistihl při vraždě. Na můj tichý pozdrav sotva odpověděl, ale přistoupiv ke stolu a čenichaje tlustým nosem svým otázal se, obraceje se k matce:

„Co pak to tu jíte?'

‚No, vidíš, Viktorku,' odpovídala paní všecka červená a v náramných rozpacích, ‚malé kuřátko — dostali jsme to — upekla jsem je, aby se nezkazilo...'

Věděl jsem, že pronesla hned několik lží najednou. Nedostala kuře, nýbrž je koupila, a nepekla ho proto, aby se nezkazilo, nýbrž aby mne uctila, a nebylo to jedno malé kuřátko,

nýbrž dvě pořádná, pokud jsem dovedl posoudit.

Pan Viktor se naklonil, chopil se vidličky obrátil jeden kousek na míse jako znalec, nos jeho začenichal ještě jednou, a muzikant pronesl bodavě a řezavě:

‚To je divné — když jsem já doma, nemáte nikdy kuřata k večeři!'

Teď zčervenala Tonička, stará paní zbledla, vdaná sestra se vzchopila a vyšla do kuchyně, jakoby si myslila, že nemusí při všem být, a snad si dovedeš pomyslit, kterak jsem asi já vypadal. Držel jsem vidličku se soustem kuřete ve vzduchu, nevěda, mám-li je vstrčiti do úst nebo položiti na talíř, a čekal jsem, od koho a jakou dostane pan Viktor odpověď. Ale nikdo se k tomu neodhodlal. Toničce již to hrálo celým obličejem, najednou popotáhla nosem a již se jí proudem spustily slzy. Vstala a zakrývajíc oči hřbetem ruky vyběhla s tarásku za vdanou sestrou. Zůstal jsem s paní mateří sám a sám, neboť pan Viktor usedl zatím v saloně u piana a mlátil vztekle do kláves, jakoby se byl pominul. Nevím, byla-li to ta symfonie, za kterou se celý den honil, či dával-li mně tak na srozuměnou, že mohu táhnouti. Kuřata na talířích stydla, a mně bylo, jakoby mne se všech stran pohlavkovalo několik lidí najednou. Konečně — když se zdálo, že se piano rozlítne vztekem na tisíc kusů —

naklonila se ke mně stará paní a pronášela v největších rozpacích:

„Prosím vás pro boha, pane Tykači, nemějte nám tohle za zlé, co Viktorek vyvedl. Nemyslete si, že by proti vám něco měl — pánbůh chraň — on vás má rád — to je jen tak jeho povaha. Ale víte, on by se docela jinak choval, kdybyste se vyjádřil. On má strach, abyste naposled Toničku nenechal — my měli takovou zkušenost s naší starší, s Anežkou, jejíž první nápadník byl u nás asi rok jako doma a pak odešel, když uslyšel, že by s ní dostal méně, než očekával. A to bylo tenkráte s Viktorkem soužení! Všecky večeře, které u nás pan Lahoda snědl, vyčítal nám Viktorek, pokud se Anežka nevdala — a ještě teď na to někdy vzpomene. Věřte, pane Tykači, všecko by bylo jiné, kdybyste se vyjádřil — to by měl Viktorek radost...“

Pan Matyáš Tykač se odmlčel, napil se z hluboka, vybafl mrak jako lokomotiva a pak prohodil jako pro sebe:

„Ti to měli na mne dobře vymyšleno s tím ‚vyjádřením‘! Ano, takové matce neběží o nic než o vyjádření!“

Vladimír naslouchal s účastenstvím, a teď se se otázal:

„A jak to dopadlo dále, strýčku?“

„Jak to dopadlo!“ vykřikl strýc zlostně, jakoby seděl ještě u té večeře před pětadvaceti lety. „Když si Viktorek vylil vztek na pianě, odešel

a — já se pak při těch vystydlých kuřatech vyjádřil. Stará paní mne při sejru po kuřatech zlíbala, a já směl před ní zlíbati Toničku. A zdržel jsem se tam tak dlouho, až se pan Viktor vrátil po druhé, ze své muzikální společnosti — asi po jedenácté v noci. Stará paní mu v saloně oznámila, co se zatím událo, pan Viktor se vracel poněkud podnaražený, byl rád, že doma bylo ještě pivo — a toho večera jsme si připili na bratrství a dali jsme si po hubičce. Pak jsem večeřel u Toničky po druhé, po třetí, — — desetkráte, a konec konců byl — —"

„Vy jste si Toničku vzal?" vyhrkl Vladimír.

„No, vždyť znáš tetku, tulipáne!" zvolal strýc, „tetku Verunku! To je ona — chtěl jsem tě ‚Toničkou' jen trochu poplést. Ale nevím, byl-li bych se s ní oženil, kdyby nebylo bývalo tehdáž těch kuřat. Teprv později se mi otvíraly trochu oči — nebylo všecko tak v pořádku a Verunka měla mnoho nectností — ale ty se zjevovaly až po mém ‚vyjádření' a hlavně po svatbě. A škodilo mi v kariéře, že jsem se tak brzy ženil. Ale stalo se, stalo — na sobě nic už nenapravím. Ty však se měj na pozoru a pamatuj si, co ti znova opakuji: varuj se milovnických večeří! Na ty se milovník chytá jistěji než pták na lep!"

Bylo dávno po půl noci, když se konečně pijáci vzchopili a odcházeli ze zahrady, v níž byli zatím osaměli. Doprovodiv strýce k bytu

spěchal Vladimír letem přes Kamenný most a zamířil do jisté úzké, tiché ulice na Starém městě, kdež stanul před povědomým domem a zahleděl se do oken v prvním patře, za nimiž dřímala „sladký sen" — o n a, O n a! Bylo mu třeba po dnešním hovoru se strýcem zotavení, a kde jinde je měl hledati, než pod okny milované děvy.

Ve svém zanícení nepozoroval ani, kterak dvě nebo tři mimojdoucí policejní hlídky pátravě ho prohlížely, a teprve čtvrtá probudila ho k životu:

„Jděte se vyspat! Nečumte lidem do oken!"

Ach, jaká to bezedná próza! Zádumčivě, s hlavou svěšenou kráčel k domovu.

*
* *

Malé poznamenání.

Od schůze a rozmluvy svrchu vypsané uplynul sotva rok — a milý Vladimír je ženat. Když zval strýce Matyáše Tykače na svatbu, svěřil se mu, že také večeřel. Ale dodal ihned, že večeřel po řádné, zralé úvaze, a že je přesvědčen, že ho to nikdy nebude mrzeti.

No ovšem! To se okáže později. Však strýc Tykač — pokud může — zkoumá jeho domácnost a manželské štěstí zrakem ostrovidovým ...

Týden mecenášem.

Smutná, ale pravdivá a poučná historie.

1887

Datum určitě nepamatuji, ale zcela bezpečně vím, že jednoho dne se ve mně probudila touha, abych si založil malou domácí obrazárnu. Všelikých barvotisků a prémií sice měl jsem dost, ale posud ani jediného originálu. A na něco takového dávno jsem stonal.

Myslím, že to bylo vloni, když do Prahy přivezli a v „Galerii Ruchu" vystavili řadu obrazů od Hanuše Schwaigra, o němž do té chvíle skoro nikdo nevěděl, který však se pojednou objevil jako hotový originální a znamenitý umělec. Toto jeho neobyčejné, v naší době zcela původní umění nezůstalo nikoho tajno a poněvadž — jak je dostatečně známo — národ český ve své žravosti chytá se všeho dobrého, poněvadž hlavně noviny reklamují hned každého, kdo se v Čechách narodil, z českých ňader mléko ssál, kdo česky mluví a německy třeba ani neumí, avšak něco

pěkného vyrábí, komponuje, maluje nebo píše — poněvadž tedy každého takového člověka reklamují české časopisy, a to obrázkové i neobrázkové, jako náramného Slovana, Čecha, našince, kteréhožto hltavého přivlastňování obětmi stali se na příklad i Neruda, Čech, Smetana, Hálek, Dvořák, Brožík, Ondříček a ještě několik podobně neobezřelých lidí — chytili jsme se rázem Hanuše Schwaigra a již se volalo: sláva, zas je o jednoho šikovného Čecha více! Schwaiger si toho z počátku nejspíše nevšiml a později mu to asi nestálo za opravu a polemiku v novinách. Ono z polemik nic moudrého nekouká.

Tedy tohle všecko se stalo, když nám Schwaigra z Vídně šťastně přivezli. Sotva že vystoupil z vagonu, nesa pod pažím sbírku svých obrazů, již se ho chopil pan Alois Wiesner, který zařídil nedávno před tím v Praze zcela zbytečnou výstavu obrazů, tak zvanou „Galerii Ruch", a táhl Schwaigra, až ho do té své galerie dotáhl, přibil tam jeho obrazy na stěny a pak dal do novin kopu inserátů, že ukazuje lidem „Novokřtěnce v Monastýru", obrazy k rozličným národním pohádkám atd. Současně se objevily v novinách referáty o těch obrazech, a ty referáty nevěděly, kde mají přestati. Samá chvála, samé vynášení — jakoby nebylo o čem mluvit, než o obrazech. Ovšem, takový referent dostane lístek do výstavy zadarmo — kterak by to pak mohl zhaněti! (Nemýlím-li se, psala o tom i paní Re-

náta Tyršová a pak jistý pan K. B. Mádl. Ten pán něco študoval, je sekretářem na umělecké průmyslové škole a píše o umění. Ale je náramně jednostranný. O umění akrobatickém, o umění karbanickém, kulečníkovém a o podobných rozšířených a velice pěstovaných oborech nepíše nic, jakoby jich nebylo. Jen o obrazech a sochách! Jaká pak je to objektivní kritika!)

Našlo se několik lehkomyslných lidí, kteří měli třicet krejcarů na vyhození, a ti letěli za tepla do „Galerie Ruchu". A protože sami ničemu nerozuměli, opakovali pak, co četli v novinách, aby se zdálo, že mají také umělecký vkus. Jak prý je to krásné, původní, rázovité, monumentální — a jak všecky ty otřepané fráze znějí.

Povídám, že nevím určitě, kdy to bylo, ale jednou po prvním zbyly mi také tři desetníky, i neměl jsem nic moudřejšího na práci, než podívati se na Schwaigra. A v ten nešťastný den počal se ve mně probouzeti svrchu podotčený, posud ve mně dřímající smysl pro umění. Novokřtěnci v Monastýru, Věčný žid, Vodník, Canterburské povídky, illustrace k pohádkám o Šťastném ovčáku, o Nosáčkovi, o Začarovaném knížeti atd. — všecko mne unášelo tím nezvyklým provedením, tou tak zvanou pravdivou neurvalostí postav s divokými, hrubými obličeji, jakých je plný svět, v roztrhaném záplatovaném oděvu, k vůli němuž bych vlastně nebyl musil jíti do výstavy, poně-

vadž mám doma sám hadrů dost. Ale nemohl jsem si pomoci; všecko se mi líbilo, ať jsem na to hleděl s kterékoli strany, a vydržel jsem v galerii skoro hodinu. Tak dlouho jsem nebýval ani v panorámech, a v těch nebývají špatné obrazy.

Šel jsem do „Ruchu" ještě jednou, dvakrát, a najednou jsem se polapil při tom, že tam chodím skoro týdně, což mne velice překvapilo. A jednou jsem tam spatřil i nějakého velikého muže.

Pan Alois Wiesner, který se už tehda tvářil, jakoby byl mým přítelem, rýpl mne do boku a šeptal mi:

„To jest on, podívejte se!"

„Kdo pak?" tážu se udiveně.

„No, Schwaiger!" šeptal pan Wiesner.

Abych řekl pravdu, nebylo na něm nic neobyčejného. Asi šest stop vysoký, dosti výrazného, hustým, krátkým vousem zarostlého obličeje, na nose skřipec. Takových lidí jsem už viděl! A chodil po galerii zcela ležérně, s rukama v kapsách, a díval se na vystavené obrazy náramně lhostejně. Tak vida! Referenti umělečtí si mohou upsati prsty a on se na to na všecko dívá, jakoby nestálo za řeč. Snad o ty obrazy ani nestojí, snad si je nenamaloval pro sebe.

Musím podotknouti, až potud neměly pro mne návštěvy galerie žádných osudných následků. Jedl jsem a pil jako jindy — jen že mi někdy scházely ty tři šestáky, které jsem zaplatil za dívání.

Ale pojednou jsem něco pocítil, co mne

v prvém okamžiku zarazilo. Probouzela se ve mně jakási žádost, neodolatelná chtivost, míti jednoho takového „Schwaigra" doma, na hřebu na stěně, nad svým psacím stolem. Neříká se nadarmo, že každý, kdo píše, je tak trochu nepříčetný, blázen. Tohle byla přece bláznovská myšlenka! Může se obraz jísti? Může se vypíti? Může jej člověk nosit jako kabát či boty? Ne. Jenom dívat se na něj, pořád dívat. A co mám z toho dívání! Vždyť ty Schwaigrovy obrazy nejsou ani mastné, jsou to pouhé akvarely, obrazy malované vodovými barvami!

Avšak již jsem byl propadl nepraktické, hříšné své žádosti. Stále mi před očima tanul Schwaiger se svými obrazy, se svými Novokřtěnci, s Pohádkami, se studiemi z Bráníka a ze Zbraslavi. Jen jeden takový obrázek mít!

A ještě později vztahovala se tužba moje k obrazu již určitému. Kolovrátkář z Bráníka! Chlap zcela neúhledný. Kostrbatý obličej, na hlavě pomačkaná čepice, na těle chatrný, nemoderní oblek, a ruka otáčí klikou starého, rozdrchaného, také asi kvikavého kolovrátku. Podivný nápad malířský! Proč pak nenamaloval Schwaiger nějaké elegantní fortepiano? To se spíše hodí do pokoje. A je mnohem dražší než flašinet. Eh, podivná libůstka! A ke všemu nebyl ten obrázek laciný! Skoro stovku za něj žádali. Za ty peníze by dostal člověk dva flašinety nové a ne jeden starý, namalovaný!

Nic naplat! Kolovrátek Schwaigrův zněl mi stále v uchu a ta postavička za ním stále mi tancovala před očima. Snad mne zajímal i proto, že jsem znal originál, toho ubohého, klikou věčně točícího, hlavou kývajícího, pozdravujícího, o almužnu prosícího flašinetáře v Bráníce, kam jsem někdy chodil na pivo. Znal jsem více takových divných postav, časem jsem o nich i psával a někdy mi to dokonce i vytiskli.

Zkrátka, kolovrátkář z Bráníka stal se mi utkvělou představou, a někdy se mi zdálo, jakoby již visel nad mým stolkem. Zmínil jse se několikráte i před svými přáteli, jak se mi ta figurka líbí. Klíčila ve mně tajná naděje, že snad někdo z nich mi udělá radost a překvapí mne obrazem k svátku nebo narozeninám. Toto! Skoro každý odpověděl: Ano, hezký obrázek. Ale nikdo se neukvapil, aby mi obraz daroval. Byli to lidé moudřejší než já a věděli, že skoro za stovku dá se pořídit dvojí oděv, desatero párů bot, zásoba košil, nebo dokonce kvartální nájem.

A konečně se stalo něco, co pro mne mělo neskonale smutné následky. Bylo nedlouho před minulými vánocemi. Zašel jsem opět do Galerie Wiesnerovy, v níž toho dne nebyla nijaká tlačenice. Ostatně tam nikdy nebývá tlačenice. Pražské obecenstvo je rozumnější než podnikatel a dává mu takto šetrně na srozuměnou, že může svou galerii zcela směle zavřít. Co z toho kdo

má, dívá-li se hodinu na malby? Ještě kdyby tak pan Wiesner dal každému nějakou na památku.

Zastavil jsem se opět před „svým" kolovrátkářem a zadíval se na skvostný obrázek, pro mne nedosažitelný. Nedosažitelný předně proto, že visel vysoko, a za druhé stál skoro tu stovku.

Ani jsem neslyšel, že by někdo byl přišel za mnou a pokročil až do nejzadnějšího kabinetku, kde hrál kolovrátkář svou němou píseň. Ale náhle položila se mi čísi ruka na rameno a nějaký hlas otázal se:

„Líbí se vám, líbí?"

Hlas byl známý. Otočil jsem se — za mnou stál pan Wiesner, jehož malá očka za skřipcem hleděla na mne tak přívětivě, tak sladce, jako oči každého podnikatele. Jeho ústa šířila se k přátelskému úsměvu.

„Ah, zdali se mi líbí!" odpovídal jsem toužebně. „Vždyť se divím, že jsem ho odtud nevykoukal a nepřenesl do svého temného pokojíku!"

„Je na prodej!" šveholil pan Wiesner sladce.

„Ah ano, na prodej," vzdechl jsem. „Vím, že je na prodej..."

„Tak si ho kupte!" sváděl dále pan Wiesner a jeho obličej usmíval se již celý, až se stranou oči utvořily paprsky úzkých vrásek. A jeho ruka jako had otáčela se o mé rameno. „Podívejte se, co „Schwaigrů" již zde schází. Pospěšte si!"

Obrátil jsem se opět k obrazu, zadíval se naň nyvě a pronesl jsem skoro šeptem:

„Ano, až takhle vyhraju — koupím!"

„Ale dětino," šveholil pan Wiesner také šeptem. „K tomu není třeba hlavní výhry! Vždyť je za capart!"

Jako když Siréna zatahuje hloub a hlouběji. Snažil jsem se lehce, abych vyprostil své rameno z jeho obemknutí, ale držel mne pevně a přitahoval mne k obrazu. Nebylo uniknutí, musil jsem ho dále poslouchati.

„Hleďte," povídal, jakoby mluvil med, „jsou vánoce, snadno jej někdo může koupit. Vím, že se vám líbí — připravte si štědrovečerní dárek.."

Začínalo mi býti horko. Strašlivé postavení! Bylo mi, jakoby mne ďábel sváděl k hříchu. Věc musila býti skončena.

„Až někdy, pane Wiesnere," řekl jsem s namáháním. „To je luxus pro boháče, já nemám — peněz — na obrazy..."

Druhá ruka Wiesnerova chytila druhou moji, jeho hlava přiblížila se k mému obličeji, z jeho očeK prorážely na mne sklem skřipce paprsky přímo palčivé, ústa jeho zaokrouhlila se v podkůvku a měkce, šeptavě linulo se z nich:

„Což pak chci od vás peníze? Vemte si ho bez peněz!"

A hleděl na mne vítězoslavně, jako na přemoženého.

Oddychoval jsem těžce — z jeho objetí ne-

bylo vyproštění. Ale musil jsem se bránit. Mám ženu, děti, pro pánaboha...!

„Drahý příteli," vyrážel jsem pracně ze sebe, „nedělám rád dluhy, nejvýše za věci potřebné, ale dluh za obraz..."

„Ale to nebude dluh!" přerušil mne přítel podnikatel, nedada mi domluviti. „To nebude dluh! Vy si vezmete obraz a dáte mi něco jiného rozumíte? Něco pro můj list, víte!"

Pan Wiesner vydával totiž také list, list belletristický.

A již zase pokračoval:

„Napíšete mi něco pro list, ano?"

Ďábelské svádění! — Schwaigře, nešťastný Schwaigře! Umění, kam jsi mne zavléklo! Ale již byla vzbuzena ve mně myšlenka, jakým způsobem jedině bych mohl nabýti obrazu Schwaigrova, již jsem v duchu povoloval. Zdálo se mi v tom okamžiku, jakoby Kolovrátkář točil klikou skutečně a jakoby z jeho nástroje zaznívala píseň, stará známá píseň, kterou jsem z něho tak často slýchal. A v tu chvíli jsem podlehl.

„Nu ano, pane Wiesnere, napsal bych něco.."

„Takhle nějaký románek," pokračoval svůdce.

„Ano, nějaký románek," přisvědčoval jsem jako ve snách, nevěda ani, o čem bych psal románek.

„Nebo třeba novelu," mluvil dále podnikatel.

„Nebo novelu, ano," přikyvoval jsem hlavou.

„Anebo několik humoresek, co?" znělo z úst

majitele galerie a jeho pravice počala mne hladit po tváři.

„Ovšem, třeba několik humoresek," odpovídal jsem jak okouzlen.

„Nebo pět, šest feuilletonů, kdybyste chtěl.." a jeho dech pojil se s mým.

„Budiž, pět šest feuilletonů..." zaprodával jsem zmíravým hlasem plody své ještě nenarozené.

„Tak, ruku na to!" rozpřáhl se nyní podnikatel, a já bezděky, nevěda o tom sám, vložil jsem svou pravici do jeho. Nyní, když vše to minulo, myslím, že mne tehdáž přítel podnikatel hypnotisoval. Kdož ví, co všechno v něm vězí...

„Ujednáno!" zvolal pan Wiesner tiskna mi ruku. „Pošlu vám na svátky obraz a budu se těšiti na rukopis!"

* *
*

Vycházel jsem z Galerie jako zmámený. Co jsem to učinil? K čemu jsem se zavázal? Vždyť se mi zdá, že již dávno jsem hotov, že nenapíšu již ani řádky pro tisk, a pojednou se zavazuji, že odpracuji skoro stovku. Ale jak? Nemám ani jediného nápadu!

Než na čerstvém vzduchu vzpamatoval jsem se z podivného oblouzení, jímž jsem byl před obrazem obestřen, stísněnost prchla a prsa moje naplňoval jediný pocit radostný: budu míti „Schwaigra", budu míti Kolovrátkáře, kterého si pověsím nad psací stolek. A kdo mne

navštíví, bude mi záviděti uměleckou tu kořist. A co se týče rukopisů pro Wiesnera — e, vždyť jsem neřekl, kdy je dodám. On počká.

A kráčel jsem domů v hrdém vědomí, že jsem koupil obraz. Divil jsem se, že mne lidé nepozdravují uctivě, že se neptají, jak se ráčím vynacházeti, že nežádají za dovolení, směli-li by přijít někdy podívat se na můj obraz.

Zbytek dne jsem takto ztrávil v radostném, milém rozčilení, hledě přes tu chvíli na stěnu nad stolkem, kam v brzku zavěsím získanou okrasu. Nesvěřil jsem se prozatím nikomu ani slovem, ani písmenem, jaký obchod jsem uzavřel. Ani ženě jsem nic nepověděl, ač jinak vždy všechno ze mne vytáhne.

Spal jsem šťastně, blaženě, a ve snu obletoval mne Kolovrátkář, jemuž vyrůstala nad lopatkami dvě mohutná křídla, čemuž jsem se však ve snu pranic nedivil.

Ráno hned po snídani sedl jsem ke stolu, abych se pokusil o nějakou první „splátku" pro pana Wiesnera. Chtěl jsem se co nejdříve vyrovnati, aby mi obraz náležel úplně. Ale napsal jsem sotva titulek, když ve předsíni zadrnčel zvonek. Návštěva!

Slyším mužský hlas a hned potom blížící se kroky, služka mi posílá hosta do pokoje. Zaklepáno dosti ostýchavě a po mém „vejděte!" vstupuje do pokoje vytáhlá postava vlasatého mladíka s kozí brádkou, kterýž drží pravici umělecký

širák, pod levým pak paždím ohromné, nabubřelé desky. Pozdravuje ostýchavě, táže se mne, jsem-li to já, a pak přistupuje blíže a opíraje své desky o židli pronáší nesměle:

„Račte odpustit, vašnosti, že obtěžuji, ale dověděl jsem se, že ráčíte kupovati obrazy, a osměluji se tedy nabídnouti vám některé svoje pokusy. Nevystavil jsem sice ještě pranic, ale snad se vám některá maje skica zalíbí — a pokud ceny se týče, vašnosti, budu spokojen s tím, co mi sám nabídnete..."

Zahleděl jsem se v úžasu na hosta. Já že kupuju obrazy? Kdo pak mu to pověděl? V tom jest patrný omyl anebo nějaký hloupý, snad „přátelský" žert. A neváhal jsem podati nadějnému Rafaelovi vysvětlení, jak mne právě samo napadlo, děkuje mu zároveň, že se plahočil až ke mně, ujišťuje však ho rozhodně, že jsem nikdy obrazů „nekupoval".

„Ku podivu!" koktal mladý, zimou zkřehlý malíř všecek zmaten. „Byl bych přisahal, že jste mi byl naznačen vy jako kupec obrazu Schwaigrova v galerii Ruchu a myslím věru, že se nemýlím..."

Jakoby se přede mnou bylo zablesklo! Schwaigrův obraz! Ah, proto tedy mně učeň Apellův nabízí svoje skicy! Ale čerte a ďáble, kterak že zvěděl o mé včerejší „koupi"? Což někdo vyslechl mou rozmluvu s panem Wies-

nerem? Vždyť vím, že jsme byli sami. Ha, snad Wiesner sám...

„Pane, mluvil jste s panem Wiesnerem..?"

Otázal jsem se snad poněkud prudce, neboť malíř ucouvl na krok a odpovídal zaražen:

„Nikoli, vašnosti, neznám ho ani. Upozornil mne na vás přítel jeden, který ví, že mám řadu hotových pokusů a kterak by mně bylo pomoženo, kdybych něco prodal. Blíží se svátky, vašnosti, a mně je hůř než kdy jindy, račte věřiti. A tu tedy jsem myslil, když ráčíte býti podporovatelem umění, že snad i z mé mapy něco by se hodilo — snad někomu za vánoční dar..."

Bylo mi chudáka líto, ale měl jsem už dost vánočních darů. Ženě jsem koupil plstěné bačkory, dětem po dřevěné trubce, služce na zástěru, pozvanému k večeři příteli padesát krátkých — zbylo mi právě tak asi na tříliberního kapra. Vše to snažil jsem se co nejsrozumitelněji povědětí malíři, který s těžkým srdcem zavazoval opět své desky. Naznačil jsem mu, že věc se Schwaigrem je vlastně jakýmsi žertem, že jsem vlastně nic nekoupil, že jsem si obraz zamlouval pro případ, že bych vyhrál, poněvadž jsem si koupil promesu. Že mu děkuji za návštěvu, ale že naprosto obrazů nekupuji, jak může viděti.

Malíř hodil okem po stěnách pokoje a vida, že jsou prázdné, vzdychl smutně, omlouval se a odcházel. Snad se styděl za svou ukvapenost,

ale já se styděl ještě více. Neskonale jsem se styděl.

Než zatím bylo u mne po práci. Pod titulek „splátky" pro pana Wiesnera nepřibylo ani řádky, a abych nabyl opět chladné rozvahy a klidu, musil jsem vyjíti na čerstvý vzduch.

Procházel jsem nazdařbůh ulicemi, zevluje po výkladních skříních, naplněných vánočními dary, a mohl jsem si hlavu rozmysliti hádankou, kterak se dostalo k uchu malířovu, že jsem „koupil" Schwaigra. Byl jsem skutečně hypnotisován a roznášel jsem sám tu novinu po Praze...?

„Dobré jitro, dobré jitro, redaktore!" zahlaholil tu vedle mne hluboký hlas. Byl mne dohonil přítel sochař, talentovaný, poslední dobou již dle zásluhy oceňovaný Strážovský. A než jsem mohl pozdrav opětovati, podával mi ruku a hlaholil dále:

„Gratuluji vám, příteli, k rozkošnému K o l o v r á t k á ř i Schwaigrovu. Věřte mi, sám jsem na něj měl chuť — ale kde bych to sehnal — jsem rád, když sám něco prodám. Mám však radost, že se dostal do dobrých rukou, a mám radost, že máme zas o člověka více, který pochopil českého umělce. Však se s námi jedná — hanba povídat! Sto takových příznivců, jako jste vy, a nebudeme míti hladem, bůh ví, že ne!"

A pohlížel na mne svýma dobráckýma, modrýma očima tak uznale, až jsem cítil, jak červenám. Začínalo mi být z mého „mecenášství" ne-

volno. Kriste pane, kdo to na mne vyzradil s tím osudným Schwaigrem?

Přítel sochař blahořečil mi ještě chvíli, načež odcházel, poněvadž prý musí koupit pro chlapce buben. Šel jsem teď ulicí jako pokousán, ve stálém strachu, abych nepotkal dalších známých a nebyl předmětem dalších ovací. Doplížil jsem se šťastně domů a klesl ve starou, rozvrzanou lenošku. Kdo to vyzradil, kdo?

Stmívalo se již, když jsem se odvážil znova na ulici, za svým povoláním, do redakce, abych obstaral svou rubriku. Potom jsem zamířil do kavárny, v níž se slézal kroužek našich známých, tucet bývalých herců, básníků bez nakladatelů, nadšených jurisdoktorů bez doktorátu a jiných výtečníků. Tato společnost nazývá se sama „bohatýrstvem ducha", hoduje v kavárně od polovice měsíce na dluh, vypije tam nejvíce „čerstvých vod" a nadělá nejvíce hluku. Kavárník by si pokládal za štěstí, kdyby se „bohatýři" přestěhovali do jiného závodu, poněvadž mu vyrušují ostatní hosty, ale neodvažuje se povědět jim to, poněvadž mezi „bohatýry" sedí i několik novinářských elévů.

Vstoupil jsem, došel ke kruhu „bohatýrstva ducha" a chtěje usednouti pozoroval jsem, jak mi dnes všichni ochotně ustupují a jak náhle hlučný hovor utichá. Dvanáctero rukou vztahovalo se ke mně a ze dvanáctera úst zaznívalo:

„Na zdar, na zdar, příteli! Buď jist, že ti to přejeme, ale že ti zároveň závidíme. Máš to pěkný základ k domácí obrazárně a při své rozvaze a šetrnosti získáš dojista v brzku slušnou řadu jiných děl. Ale že jsi sáhl nejdříve po Schwaigrovi, svědčí o tvém vkusu...“

Seděl jsem tu s otevřenými ústy. Také ti již vědí...?

„Ale u čerta!“ rozkřikl jsem se náhle, „kdo vám pověděl, co bylo projednáno mezi čtyřma očima! Kdo mne to roznesl po celé Praze?!“

„Ale kamaráde,“ odpovídal ‚doktor‘ Trpělivý, který má do promoce právě tak daleko jako do Ameriky, „což je to nějaká ostuda? Můžeš býti pyšný, že tvé jméno uvedeno veřejně ve spojení s takovouto věcí!“

A než jsem se nadál, strkal mi pod nos ranní číslo jednoho z pražských žurnálů, v němž mezi lokálkami byla následující zpráva: „Z galerie Ruchu. Pan I... H... zakoupil ve výstavě p. Aloise Wiesnera překrásný obraz ‚Kolovrátkář‘ od Hanuše Schwaigra. Je to v posledních dnech již třetí obraz téhož umělce, který byl prodán, což svědčí o oblíbenosti jmenovaného malíře...“

Nečetl jsem dále. Ah, tedy „přítel“ Wiesner sám se postaral, aby na mne obrátil pozornost. On poslal zprávu do novin, aby učinil svému závodu reklamu. A teď ke mně budou chodit za-

čátečníci malíři s deskami, naplněnými „pokusy", štukatéři mně budou přinášeti sádrové koně a Venuše, přátelé mi budou na potkání gratulovati — stal jsem se mecenášem — já, kterýž chodím v záplatovaných nohavicích a v rozbitých botách, kterýž jsem rád, když mám na husu nebo na uzené s knedlíkem! Wiesnere, Schwaigře, Galerie Ruchu!!!

Avšak moje obraznost byla chudá — nastaly věci mnohem horší, než jsem se nadál. Nepokojné sny té noci byly neuvědomělou předtuchou událostí, kteréž následovaly.

Druhý den, sotva že se rozednilo a sotva že jsem se po snídani sázel znova ke svému titulku, pod nějž měla býti napsána novela na splátku obrazu, zabušil kdosi na dveře a vstoupil můj krejčí. Přicházel s andělským úsměvem a se sladkou otázkou, nebudu-li na svátky něčeho potřebovati. Že má teď právě čas, že bych nečekal ani čtyři dni. Poděkoval jsem mu uctivě a sliboval jsem, že snad po novém roce něco... Že by tedy měl aspoň prosbu. Jakou pak? Potřebuje prý na svátky peněz jako soli, abych prý se nehněval, ale že bych snad mohl ten loňský zbyteček — ničemných dvacet zlatých — že bych to mohl vyrovnat.

Zkoprněl jsem. Moje tobolka byla smrsklá jako hladový žaludek — mistr požaduje svých dvacet zlatých! Pot mi vyvstával na čele, když

jsem dobrého mistra prosil za shovění a odkazoval ho na prvního — že bude více peněz. Povídal něco, že jako o tom „prvním" byla už několikráte řeč, ale že jsem na to vždy nějak zapomněl. Nebyl prý by přišel právě dnes, ale četl prý včera, že jsem koupil nějaký obraz, že prý mu napadlo, že snad jsem vyhrál nebo dědil, a tedy že myslil, že budu míti pro něj také peněz.

Snažil jsem se, abych věc nějak vysvětlil, ale mluvil jsem zmateně, a milý mistr stával se netrpělivým a pomalu i méně zdvořilým. Mluvil něco, jako že účet krejčího je přednější než malíř a obrazy. On že také nekupuje obrazův, když na ně nemá, ostatně prý mu do toho nic není a nemůže mi nic vyčítat, ale že už nebude déle čekat, a kdybych přece „zbyteček" nevyrovnal, že by byl nucen jíti k nějakému advokátovi, ač to činí nerad, poněvadž se domníval, že jsem pořádný člověk...

Zbavil jsem se ho konečně, ale jak jsme se rozešli a jak mi bylo! Titulek na papíře zůstal titulkem a novela v kalamáři. Historie s obrazem stávala se mi již hezky trapnou a pomyšlení na zamilovaného Kolovrátkáře netěšilo mne jako dříve.

Bohužel, mistr krejčí nebyl posledním tryznitelem, jehož mi ochota páně Wiesnerova poštvala na krk. Odpoledne dostavil se obuvník s podobným přáním jako krejčí. Hovor s tímto ho-

stem vyzněl mnohem bouřněji, než ráno s krejčím, neboť je známo, že obuvníci jsou radikálnější, ostřejší, rozhodnější než krejčové. Mluvil hned o soudu, o zabavení obrazu, a bylo třeba veškeré výmluvnosti, bych ukrotil rozhořčenost obuvníkovu do té míry, aby mi nenadával ještě na schodech a po celém domě.

Nastal den čtvrtý, kdy přišel truhlář, jemuž dluhuji asi polovičku peněz za knihovnu. Jak jen vstoupil, uhodl jsem, že také četl noviny, neboť rejdil zlověstnými zraky pátravě po stěnách mé „pracovny". Taky on žádal o zbytek, a to hned, poněvadž — jak mi bez obalu řekl — utekli mu právě předešlý měsíc dva ničemové, kterým dodal celé zařízení do bytu. Přestěhovali prý se, nikdo neví kam. Nechce prý být zase napálen. S tímto bodrým mužem nedošel jsem k uspokojujícímu konci. Posledním jeho slovem bylo, že nezaplatím-li do tří dnů, přijede s vozíkem, vyhází mi knihy na podlahu a skříň si odveze. A nejspíše k tomu dojde, neboť nechci míti v domě ostudu.

Pátého dne poctil mne návštěvou pan domácí. Slyšel prý, že mám nějaký pěkný obraz, rád by se podíval. Miluje prý také obrazy a sám někdy z dlouhé chvíle maluje. A o tom „agvarelistovi Švajrovi" prý už mu někdo povídal.

Litoval jsem, že nemohu posloužiti, že ještě nemám obraz doma. Abych prý tedy odpustil, že přijde jindy, neboť prý zná moc a moc fla-

šinetářů a rád by věděl, kterého z nich „pan Švajer" namaloval. Ale potom usedl, mluvil o zlých časech, o bídném výtěžku z domů a konečně se vytasil s pravým účelem návštěvy své. Můj byt prý se „někomu" líbí, zvláště prý vyhlídka, a tuze rád by zde ten „někdo" bydlil. On, pan domácí, mne nevyhání, tuze prý mne ctí, ale ten „někdo" nabízí o čtyřicet zlatých více. Kdybych tedy snad sám chtěl tu čtyřicítku přidat, že s tím „někým" nebude už mluvit.

Slovo „stěhování" naplňuje mne vždy zoufalstvím — po půl hodině odcházel pan domácí s mým ujištěním, že těch čtyřicet zlatých přidám, abych nedostal o Hromnicích výpověď.

Mezitím navštívilo mne ještě několik mladých malířů, kteří mi nabízeli rozličné obrazy. Juditu s cestovním vakem, z něhož vyčnívá krvavá hlava Holofernova. Herodesa na koni před plukem vojáků, z nichž každý drží za nohu nemluvně a druhou rukou napřahuje dragonský palaš, aby děcko zavraždil. Žižku, kterak vlastní rukou vytahuje z oka šíp, kterým byl zasažen. Břetislava, před nímž na koni leží vodorovně Jitka jako svazek bičišťat. Krajiny s červeným sluncem, se zeleným měsícem, s oranžovou vodou, s modrou travou. Vypoklonkoval jsem je všecky, kteří se dovolávali novopečeného mecenáše, a ulehal jsem v zoufalém rozmaru na lůžko.

Šestého dne byla mi doručena žaloba krejčího, sedmého žaloba obuvníkova, osmého dne

přijel truhlář, vyházel mi bibliotéku na podlahu a odvezl skříni. Vím, že nebyl v právu, poněvadž koupě byla uzavřena, ale toto vyřízení bylo mně milejší, než další žaloba soudní. Však si knihovnu vyplatím.

Devátého dne konečně, všecek rozhárán, rozrušen, duševně zničen, tělesně utýrán, zašel jsem k panu Wiesnerovi s úpěnlivou prosbou, aby zrušil smlouvu se mnou uzavřenou, a aby si nechal vytoužený obraz, jehož krátké a jen titulární majetnictví způsobilo mi takových nesnází a škod. Vida vyhublé moje líce, slzy v očích a slyše ztrápený můj hlas, vyhověl mé žádosti, načež jsem mu klesl štkaje do náručí a zlíbal jsem ho.

Jsem opět sám v těsném svém pokojíku, bez milovaného Schwaigra, bez knihovny, připravuji se ke dvěma soudním stáním, kde se nejspíše vyrovnáme na splátky, knihy jsem složil pod postel a postěhuji se nejspíše do třetího patra, kde jest byt o čtyřicet zlatých lacinější. Byl jsem týden mecenášem, ale vzpomínka na tento můj nenadálý, netušený nový karakter nevymizí do smrti z mé paměti. Buďtež opatrni, kdo kupujete obrazy, a vyměňte si, aby vás nedávali do novin! Jak vidíte, mívá to strašlivé následky.

Dvojí překvapení.

(Psáno v dobu druhé výpravy amerických Čechů do Prahy, pro nedělní číslo „Národních Listů" ze dne 19. června 1887.)

Myslím, že málokdy bylo mi tak volně, blaze, jako včera dne 18. června, kdy jsem se po obědě oddával milému, příjemnému lenošení na pohovce. Odpočíval jsem po mocných dojmech posledních dnů v sladkém vědomí, že mne až do pondělka nečeká žádná práce. Vzpomínal jsem na úchvatný, přímo vítězoslavný pochod bratří Amerikánů z Podmokel do Prahy, jehož jsem se radostně účastnil. V uších posud mi hřmělo ohlušující, bouřlivé vítání hostů ze zámoří rozradostněnými zástupy lidu, shromážděného na stanicích a téměř po celé trati až ku Praze, všady hromový jásot. Mhouřil jsem oči a viděl jsem opět moře bělorudých praporů a vlajek, slyšel dunivé rány hmoždířů, vítací, rozechvěné, místy i koktavé řeči mluvčích deputací, na něž vůdcové americké výpravy odpovídali neobyčejně výmluvně, rázně, jadrně, jako rození řečníci... Pak nový obraz: nespo-

četné, nepřehledné množství lidí v Praze, jejichž ústa jásavě pozdravovala statečné, neohrožené Američany, kteří nelekajíce se daleké cesty a zrádných hlubin mořských přicházeli navštívit starou, rodnou vlast a přiváděli i mládí, roztomilé děti své, aby jim ukázali, kde stála někdy kolébka otců, matek jejich...

Na to vše vzpomínal jsem ve sladkém lenivění a znova a znova uváděl jsem si tklivé ty výjevy na oči. Měl jsem dosti času. V kriminále se v sobotu nesoudí — nečekal mne žádný referát; slavnosti pražské a vylíčení jich spadá v obor jiných kolegů redakčních, ti pracují neúnavně od rána, a zejtra, v neděli, přečtu si všecko. — A pomaloučku se mi zavíraly oči a já usínal...

Náhle zadrnčel zvoneček v předsíni, hned potom zašramotily kroky „redaktorky" kuchyně, naší Nany, na dveřích zarachotilo zaklepání, a než jsem se probral ze sladké dřímoty a ze strašlivého tušení, stál již v pokojíku — kterýž mi slouží za pracovnu, šatnu, kuřárnu i jídelnu — náš redakční pan František. — Strašlivé tušení mé počínalo se vyplňovati.

„Co mi nesete, milý pane Františku?" oslovil jsem věrného našeho famula redakčního, Františka Tržeˇ, co nejlíbezněji a nejsrdečněji, jako bych tím chtěl a mohl odvrátit osud, jako bych mu chtěl zapečetit ústa, aby nepověděla, co povědětí mají.

„Prosím, pan Metlický žádá o rukopis humoresky do přílohy — je už nejvyšší čas, mám to vzít s sebou...!"

Věčný bože, zapomněl jsem, že je „moje sobota", že mám dodati rukopis na sloupec nebo na dva, že mám přispěti, aby se milí čtenářové po nedělním obědě ukolébali snadněji ve spánek...

Cítil jsem, jak blednu, jak mi na čele vyvstává studený pot. Perune a Svantovíte! mám něco psát, a hlava má jest prázdna jako vysypaná makovice, nikde nic, ani kouska nápadu, ani stín myšlenečky! I pokusil jsem se lestně, abych unikl panu Franci i panu Metlickému, abych unikl i nedělnímu čtenáři svému.

„Milý, drahý Františku," mluvím syrobová slova, „domníval jsem se, že v čísle nebude ani místa, že veškeré sloupce věnovány jsou slavnostním dnům, že není třeba, abych pokoušel svým rukopisem sazeče a pošetilým tlachem trpělivé čtenáře. Jděte, vyřiďte to panu Metlickému!"*

Pan Metlický je muž vážný, dobrý a zasloužilý; on jest naším metéranpažem, totiž „lamačem" sazby, upravovatelem sáhodlouhých sloupců literek ve stránky, aby čtenář mohl hezky pohodlně a po pořádku čísti jedno po druhém. Je to povolání, vyžadující dlouhého cviku, obratnosti, rozvahy a chladnokrevnosti, oka pozorného a pevné

* Řádky tyto byly psány v době, kdy nikdo netušil, že za nedlouho milý a neúnavný soudruh náš, dlouholetý metér Národních Listů, Václav Metlický, po krátké nemoci s námi se rozloučí. Zemřel dne 21. prosince 1887.

ruky. Všemi těmi vlastnostmi honosí se náš milý soudruh občan Metlický, kterýž je i jinak člověk bodrý, společenský, shovívavý. Mám ho rád a on mne také snad, nevím. Ale když nastane druhá sobota, totiž „moje" sobota, vyhýbám se mu. Jeho mírné oči mají tu vždy zcela jiný výraz, a potká-li mne náhodou — stává se to jenom náhodou, neboť pečuji vždy, abychom se druhou sobotu nesetkali — upírá je na mne tak vážně, zkoumavě, neuprositelně, a čtu v nich jedinou, velikou, neodolatelnou otázku: „Nu, což pak rukopis na zejtřek! Dostanu?" A já upadám vždy ve strašné rozpaky, neboť ani jediné soboty nemohu býti v čas hotov, přicházím se svými řádky až v poslední okamžik, a pak vidím v němém pohledu pana Metlickeho neskonale výmluvnou a — přiznávám se — zaslouženou výčitku.

Avšak pan František byl na vše připraven, jak se zdálo. Zná on nás dobře, jak se nám nerado píše, má už také své zkušenosti. A proto odpověděl zcela necitelně, chladně:

„Ba ne, vašnosti, na to má pan Metlický ještě místa! Jen abych to hned přinesl!"

Vzchopil jsem se malomocně s pohovky, přistoupil ke stolu, uchopil jsem složku bílých, nepopsaných čtvrtek papíru, a drže ji panu Františkovi před očima řekl jsem:

„Hleďte, příteli Františku, jak můžete odnésti rukopis, když nemám ani řádečky! Věru jsem se

domníval, že se dnes na můj rukopis nepočítá. Hleďte, papír bílý jako sníh."

Můj milý, avšak dnes nevítaný host pohnul hlavou sotva znatelně, zadíval se stranou na starou podobiznu na stěně a pronesl tiše, jakoby mluvil k sobě:

„No, prosím, ňáká hloupost se na to napíše. To je hned."

Podotýkám, že pan Franc mluví vždy upřímně, právě tak, jak myslí. Vážím si velmi této jeho vlastnosti.

Cítil jsem, že jsem ztracen, a nechtěl jsem dále odhalovati svou neschopnost. Pokynul jsem hostu, aby usedl, a sklesnuv sám také do své písařské lenošky, prohodil jsem jako mně, ale jinak zcela vypočítavě:

„Co myslíte, že bych tak měl napsat, milý příteli?"

Pásl jsem po jeho rtech. Snad — snad z jeho odpovědi mi vytryskne nějaká myšlenka, jíž bych se chopil!

„Já myslím, že to bude jedno, že si jedno s druhým neodevzdá," odpovídal prostomyslně náš František, hledě nyní do kouta k oknu, kde stojí koš s papíry. „Jen když toho bude sloupec!"

Z toho jsem si nevybral nic. I pokračoval jsem:

„Čítáte někdy mé historky nedělní? Která z nich se vám líbí tak nejlépe?"

„Prosím, s tím já se nezdržuji," mluvil Fran-

tišek jako ze sna a zraky jeho byly se zatím svezly do druhého kouta, kde stály tři páry silně obnošených bot. „Asi dvakrát jsem se na to podíval — no, a dál je to pořád stejné...“

Závidění hodný duševní klid! On mne nečte! Možná, že má pravdu. Zavadil jsem do třetice:

„Víte, myslil jsem, četl-li jste někdy o tom panu Kondelíkovi... Zdali snad bych neměl napsat nějaké pokračování...?“

A visel jsem na jeho ústech.

„To neznám,“ odpovídal pokojně můj protějšek, hledě na záclonu v okně a počítaje asi, kolik měsíců nebyla v prádle; „ale slyšel jsem tuhle pány v redakci, jak povídali, že toho Kondelíka a Vejvary už je dost, zas už kdyby bylo něco jiného...“

Tímto dobrosrdečným sdělením měl jsem také dost. Byl jsem právě v humoru, abych psal „humoresku“. Ta bude smutná!

Namočil jsem péro a zahryzl se do držátka. Sežvýkal jsem ho teprv asi dva centimetry, když se pojednou ozval pan František:

„Takhle, vašnosti, nějaký žert z té cesty, jestli se tam něco přihodilo...“

Věčný bože — jaký to nápad! Pan Franc věděl, že jsem byl se sokolskou deputací v Podmoklech, abych uvítal Amerikány. Jaká to myšlenka! A jak výtečný náš pan František, mající takovýto smysl pro časovosti! Něco z cesty, ano, ale jen co? Co pak se přihodilo na té cestě? Co?

Vymyslit si nemohu nic, musí to býti pravdivá, skutečná událost — jsem pod kontrolou...

Za dvě hodiny potom odnášel přítel František rukopis do tiskárny. Co jsem vymyslil a napsal, je skutečná, pravdivá událost, kteráž, i když se nestala, státi se mohla. Mám na ni tři svědky, kteří se podiví, až ji přečtou: mohl bych je jmenovati, ale zatím toho není třeba.

* * *

Seřadili jsme se ve středu 15. června o sedmé hodině večerní na peroně státního nádraží v nejlepším rozmaru a v radostném očekávání příštího dne, kdy jsme měli na nádraží podmokelském uvítati Američany. Bylo nás ke stu v červených košilích sokolských, krom toho několik zpravodajů časopisů, asi dva malíři, vyslanci to obrázkových časopisů pražských, asi dva spisovatelé a jeden básník. Chvátali jsme do Podmokel, abychom objali vzácné, milé hosty, abychom byli účastni prvních dojmů a svědky triumfálního jejich vjezdu do Prahy. Na dané znamení obsadili jsme železničné vozy, zamávali posledně na rozloučenou pražským přátelům, kteří nás doprovodili na dráhu, litujíce, že nemohou také s námi, provolali jsme jim hromové „Na zdar!", trubky konduktorů zavřeštěly, na zvonec uděřeno po třetí, stroj zahvízdl, lokomotiva trhla řadou vozů, a již jsme vyjížděli z dusného peronu, kde bylo nesnesitelné vedro. Vyjeli jsme na volné koleje, otevřenými

okny vagonu zavanul čerstvý večerní vzduch, a rychle jsme se vzdalovali od Prahy. Na všech stanicích, kterými jsme projížděli, bylo známo, koho vlak unáší, a všady jsme byli pozdravováni co nejsrdečněji. Na ulicích karlínských, v oknech domů i ve vikýřích objevilo se na sta třepotajících bílých šátků — volání „Na zdar!" nebralo konce. Ale vlak spěl s úžasnou rychlostí dál a za málo okamžiků opakovalo se podobné divadlo na první stanici, pak na druhé, třetí, čtvrté...

„Sokolové jedou naproti Amerikánům!"

Toť bylo heslo, které přivábilo na všecky zastávky zástupy lidu, nadšeného, provolávajícího, mávajícího šátky a klobouky, pějícího vlastenecké písně. Jak nám srdce hrálo v těle, jak toužebně pohlížely za námi zraky shromážděných krajanů, z nichž každý by rád byl vsedl do vlaku a spěl s námi, aby s nastávajícím jitrem vítal hosty, jejichž příchodem měl býti na čas vzrušen jednotvárný život náš.

* * *

Šťastnou náhodou dostal jsem se do vozu, v němž seděli „referenti umělečtí", totiž malíři s ohromnými deskami, naplněnými papírem, se zásobou olůvek a černé křídy; byli připraveni co nejlépe. A do téhož oddělení zasedl také milý přítel můj, básník Bohdan Kaminský, kterýž použil této příležitosti, aby se nalokal svěžího venkovského vzduchu a přinesl domů čerstvých, no-

vých dojmů. Usedl jsem jemu naproti, při čemž jsem pozoroval, kterak pozorně stáhl své nohy pod sedadlo, abych o ně neopatrně nezavadil. Pohlédl jsem na ně a pochopoval jsem: přítel Kaminský měl krásné nové střevíce, jaké teď přicházejí do módy, totiž střevíce z „naturledru, ze žluté teletinky, nenatírané a dle všeho zcela nové, snad poprvé obuté. Říká se „mokasiny" tomuto modernímu výtvoru švcovské fantasie. Přítel básník pozoroval, že se obdivuji nové jeho vymoženosti, natáhl pyšně nohy a zvolal nadšeně:

„To dělá oko, co? Doporučuji vám, abyste si také takové pořídil; jsou lehounké, pohodlné, vzdušné. Nepálí nikterak — cítíte je sotva na nohou. Výborná obuv!"

„Skutečně, obdivuji se ušlechtilému jejich tvaru a krásné barvě," odvětil jsem; „závidím vám je!"

„Nu, tu není příčiny k závisti!" odpíral přítel básník. „Za pět — za šest zlatých máte je také. Já na ně vynaložil jednu menší epickou báseň — a už je mám! Stonal jsem na ně dost dlouho!"

Pak prý se básníkům špatně daří! A on napíše menší epickou báseň a má za ni střevíce. Jsem přesvědčen, že by za větší epickou báseň pořídil boty s holinkami a snad ještě jednu podrážku.

V tu chvíli pociťoval jsem plně svou nicotnost. Kdybych byl básníkem, napsal bych cyklus písní a snad bych se za to oblékl, nebo bych si

dal aspoň pospravit obnošené a zraněné svoje šatstvo. Jakáž porada! Pomáhám si zatím, jak mohu. Však až mne něco napadne, nahradím si vše a dám si dělati třeba lakýrky. Je to můj dávný vznešený sen...

Dojeli jsme šťastně a vesele do Podmokel, kde jsem i s přítelem básníkem a s malíři vřaděn byl do čety, již vykázán byl nocleh v hotelu Ullrichově v Děčíně, asi půl hodiny cesty od nádraží. Tichými kroky, hovoříce tlumeně, ubírali jsme se černou nocí přes most a pak pustými, prázdnými uličkami do hotelu Ullrichova, kdež nám byla na rychlo připravena výborná večeře, kterou jsme zalili několika sklenicemi děčínského.

Chýlilo se ke druhé hodině, když jsme se ubírali do vykázaných pokojů. Byl dán povel, abychom se rázem šesté hodiny ranní objevili na nádraží, musili jsme tedy aspoň o páté vstávat. A od dvou do pěti se člověk nepřespí.

Připravili jsme vše na ráno a ovšem nebylo poslední starostí, aby i naše boty, zejména sokolské krčenky, zaskvěly se ráno plným leskem a abychom na ně nemusili čekati. Avšak v té příčině upokojil nás bodrý hostinský Ullrich.

„Mám cídiče pro své hosty," pravil, „kterýž přímo vášnivě, ano zuřivě rád cídí boty. Neulehne dříve, pokud svou práci nevykoná, a zdá-li se mu ráno, že některá botka není vyleštěna nad zrcadlo, začne leštiti znova. Buďte bez starosti!"

Tato slova nás upokojila. Ulehali jsme zcela

klidně, postavivše boty přede dveře. Hovořili jsme ještě hodnou chvíli z postele do postele. Malíř Olíva byl ve výtečném humoru a sršel vtipem, a v rozpoložení neméně dobrém i přítel Kaminský, nad jehož nápady se nám všem ostatním otřásala bránice. Konečně však jsme jeden po druhém umlkali a zdálo se, že usínáme. Než pojednou vyskočí přítel Kaminský z postele a zvolá se smíchem:

„Ne, nemohu si to odepřít — pronásleduje mne to jako upír!"

„A sice?" táže se Olíva.

„Nu, když ten podomek tak rád cídí boty, dopálím ho trochu. Dám ven také svoje — a ten jeho vztek bych rád viděl, až uvidí, že jsou žluté a že se nesmějí viksovat! To bude překvapení!"

Dořekl, sehnul se pod postel, chopil se svých střevíců a vynesl je za dveře.

Za pět minut spali jsme všichni. Ráno o páté hodině budil nás cidič dle daného mu rozkazu a vstávali jsme ku podivu vesele, neboť slunko smálo se nám čtyřmi okny do pokoje. Byli jsme umyti a oblečeni za deset minut, načež jsme šli za dveře pro boty. Moje krčenky a botky obou malířů tu byly, ale po střevících Kaminského ani stopy. Stály tu nějaké cizí střevíce, lesknoucí se jako lakýrky. Podomek patrně se zmýlil a zanesl básníkovy střevíce do jiného čísla.

Již přistupoval přítel Bohdan, aby stiskl kno-

flík elektrického zvonku, když v tom okamžiku vystupoval cidič bot po schodech.

„Občane a příteli!“ volal Kaminský rozmarně na náruživého cidiče. „Kam jste zanesl moje botky?“

„No prosím, vašnosti, tuhle stojí!“

A ukázal na ty lesklé, černé střevíce.

„Ty nejsou moje,“ volal básník, „já měl žluté!“

„No prosím, vašnosti,“ mluvil klidně cidič, „to jsou ty. Však jsem se divil, že je švec může odvést tak syrové, nemazané, a že je milostpán vzal! Ty bych já mu otlouk' o hlavu!“

Nu a teď bych přál čtenáři, aby byl viděl, kterak se tvářil přítel Bohdan, že se mu to tak dobře povedlo. Myslím, kdyby byl měl revolver, že by byl zastřelil v tom okamžiku nejenom náruživého cidiče, ale i nás, kamarády své; slzeli jsme sice nad jeho překvapením, nikoli však pláčem, nýbrž smíchem.

Byl jsem u něho včera a pozoroval jsem, že píše novou epickou báseň, z čehož soudím, že si dal dělat nové „mokasíny“. S těmi bude asi opatrnější.

Pan Fabian na výletě.

1885

Myslím, že jsem čtenáře již kdysi kdesi s panem Fabianem seznámil. Nevím ovšem, má-li můj trpělivý čtenář tolik paměti, a nevím ani, všiml-li si vůbec, že jsem tehdáž o panu Fabianu hovořil.

Pan Fabian byl dobrý, starý pán, asi tak sedmdesátník, bývalý magistrátní úředník, již dávno na odpočinku. Náležel k oněm, o nichž se říká, že jsou ze starého sekulum.

Pan Fabian byl starý mládenec. Zabral se před časy na radnici tou měrou do svých konceptův a doma sedával tak často u starého klavíru, že mu pomyšlení na ženitbu ani nepřipadlo. Pak na to jedenkráte vzpomněl, ale bylo trochu pozdě. Bylo mu tehda již přes padesát let. Ostatně tenkráte promluvila ve věci závažné slovo i Madlena, jeho posluhovačka. Když se jí zmínil, že by se byl měl přece také oženit, a že kdo ví,

zdali by to nešlo ještě nyní, vztyčila se od své hromádky smetí u kamen a pronesla určitě:

„No, moudré to není nikdy a dobrota z toho málokdy pochází. Ale aby se zapřahali teprv teď, to už se mi docela nepodobá. Starého koně tahat nenaučí!“

Pak se Madlena zase sehnula a bylo po poradě.

Nevím, přesvědčila-li Madlena pana Fabiana podotčenou nemoudrotou, nebo zda rozebíral pořekadlo o starém koni, ale neoženil se, to je jisté. A stará Madlena posluhuje mu do dneška.

Račte mi prominouti tento skok do minulosti páně Fabianovy. Musil jsem ho nějak uvésti.

— — — — — — —

Byl parný den srpnový, když se Madlena přišárala do bytu páně Fabianova ve druhém patře onoho úzkého, šedého domu blíže Kamenného mostu, přinášejíc mu oběd ve staré, otlučené garnituře vojanské. Totiž v miskách s oušky, jimiž byl protažen řemen. Postavila porculán opatrně na stůl, rozepjala řemen, rozestavila misky po stole, kde už byl připraven ubrousek i příbor, a pak, uvolňujíc si šátek na hlavě, funěla:

„Ale dnes tam dávají teplo zadarmo! Dnes by mohly hospody vařit na slunci!“

A stírala dlaní pot s čela a dýchala otevřenými ústy.

Pan Fabian stál u otevřeného okna, ovíval chvílemi obličej modrým šátkem, a když Madlena

domluvila, povypjal hlavu z okna, otočil zraky k nebi, vtáhl se zas do pokoje a otázal se:

„A řek' bych, že tam dnes pršet nebude, co myslíte, Madleno?"

„Myslím také, že ne, pane Fabiane," přisvědčovala Madlena. „Nebe jako šmolka, nikde větérku, svatá Klára přede dveřmi — to nepršívá."

Pan Fabian odfukoval, přeměřil pokoj dlouhými kroky ke dveřím a zpět k oknu, zastavil se, obrátil se k Madleně a mluvil odměřeně:

„Tak, Madlenko, po obědě vytáhněte deštník, vyndejte z kartánu slaměný klobouk a otřete mi brynelové botky — půjdu odpoledne na výlet."

Zapomněl jsem poznamenati, že byla neděle.

Povelel a přikročil ke stolu, přisouvl si lenošku blíže k oknu, přitáhl šálek s polévkou a počal obědvati.

Madlena pohlížela chvíli na starého pána udiveně, vyvalenýma očima, jakoby nebyla dobře rozuměla, a když pan Fabian nabíral asi potřetí polévky, optala se důrazně:

„Pan Fabian půjde na v ý l e t?"

„Ano," řekl stejně důrazně starý mládenec; „připravte mi všecko brzy, aby pan Vaněček dlouho nečekal."

Udivení Madlenino rostlo.

„Pan Vaněček půjde také?"

„Ano!" dotvrdil pan Fabian a srkal dále.

Madlena již se neptala. Obrátila se zhurta, přikročila ke starému šatníku, otevřela, potopila

ruku do spousty všelikého šatstva a vybrala z kouta zelený deštník. Ten deštník něco pamatoval. Pak přistavila k šatníku židli, vystoupila na ni s velkým namáháním, sňala s šatníku žlutý kartán a sestupujíc byla by málem i s kartánem upadla. Udržela se jenjen, že učinila tři kroky pozpátku. Postavila kartán na židli, otevřela dvířka nočního stolku, kterýž byl skladištěm bot a střevíců páně Fabianových, a vytáhla brunelové botky, jež byly vždy pečlivě obaleny hadříkem, aby je prach nerozežral. Madlena se podívala, je-li vše v pořádku. Vyňala klobouk ze škatule a ofoukla jej. Otevřela deštník a prohlížela povlak proti světlu. Konečně shodila hadřík s botek a přetřela špičičky z leštěné kůže dlaní. Vše bylo v pořádku a Madlena rozložila věci na klavíru, i botky, aby se pan Fabian nemusil shýbat. Ale pak spěchala do kuchyně, neboť už ji dusilo něco v hrdle k zalknutí — již nemohla vydržet. Skočila do kuchyňky, počala tu kolem šukati a provázela své šukání, hopkování a shýbání nevrlým bublánim:

„Na výlet! Toť se ví, na výlet. Aby si nešel na výlet!“

Sluší poznamenati, že pro Madlenu mělo to slovo přepodivný zvuk. Slýchala druhdy od pana Fabiana, že chodívá na špacír. Tomu dobře rozuměla. Později vyjadřoval se vždy, že jde na procházku. Nechápala sice, proč své zvyky mění, proč nyní chodí na p r o c h á z k u, kdežto jindy

mu stačil špacír, mlčela však. Ale teď si vzpomene s výletem! Madlena ani dobře nevěděla, co je výlet, tušila však, že je to podniknutí, které se hodí pro nějaké mladé fanfárum. Počítala, že výlet pochází od lítání, a to si nemohla srovnat: pan Fabian a — lítání! A Madlena bublala dále:

„Inu, když člověk stárne, má nemoudré nápady! Na výlet! Kam pak na výlet v takovém horku! Sotva mouchy lezou, a mají křídla. A Vaněček taky nemá rozum! Beztoho že to pánovi sám nasadil do hlavy! No, ať si jdou, ať si lítají — však někdo z nich poláme nohy! Ráda bych věděla, — kam na výlet! V tomhle horku! Já bych si lehla a spala bych..."

„Madleno!" ozvalo se z pokoje.

„Už jdu!" odpovídala Madlena z kuchyňky; ale než vykročila, ještě si zabručela:

„To je spěchu! Už se nemůže dočkat. Kdyby tak pánbůh dopustil hodný liják!"

Teprv teď vešla do pokoje a zastavila se hned u dveří.

„Co poroučí pan Fabian?"

„Uklidte nádobí — vyškrabte to," ukazoval starý mládenec na poloprázdné misky.

Madlena vynesla nádobí do kuchyňky.

„To je spěchu! Ani nedojedl. Aby jim výlet neutekl! Možná, že bude přece pršet. Bylo by lépe, kdyby začalo dříve, aby je to nechytilo někde venku. Kam pak poletí?"

Nedalo jí. Vešla zase do pokoje a na pána nehledíc prohodila:

„Ale mohlo by přece pršet, pane Fabiane, jisté to není."

Pan Fabian obul zatím brynelky a teď si je našlapoval. Při poznámce Madleniné mrskl okem po obloze a odpověděl:

„Tak hned nebude; nebe jako křišťál, nikde puntíčku. A až budeme ve Hvězdě, ať prší — však do večera zase přestane. Ale nebude!"

I pro pánaboha, do Hvězdy! užasla Madlena. Takoví dva invalidi, vždyť tam nedojou do zítřka! Hvězda! Madleně bylo to něco ukrutného, skoro tak poloviční cesta na konec světa. Byla sice také ve Hvězdě dvakráte v životství, ale tomu je dávno. Asi před čtyřiceti lety — tehdáž s jedním tesařem od granátníků; zdálo se jí, že tam šli asi půl dne.

„To je kraj světa," připomínala panu Fabianovi, „a samý kopec!"

„Jenom ke bráně," poznamenal pan Fabian klidně. „Od brány je rovina."

Obrátil se, vytáhl zásuvku prádelníku, vzal dva čisté šátky, zavřel, oblékl modrý kabát s krátkými šosy, oprášil si konečky prstů vestu, nasadil si slaměný širák, uchopil deštník a nahlédl do zrcadla nad pohovkou. Vše bylo v pořádku.

„Tak, já jdu," řekl Madleně. „Klíč nechte u sebe a večer na mne čekejte, přijdu po osmé. Večeři si přinesu — jen aby doma bylo pivo."

Domluvil a vycházel pomalu ze dveří.

„Šťastnou cestu!“ přála Madlena starostlivě.

„Nápodobně,“ děkoval pan Fabian a zavřel. A za okamžik praskaly, vrzaly a stenaly staré dřevěné schody pod výletníkem.

— — — — — — —

Pan Fabian kráčel pomalu k mostu. Musil se zastaviti ještě pro pana Vaněčka, starého kamaráda z mládí a kdysi soudruha v úřadě. Vaněček měl kollekturu právě u Kamenného mostu. Za úřední místností, totiž za krámkem, měl dva pokojíky, jež obýval s družkou svojí, paní Emilií Vaněčkovou.

Pan Vaněček stál již ve dveřích kollektury, oblečen a na cestu připraven. Byl to větší švihák než pan Fabian. Zdálo se, že jest o několik let mladší, ale snad nebyl. Měl na sobě „englíškový“ oblek, šedý, plstěný cylindr, a na nose skřipec. Dvěma prsty levice držel pěnovou špičku zakouřenou skoro do višně, a pravice poťukávala modravým, mužským slunečníkem na kamenný práh krámku. Vida již zdaleka pana Fabiana, obrátil hlavu do krámu, řekl někomu neviditelnému nějaké slovo, pokývl hlavou a vyšel panu Fabianovi naproti.

Pozdravili se, podali si ruce a kráčeli volně, vážně k mostu. Před kollekturou posmekl pan Fabian na pozdrav paní Vaněčkové, kteráž se zatím byla objevila na prahu.

Vedro bylo skoro nesnesitelné. Slunečné pa-

prsky zarážely se ostře do hmoty mostu a rozpálené kvádry vydychovaly teplo dvojnásobné. Pan Fabian byl teprv deset minut na slunci, ale již cítil, kterak mu kožená podšívka klobouku vlhne a kterak mu po prsou stéká potůček potu. Pomyslil, že se důkladně propotí, nežli do Hvězdy dojdou. Pan Vaněček kráčel podle něho zpříma, jako starý oficír, s cylindrem v ruce, chráně hlavu proti slunci rozepjatým slunečníkem.

Staří páni, kteří z počátku dosti rázně vykročili, ulevovali ponenáhlu, a než dostihli Malostranské mostecké věže, šli jen co noha nohu mine. Pan Fabian supěl nosem a pan Vaněček nadýmal tváře a vypouštěl vzduch z plic jak parní stroj.

Tam daleko pod Letnou vystupovala z řeky vojenská plovárna, dnes neobyčejně oživená. Pan Vaněček mrskl tam okem, a vida ty naháče, metající kozelce a skákající po hlavě do vody, stanul na krok a prohodil:

„Kdyby nebylo toho svlékání a oblékání, hned bych se vykoupal."

„Inu," posvědčoval pan Fabian, „takhle to člověka láká náramně, ale kdybych vlezl do vody, přece by mi naskočila husí kůže."

„Dnes bude voda jako louh!" řekl ještě pan Vaněček, a šli dále.

Prošli mosteckou věží. Zde v těch úzkých ulicích bylo sice trochu stínu, ale horka neubývalo. Sráželo se mezi domy a vzduch zdál se tu

desetkráte hustší než na mostě. Pan Fabian vzpomněl na Madlenu a uznával, že přec jen je do Hvězdy pěšky kousek cesty, ale neřekl ani slova. Uvažoval, jaká as bude pohova Ostruhovou ulicí, Hlubokou cestou a přes Pohořelec ke Strahovské bráně. Až vyjdou ze brány, pak teprve je má slunce jako na talíři a může se do nich opírat.

Pojednou pan Vaněček pokryl hlavu cylindrem a vypouštěje husté obláčky dýmu z doutníku řekl k panu Fabianovi:

„Poslouchaj', Fabiánku, tohle by neškodilo! Mně je horko, jim je horko — co pak měli k obědu?"

„Já? Halušky s uzeným masem," odvětil soudruh.

„Nemaj' žízeň?" ptal se pan Vaněček.

„Bodejť bych neměl! Mastné halušky a tohle horko..."

„No tak! Já měl karbonátky se špenátem, ale sotva mluvím, jak se mi huba lepí. Koukaj', včera povídal Šnejdárek, že je u Tomáše chmel jako křen. Co takhle sklenici v zahradě? — v tom horku — sedneme si pod verandičku..."

S lepším nápadem nemohl se pan Vaněček vytasit.

Pan Fabian řekl: „No tak!" ale j a k řekl ta dvě slova! Znamenala asi toto: Inu satraporte! Honem! Ať už jsme tam! — A již zahýbal na pravo.

Ku podivu, zdálo se, že již pomyšlení je osvěžuje. Už se tak neloudali, šli rychleji, a za pět minut seděli v zahradě u Tomáše pod verandou, kde bylo v tu dobu zcela prázdno.

Brzy stály před starými pány dvě sklenice chmeloviny černé jako duběnkový inkoust. To jest ošidné pivo! První sklenice ani tak nechutná, ale druhá, třetí jen zasládá a při čtvrté zdá se vám, že teprv počínáte.

Sklepnice znala pana Vaněčka ode dávna, i postavivši pivo na stůl založila si ruce do boků a otázala se:

„Kam pak, milostpane, kam pak dnes?"

Viděla, že mají asi někam namířeno, nebot byly teprv dvě hodiny a v tu dobu zasedá málo kdo k pivu, aby u něho zůstal až do večera.

„Jdeme do Hvězdy, do Hvězdy," odpovídal Vaněček a utápěl poslední slabiku ve sklenici.

Pivko dobré! Jen co pravda. Kdyby měl svatý Tomáš filiálku ve Hvězdě, šlo by se tam veseleji.

Pan Vaněček zapaloval si čerstvý doutník a nabídl i panu Fabianovi. Přijal a zapálil si také. Ale pan Fabian byl sváteční kuřák. Přendával doutník z koutku do koutku, a chtěje zmírniti jeho štiplavost na jazyku, přihýbal si ze sklenice častěji a častěji.

Sedělo se zde tak příjemně, Fany přinášela sklenice tak ochotně, bez říkání — a za nějakou

hodinu měl pan Fabian na tácku tři, pan Vaněček dokonce čtyři čárky.

Pak najednou pan Fabian se rozpomenul!

„Myslím, že by bylo na čase — do té Hvězdy —"

„Ano, ano," přisvědčoval Vaněček; „právě jsem chtěl říci... sebereme se..."

Nevěděli sami, jak se stalo, že se od Tomáše dali na levo, ne na pravo k Ostruhové ulici, a omyl svůj zpozorovali, když prošli celou Letenskou ulicí.

„Vracet se nebudeme," rozhodl pan Vaněček; „tuhle máme staré Zámecké schody, také se po nich dostaneme nahoru."

„A skoro pohodlněji než druhou stranou," liboval si pan Fabian.

Ale slunce pálilo nemilosrdně a těch starých Zámeckých schodů je právě dost, aby si člověk na poslední sedl a odpočinul. Když vylezli nahoru, sáhl si pan Fabian na nohy a povídá k Vaněčkovi:

„A miláčku, pode mnou se třesou kolena, že sotva stojím. Hned bych si sedl."

Zdálo se, že pan Vaněček na podobné prosloveni jen čeká. Nevedlo se mu lépe. Naklonil se ke kamarádovi a odpověděl:

„Což já bych si taky sedl, ale je to trochu nepohodlné a každý by se nad námi pozastavil. Ale můžeme si odpočinout na Vikárce — není

tam zlé posezení a Würfel má dobré pivo — plzeňské."

Pan Fabian neodpověděl, nýbrž vykročil zase rázněji. Znamení, že souhlasí a že už by seděl.

Vikárka jest útulná hospůdka zrovna pod svatovítským chrámem, v nejbližším sousedství, nebo ještě lépe uprostřed kanovnických domků. Je to pravá pražská krčma, nízká, začazená, beze vzduchu — ale to je Pražanům vhod. V létě může se člověk posadit na dvoreček, který je asi o dvě patra níže, směrem k Jelenímu příkopu. Takovému dvorečku při hospodě říká se v Praze zahrada.

Staří páni sestoupili opatrně do zahrady a za okamžik ofukovali hustou pěnu s plzeňského piva z akciového pivovaru.

„Není zlé," soudil pan Fabian.

„Bodejť by bylo," povídal Vaněček; „někdy bývá lepší nežli z měšťanského."

Opakuji, že bylo horko k zalknutí. Panu Fabianovi věru bylo nevolně, pomyslil-li, že neurazili ještě ani čtvrtinu cesty do Hvězdy. Nu, snad později bude snesitelněji.

Podivná věc, jak hodiny ubíhají. Nedopili ani druhou sklenici, když s věže svatého Víta odbíjela velebně čtvrtá.

„Abychom šli..." připomenul pan Fabian, pohlížeje starostlivě na soudruha.

„Však čekám, až se hnou," odpovídal roz-

marně Vaněček; „nechce se jim nějak od toho truňku!“

„Jak říkám, není zlé,“ pokyvoval pan Fabian, „ale hodiny utíkají.“

A hrabal se v kapse, aby zaplatil.

— — — — — — —

Pomalu, pomaloučku kráčeli hradem, přešli náměstí, minuli káznici a táhli se Pohořelcem. Nikdo nepromluvil ani slova. Ústa horkem leniveła a kroky jejich byly stále zdlouhavější. Pan Fabian teď přemítal, kdo vlastně ponavrhl Hvězdu. Nemohl se upamatovati, byl-li to on či pan Vaněček. A proč tam šli pěšky? Vždyť mohli jeti po dráze, z nádraží za Bruskou branou. Ale teď je konec. Teď musí jeti po svých.

Byli skoro již u brány, když oba jak na daný povel stanuli, aby si otřeli čela a ve stínu trochu odpočinuli. Pan Fabian slova neříkal, jen povyplazoval jazyk a do široka rozevíral kabát. Za to Vaněček odkašlával a konečně prohodil netrpělivě:

„No, dnes toho užijeme. Mně už potem v botách žvachtá.“

Pan Fabian neodpovídal, ale pokyvoval hlavou na souhlas. Obličeje obou pánů byly jak pivoňky a na čelech jim vyrážely nové potůčky potu.

Vaněček bloudil zraky kol do kola a řekl náhle:

„Přítelíčku, byli již někdy v pivováře na Strahově? Znají K r o b i á n a?“

„Jen z doslechu," odpovídal pan Fabian. — „Jaký pak je to člověk?"

„A to je originál! Toho musejí vidět. Jdou! Hvězda nám neuteče!"

Šli se podívat na Krobiána, kdysi celé Prahe známého hostinského na Strahově. Usedli do malé, třírohé zahrádky ve dvoře Strahovského kláštera, a poněvadž jim předešlým požitkem piva žaludek pomalu vytrávil, dali se do tvrdých vajec. Ale pivo nebylo tak dobré, jako ono u Tomáše a na Vikárce. Pan Vaněček domakal se toho hned při prvním doušku. Přece však zůstal sedět, poněvadž rozpáleným vzduchem vdychovali do sebe tíži olova...

Povídali si, pozorovali širokou, takto dobráckou tvář starého Maška, a smáli se rozličnému hrubství, jímž častoval ostatní hosty. Přece zmohl každý dvě sklenice.

Pojednou se pan Fabian ulekl. Někde na blízku snášela se s věže — šestá!

„Pane Vaněčku, dnes už do Hvězdy nedojdeme," povídá nesměle k sousedovi:

Vaněček pohlédl na starého mládence nepopsatelně šibalsky:

„Také se mi zdá, že ne! Ostatně nám není zle, jen že mi tahle břečka nechutná. U Tomáše bylo lepší. Mohli bychom pomalu vstát a podívat se, co tam dole mají k večeři..."

— — — — — — —

Bylo silně po deváté hodině, když pan Fabian klepal na dveře kuchyňky.

Madlena byla již všecka ulekána, že se pán tak dlouho nevrací z propadeného „výletu", i otevřela po zaklepání kvapně a z hluboka si oddechla. Pan Fabian přicházel domů celý — ač kroky trochu nejistými. Deštník držel za kování, ve druhé ruce žmolil šátek a klobouk seděl mu na křivo; mašle stuhy byla v týle, místo nad levým uchem.

Pan Fabian prošel sice rychle ale nějak nejistě kuchyňkou do pokoje a počal se svlékati, při čemž se několikráte nápadně zamotal. Bystrozraku Madleninu neušlo, v jakém stavu pan Fabián se navrací. Ale tvářila se, jakoby pranic nepozorovala.

„Půjdu pro pivo?" otázala se pokorně z kuchyňky.

Pan Fabian zahleděl se do kuchyňky na Madlenu a neodpovídal ihned; zdálo se, že sbírá všecky síly, aby se nezakoktal. A pozoruje, kterak na něj Madlena upřeně hledí, otočil hlavu někam do kouta za starý klavír a konečně odpovídal namáhavě, blábolivě:

„Už nepůjdete — už je pozdě — — už nemám žízeň... Můžete jít domů, Madleno — —"

Pan Fabián dopověděv neobvykle zafuněl.

„Dej pánbůh dobrou noc!" přála Madlena a odcházela.

Pan Fabián ani nepoděkoval. Neodpověděl vůbec.

A Madlena, sestupujíc s rozvrzaných dřevěných schodů, hučela všecka rozhořčena:

„Bodejť by měl žízeň, když se takhle přivalí! Pro Ježíše Krista, jak jen se doklopýtal s toho kopce domů! Jít si pro opici do Hvězdy! Tu si moh' koupit už za mostem!"

A kráčejíc už dole chodbou ke vratům, zavrčela posledně, než vyšla z domu:

„To se s ním andělíček strážníček utahal, než ho z Hvězdy až domů dostrkal..."

Krupičkův „originální“ nápad.

1895

„Poslouchej, Krupičko,“ promluvila k manželu svému paní Krupičková, když posledního dubna po večeři svlékala denní roucho a odívala se do půvabných nedbalek, „zejtra máme už prvního května.“

„Ba žeť,“ přisvědčoval jako ve snách pan Krupička, srkaje z kalíšku višňovky, domácího to výrobku paní Krupičkové. „Utíká to, utíká.“

„Utíká, utíká, Krupičko,“ hovořila panička, „a ty snad bysi zapomněl jako na smrt, že od zejtřka za tři neděle už jsou narozeniny maminčiny.“

„Ale jak bych zapomněl, Pepičko,“ bránil se Krupička. „Však já vím, že je zetra prvního května — vždyť dnes lítaly čarodějnice...“

„No, ty by ti právě nemusily připomínati docela nic — ty lítají po každé posledního aprile. Tak si pamatuj, že jsou maminčiny narozeniny dvaadvacátého května — právě na svatou Julii.

Abys nezapomněl na nějakou maličkost pro maminku, víš, jak ji to vždycky těší. Máme už jen tu jednu maminku oba dohromady — a víš, jak je k nám dobrá, jak na nás vždycky pamatuje. Neměla bych ti nic říkat — ale abys věděl, na neděli pošle nám zas takovou mladou májovou husičku — vidíš, jak pamatuje na tvůj paškrtný jazejček . ."

Pan Krupička se maně olízl. Májové husy — ach, to byla jeho slabá stránka. A paní Štrumpaulová skutečně na něj po každé v květnu vzpomněla s tímto nejmilejším Krupičkovi „poslem jara".

Řekl sice ženě „jak pak bych zapomněl" — ale byl by zapomněl. A není divu, má-li člověk na starosti asi pět nebo šest krků, svého nepočítaje.

Jen co? Jen co? přemítal pan Krupička druhý den a potom pořád. Rozumí se, že to může být jen nějaká maličkost, pouhá pozornost, neboť jinak má paní tchyně všecko, nač jen pomyslí. A chodil Prahou a nahlížel do výkladních skříní, kde by bylo co originálního, neboť pan Krupička byl jako posedlý na „originální" věci.

A tu jde několikátý den po oné rozmluvě s chotí Vodičkovou ulicí a zraky jeho padnou na výkladní skříň fotografa kdesi naproti Štajgrovům a v té skříni vidí náhle něco náramně „originálního": dvě karty. Ale ne obyčejné hrací karty, jako je vyrábí pan Kratochvíl nebo pan Klogner, nýbrž karty fotografické, dva „kluky", srdcového a kárového, ale dva veritábl kluky, potomky kterési rodiny. Hlavička dolů, hlavička nahoru — dva kluky z fran-

couzských karet — ale zároveň podobizny kloučků čtyřletých nebo pětiletých, nějakých jedináčků. Měli koruny a žezla, byli to vlastně „králové".

„Ježíš Marjá!" projelo hlavou páně Krupičkovou, „tohle je originální! Tohle by bylo něco pro maminku Štrumpaulovou! Jenže aby to takhle byly karty německé — na filky."

Sluší totiž poznamenati, že mladí manželé Krupičkovi a staří manželé Štrumpaulovi hrávali již po léta, neděli co neděli společně filky. Jednou se hrálo v domácnosti Krupičkových, podruhé u tatínka (a maminky Štrumpaulových. To by bylo překvapení pro maminku Štrumpaulovou, aby ji tak v den narozenin přinesl celou hru karet na filky — po večeři toho dne beztoho si zase zahrají — a na těch kartách aby byly podobizny celé rodiny, jeho, ženy Pepičky, jeho čtyř dětí — esa, králové, svršci, spodci, jak se to hodí.

A že ano. Krupička se dlouho nerozmýšlel, vrazil do domu, rovnou do fotografické dílny na zahrádce.

„Pane máte ve výkladní skříni podobizny ve způsobě karet. Můžete mi udělat celou takovou hru? Dvaatřicet listů?"

„Proč pak bych nemoh'?"

„Ale francouzské se mi nehodí — potřeboval bych německé, víte, červené, kule, zelené, žaludy. Na filky — my hrajeme filky, víte?"

„Nu, uděláme hru německých, dobrá."

„Co jsou esa a panáci, tam vefotografujete členy rodiny. Svou rodinu vám přivedu — ženu a děti, a sebe — ale neprozraďte před nimi, k čemu to je! Ale pak mám ještě dvě osoby a ty nemohu přivést, abych to nezkazil. — je to překvapení. Víte, tchána a tchyni. Jak pak to uděláme?"

„Snad máte nějaké jejich podobizny — nejlépe nějaké větší?"

„Mám, nad pohovkou vedle hodin — dvě veliká poprsí — ta vám tedy přinesu..."

„To půjde."

„A do dvacátého druhého května to musí být! Dvaatřicet karet, obyčejný formát, pěkný vzoreček na rubu vyberte — —"

„Jak poroučíte. Do dvacátého druhého to bude."

Dnes pan Krupička radostným rozčilením nemohl ani obědvat. Tak ho těšilo, že vynašel něco originálního. Takových karet nikdo nemá! Paní tchyně bude překvapena!

Hned odpůldne vzal za nějakou záminkou s sebou dvě nejstarší děti a spěchal s nimi k fotografovi, přísně jim nakazuje, aby doma nepověděly, kde s tatínkem byly. Druhý den, když paní Krupičková byla v trhu, odvlékl mladší dvě děti. Potom v neděli řekl jako mimo k ženě:

„Poslyš, Pepičko, měli bychom se zas dáti fotografovat — obleč se."

A pak za nepřítomnosti své choti odnesl obě podobizny tchánů, aby je fotograf mohl pro hru

zmenšit. A pak lítal denně k fotografovi, jsou-li už karty hotovy.

Zatím paní Krupičková několikráte vzpomněla na narozeniny maminčiny.

„Nezapomněls?"

„Nezapomněl!" odpovídal pan Krupička chytrácky. „Podíváš se! A maminka také."

Ale věc měla jisté obtíže. Fotograf sice mohl fotografovati, ale neměl koncesi na vyrábění karet. Tak tedy musil pracovati společně s jedním kartářem, jehož úkolem bylo zříditi úplnou hru. Sedmičky, osmičky, devítky, desítky vybraly se z obyčejných karet, fotografované figury se k ním přispůsobily. Tak se věc protáhla, že pan Krupička dostal svou hru až dvaadvacátého května po obědě, v pěkném obalu od kartáře, přelepenou úřední kolkovou páskou. Rád by se na to byl podíval, ale nechtěl pásku roztrhnouti, aby paní tchyně byla dokonale překvapena. Ať si je sama otevře.

„Kde pak máš své překvapení?" ptala se paní Krupičková ráno.

„Počkej, ženuško, počkej do večera — přinesu to s sebou maminec k večeři, uvidíš..."

A mnul si ruce, jaké bude překvapení z jeho „originálního" nápadu.

Večer sešla se rodina Krupičkových u milých rodičů Štrumpaulových. Pan Krupička přál — zatím s prázdnýma rukama. Paní tchyně již byla poučena dcerou, že se mužíček vytasí s něčím až po večeři,

i tvářila se zcela lhostejně, jako by ani nepozorovala, kterak zeť nic nepřinesl.

Když bylo po večeři, když se proudilo plzeňské a když tatínek Štrumpaul prohodil: „Nu, co, dnes si nehodíme filky?“ přikročil pan Krupička ke svrchníku, sáhl do kapsy, vyňal z ní balíček a podával jej tchyni:

„Tuhle, maminko, přinesl jsem nové kartičky. Dnes je zasvětíme — myslím, že se vám budou líbit...“

A nevinně se tváře sedal ke stolu.

Maminka rozvinula balíček, strhla pásku, dívala se, a náhle radostně vykřikla:

„I Ježiš Marjá! Koukej, starý — tuhle je Pepička, tuhle Otakárek — tadyhle jsi ty — i pro pána Jána, to jsou karty — to je nápad ...!“

A teď všichni čtyři, staří manželé i mladí manželé, shlukli se nad kartami, všichni se nemohli vynadívat na ten „originál“.

„A kde je maminka?“ hrabala se v kartách dychtivě paní Pepička Krupičková.

Všichni se dychtivě přebírali, hledali, až konečně zeť Krupička bodl prstem do jedné karty:

„Tadyhle! Tadyh — —“

A náhle se zarazil a umlkl.

„Heleďme,“ prohodil pan Štrumpaul, „to je žaludské — —“

Ale také nedořekl.

Paní Štrumpaulová, pojednou všecka ztrnulá,

dívala se upřeně na svou podobiznu, jíž bylo vyzdobeno — žaludské eso.

Aby čert fotografa na oleji smažil — — —!

Pan Krupička byl jako rak, paní Krupičková byla jako rak a polykala sliny — matka Štrumpaulová hleděla pořád ještě jak vyjevena na žaludské eso a byla jako pivoňka. A pan Štrumpaul zatínal zuby a svíral rty — snad aby mu koutky úst nepoškubávalo. Nebo kolem těch mu něco hrálo.

Panu Krupičkovi bylo za všeobecného toho ticha, jako by ho na skřipec napínali. Konečně paní tchyně trapné mlčení přerušila:

„Nu, hezké je to, zetíčku," nutila se, aby překonala netušené „překvapení" své, jehož se nikdo nenadál, „ale na hru je toho škoda. Vezmeme dnes ještě karty staré. Tyhle si nechám na památku."

Pan Krupička by byl maminku Štrumpaulovou zobjímal a zlíbal, že to tak milosrdně ukončila, a z vděčnosti se po celý večer vynasnažoval, aby co nejvíce prohrával. Dařilo se mu, a na konec přece jen se všichni rozjařili.

Ale „originálních" karet páně Krupičkových od té chvíle nikdo již okem nespatřil. Byly nalezeny teprve v pozůstalosti paní Štrumpaulové, když se konečně se světem rozžehnala. Ale hráti se jimi nemohlo. Chybělo v nich žaludské eso, a nikdo se nemohl domysliti, kam se podělo. — Kamna v koutě osiřelé jídelny mlčela jako hrob.

„Kdykoli bych mohl posloužit . . .“

(Z denníku pronásledovaného člověka).

1893

Vida, člověk se hrozně v lidech mýlí. Myslíme si o někom, že by nám za nic na světě nedovedl učinit hrubiánství, poněvadž jsme mu nikdy neublížili, a on učiní. A zase je nám někdo tak nesympatický, ba přímo protivný, že si myslíme, že bychom se jím ani z hořícího domu nedali vynésti, bychom i měli zahynout — a vida, je to dobrý, přívětivý člověk, a najednou nám prokáže ochotu způsobem tak milým, že ji nemůžeme odmítnouti, a ve chvíli takové, že má službička cenu nezměrnou.

Tak na příklad vyčouhlý ten pán v těch šedých, zeleně kostkovaných kalhotách. Znám ho asi tři roky, od vidění, jak říkáme. Af jsem zašel kam chtěl, všady se kolem mne mihl, všude seděl.

Vyhnal mě z mé kavárny. Af jsem tam přišel v kteroukoliv hodinu, vždy ho čert přinesl za mnou a vlepil ho na nějakou nejbližší židli,

a pak jsem musil poslouchati jeho věčné, široké, jako rozšlapané kláboseni. O všem na světě! Žvanil o australských zlatých dolech a o diamantových polích v Africe, vykládal o Panamě a řehtal se nestoudně; i když už po sté produkoval hloupý vtip se závěrečnou špičkou slovem „Panamaškandál", vykládal o Stanleyovi a o Eminu pašovi, prorokoval, jak to bude za pět let vypadat v Prusku, a vysvětloval dobrodiní nové celní smlouvy s Italií vzhledem k tomu lacinému vínu tamodtud. Hádal bezpečně, kdo do roka uchvátí trůn ve Francii, a rovněž tak nevymáchaně tvrdil, že do roka budou mít v Rusku republiku. — — Tak tedy jsem utekl do jiné kavárny. Ano! Zeleně kostkované nohavice přitáhly tam za mnou. Bylo mi zle, jak jen jsem je spatřil.

Chodil jsem v neděli do Chotkových sadů — zelené kalhoty seděly najednou vedle mne, na téže lavici. Zalezl jsem do Jeleního příkopu — tenkráte tam lidé ještě mohli, dolů, do té poetické úžlabiny, teď námi i to zavřeli a nechali jen tu nekonečnou pěšinku nahoře, po níž se chodí jako po provaze — ano, a čahoun v kostkovaných kalhotách byl tam také, s takovou divnou ženskou, a blafal, blafal, až mi z toho žaludek opuchal.

Uchýlil jsem se do Společenské zahrady na Slupi — pro Krista pána, i tam znepokojoval krajinu. Počal jsem choditi do Jedové chyše na Větrníku, tam u Apolináře — chlap v kostko-

vaných nohavicích vyděsil mne i tamodtud. Zdálo se mi, jako by se mnou chtěl začít, a již se mne skoro vzmáhal strach.

A vida, zatím je to dobrák. Prokázal mi pojednou velikou laskavost, ani jsem nevěděl, jak mu děkovat.

Bylo to poslední slavnostní představení „Prodané nevěsty" — no před týdnem bylo. Přijela sem tetka do Prahy, schválně na to představení, a než přijela, žádala mne, abych ji opatřil lístek. Na neštěstí mne stihl dopis až k poledni toho dne. Letím do divadla — všechno vyprodáno. To je pěkný malér!

Tetka je ještě dost mladá, ale strýc prý je stár, nemají dětí, ale mají hodně peněz. Strýc vždycky říká, že na mne bude pamatovati. Taky bych prosil! Málokdy mohu se jim něčím zavděčit — tu najednou žádá tetka o lístek do divadla — a vstupenku za nic nedostaneš!

Blížila se hodina, kdy měla přijeti, já bez lístku. Zašel jsem ze zoufalství na malou papriku a na velkou „plzeň" k Jezdinskému. Tam sedí přítel. Vypravuji mu svou nehodu. Pojednou se zvednou u stolu opodál zeleně kostkované kalhoty — ani jsem si jich dříve ve své rozmrzelosti nepovšiml.

„Pardon, pane, dovolte. Jsem Isidor Žvejkola, cestující firmy X. a Y., technické potřeby pro cukrovary a pivovary. Zaslechl jsem, že sháníte lístek na Prodanou. Odpusťte, nechci se vtírat, ale

mohl bych vám posloužit. Chtěl jsem jít, ráno jsem si koupil křeslo, a pojednou mi šéf telefonicky oznámil, že musím odpoledne ven, do Zvoleněvsi, velký obchod v cukrovaru, za několik tisíc. S námi to jinak není — zde jsme dnes a zítra kdes! To víte, cestující. Libo-li, přenechám vám křeslo..."

„Pane," volám radostně. „Skutečně byste..?"

„Ale, prosím, s radostí! Musil bych je přímo někomu dát — a peníze by byly v pekle..! Tu jest!"

Byl bych jej zlíbal, pana Žvejkolu. Dal mi lístek, já jemu peníze. To je radost! Tetka nepřijede nadarmo!

„Pane," povídám, „mohu-li se vám někdy odsloužit..."

„Ale, pane," praví on, „jsem rád, že jsem se ho zbavil! Jsem sice krásně situován, ale také nechci vyhazovat..."

„Přece však, pane, kdykoli bych mohl vám nějak posloužit..."

„Nu dobře, vašnosti, dobře," smál se pan Žvejkola. „Ale doufám, že vás nebudu nikdy obtěžovat.."

K líbání človíček, k líbání! A byl mi vždy tak protivný, přímo odporný. Jak se člověk mýlí!

Tetka přijela, byla na „Prodané", přišla z divadla všecka u vytržení, dala mé ženě zlatý prstýnek památkou — na neděli nám poslali husičku z venkova a balík chřestu. A možno, že dobrák strýc připisuje k hotovému kšaftu dovětek, aby

na mne hodně štědře pamatoval. Abych tak nebyl vstupenku dostal!

Jen kdybych se mohl panu Žvejkolovi nějak odsloužit. Ale od té doby jsem ho neviděl. Snad cestuje...

* *
*

To jsem rád, že jsem panu Žvejkolovi mohl prokázat ochotu. Poslal ke mně svou domácí paní, stala se jí nehoda. Služka cídila okna v druhém patře, bez pasu — tyhle děvečky neposlušné! — a spadla na dvůr. Nestalo se jí nic, spadla na hromadu čerstvého kyprého písku, jen se odřela na rukou a v obličeji. Nechali si ji doma v ošetřování, ale panička pro boha nechtěla, aby to přišlo do novin. Poslal ji ke mně, ví, že mám známé v redakcích. Můj bože, taková maličkost! Obešel jsem redakce, požádal — nedali to do novin. To jsem rád!

* *
*

Dostal jsem dopis. Hledím na razítko: Libočany. Co pak to? Čtenářská jednota! Mají tam o svátcích slavnost, potřebují komika, salonního. Prý jim poradil pan Žvejkola, když tam byl v pivovaře, aby se obrátili ke mně, abych jim nějakého doporučil. Mám prý v těch kruzích známosti. No mám, je pravda. Ale koho pak honem? Pan Šmíd sotva může na venkov, má svůj podnik v Praze. Snad pan Šváb? No, doběhnu k němu.

Je to sice až na Malé straně, ale konečně — jsem panu Žvejkolovi zavázán.

Byl jsem u pana Švába. Nemůže. Jede tu neděli do Kralovic. Ale doporučil mi nějakého pana Fábora — bydlí na Žižkově.

— — — — — — — — — — —

Byl jsem na Žižkově. Už tam nebydlí. Odstěhoval se do Košíř. Ale dnes už tam nemohu. Je večer. Až zítra.

— — — — — — — — — — —

Našel jsem pana Fábora. Pojede. Ale aby to měl jisté, požádal o tři zlatky závdavku. Jen od koho teď já je dostanu. Jsou to někdy nepříjemnosti s takovými službami z ochoty.

* * *

Mám novou komisi. Žádají mne ochotníci ze Středokluk, abych jim vyhledal nějaký kus k jubileu pětiletého trvání. Prý je ke mně odkázal — pan Žvejkola. Kudy ten člověk všudy jezdí!

Chtějí kus pro osm osob, právě pro o s m. Má to být něco lidového, novějšího, tří mužské úlohy, pět ženských. Ženské jsou prý slabé. Ne prý velké úlohy. To je mně jedno, že jsou slabé. Nemají být v kuse žádné politické narážky. Může prý to být konečně i ze starší literatury. No, snad nemám přečíst do pozejtřka celou Pospíšilovu „Divadelní bibliotéku"? Ale ke všem čertům, což pak jsem nějaký dramaturg?

Konečně — pana Špačka znám, od Národního, bude asi vědět o kuse pro osm osob, tři mužské a pět ženských. Ať je to co chce.

— — — — — — — — — — — — — —

Ty tři zlatky z Libočan ještě nemám.

* * *

Měl jsem navštěvu. Bývalý telegrafní posliček. Poslal ho ke mně pan Žvejkola.

Někde se ten posliček zdržel v hospodě, dodal telegram asi o tři hodiny později, načež ho z úřadu vyhnali. Je vzdálený příbuzný páně Žvejkolův. Prý mně kdysi pan Žvejkola prokázal velikou službu, zda-li bych mu nemohl pomoci k nějakému zaměstnání.

Inu ke všem čertům! Velkou službu! Prodal mně vstupenku, které nemohl použiti.

Zda prý bych nemohl poslíčka doporučiti dobrovolnému záchrannému sboru. Znám prý pana předsedu Suchého, zdali bych nemohl slovo ztratit.

Co zbývalo! Šel jsem k panu Suchému, doporučoval jsem. Bude-li to co platno, nevím.

Ale už mne ten závazek netěší.

— — — — — — — — — — — —

Ty tři zlatky z Libočan pořád ještě nemám...

* * *

Dopis. Zase dopis! V Holobradech bude akademie, potřebují tam několik poprsí — Tyrše,

Fügnera, Palackého, Smetany. Obracejí prý se k mé laskavosti následkem doporučení páně Žž —.

Zatracený Žvejkola! Proklatý lístek do divadla! A vlastně — co pak je mi to všechno platno — strýc je prý zdráv jako rys a dědit bude přece jen tetka — a konečně, nevídáno, kdyby se nebyla dostala do divadla! Byl bych ji vedl někam jinam!

Mají prý být všechna ta poprsí stejně veliká.

Ale u všech čertů! Což pak já leju nějaká poprsí?! Proč pak si nepíšou přímo panu Najmonovi?

— — — — — — — — — — —

Sláva! Poslal jsem holobradský list panu Najmonovi. Pokoj! Ať jim to vyřídí.

— — — — — — — — — — —

Ptá se mne pan Najmon visitkou, kdo prý to bude platit. Já ne! To se rozumí!

Vždyť ještě nemám ani ty tři zlatky za pana Fábora!

* *
*

Zuřím! Zuřím! Zase přišlo takové nějaké individuum — kořalka se mu vypařovala ze špičky nosu krásného kovového lesku — bývalý sluha firmy X. a Y. Pan Žvejkola si vzpomněl.

Rád by byl přijat do spolku posluhů, do Přemysla.

Pochybuji, že ho přijmou. Tam jsou sami

solidní lidé, pokud vím — posluha nesmí holdovat kořálce. Ale nešel mi s krku.

Bože, který vnukáš spasné myšlenky! Vzpomněl jsem si, že protektorátem Přemysla je pan dr. Nejedlý, viděl jsem u něho jednou takový diplom.

Napsal jsem lísteček panu dru. Nejedlému a poslal jsem tam toho nadějného kandidáta veřejných služeb. Ať si od něho pomůže — nač pak tolik studoval! Ať má taky radost.

O takové partaje sic advokát nestojí....

Ale já také ne! Já také ne, hrome a peklo!!!

Ať mi zas přijde někdo s lístkem do divadla!

* * *

Už nezuřím! Zdá se mi, že upadám v tiché šílenství. Nová komise z venkova.

„Vaše Blahorodí!

Láskavým vzdělením pana Žvejkoly, cestujícího v technických potřebách, od něhož potahujeme všechny hadice, oznamuji Vám, že v neděli dne 11. června slavýme svěcení našeho nového práporu naši hasičské Jednoti a potřebujeme na prápor jednoho svatého Floriána v oleji 30 centimetrů širokého 50 centi: visokého zručně malovaného s červeným ohněm a letopočtem 1893. Cena vesměs nesmí přešahovat 9 zlatích, což je viborem povolené a žádáme dvouletou záruku trvanlivosti proti vodě a též bi se malba nelámala.

Následkem že máte známost zmalýři žádáme o tu ochotu a těš o ponaučení: jak se to na prápor přilepí?

Zúctou

František Zavadil, t. č. velitel."

Velmi pěkná zakázka! Přemýšlím, ke komu jít. Některý záčátečník by si moh' získat jméno...

— — — — — — — — — — —

Byl jsem u dvou. Vyhodili mě oba, jak jen jsem vypustil z úst „devět zlatých".

Odevzdal jsem zakázku sousedu lakýrníkovi — ujistil mě, že maluje také svaté Floriány. Se zárukou.

— — — — — — — — — — —

Od lakýrníka rovně jsem šel k doktoru Podlipnému, aby mi sepsal žádost k ministerstvu za změnu rodinného jména. Se svým posavadním nemohu déle existovati. Rovněž jsem dal výpověď domácímu a postěhuji se za Strahovskou bránu. Jediné tyto prostředky mne mohou spasit. Pak ať hledají! A nepomůže-li to, nezbývá než vystěhovati se do Ameriky.

Švejkolo, vrahu mého klidu, spánku — katane v technických potřebách pro cukrovary a pivovary...!

A tři zlatky z Libočan pořád ještě nemám. A zdá se mi, že už jich nikdy nespatřím.

Ježíšek.

1895

Po chodníku Ferdinandovy třídy, řídce posněženém, cupaly dvě dívčí postavy.

Výkladní skříně krámů galanterních, klenotnických, oděvnických, obchodů s módním zbožím, s látkami pro ženské, byly již dávno nacpány sterými předměty, a z té spousty tovarů řvaly tabulky buď lakýrníkem urobené, tištěné, nebo jenom nápisy samodílné, na rychlo zhotovené: Vánoční dárky — Vánoční dárky — Vánoční dárky!

Všechno bylo vánočním dárkem. Nádherné látky a vlna k vyšívání, klenoty a obuvnické zboží, smaltované nádobí i velocipédy, hračky pro děti i veliké láhve bílého petroleje. Každému se hodí něco jiného.

Větší z dívek nevšímala si žádné z těch výkladních skříní. Spěchala neohlížejíc se, jako k určitému cíli, k Řetězovému mostu. Za to menší její

společnice chvílemi žádostivě hleděla do různých výkladních skříní. Co tu bylo předmětů, které by ráda byla přikouzlila pod svůj vánoční stromek. Ach, tento rukávník! Tento kožíšek! Dávno si přála takový. A tento skvostný granátový šperk — jak by jí slušel!

Ale vždy, kdykoli učinila pokus, aby zadržela družku, pobízela větší dívka:

„Pojď, Růžo, pojď — ať jsme zase doma! Tohle všechno i večer můžeš prohlížet, ale na obrazy nejlépe dívati se za denního světla."

Za chvilku byly u cíle — v umělecké výstavě vánoční. Tam tihla Liduška Balšánova. Před desíti dny ji otevřeli a slečna Lída byla tam již dvakráte. Letos připadala jí výstava vánoční mnohem bohatší než vloni, než jiná léta, a zvláště tři obrazy vzbudily všechnu její žádostivost — tři obrazy českých krajinářů.

Jeden z nich kdyby jí položil Ježíšek pod stromeček!

Dnes vyzvala sestřenku Růženku, aby se šla na obrazy podívat. Vždyť si budou doma lámat hlavu, čím by jí měli překvapiti na Štědrý večer. A letos nic jiného si nepřála než obraz. Žádných šatů — má jich dosti; ani šperku ne — má již tolik, že nemůže všechno vystřídat v několika těch plesích, do kterých půjde. Obraz, obraz! Jednu z těch rozkošných krajinek. Proto dnes vyzvala milou sestřenku, aby někdo určitě věděl, co by ráda. Sestry, bratra neměla, aby se jim svěřila,

byla jedináčkem svých rodičů. Dojista budou vyzvídati na kamarádkách, hlavně na sestřence Růžence. Ať tedy ví, z čeho by měla radost největší.

Teď stála ve výstavě, pohlcovala očima střídavě vybrané ty obrazy a promlouvala k sestřenici:

„Vidíš, Růžo, kterýkoli z těchto tří kdybych si mohla pověsit nad lůžko ve svém pokoji — kterýkoli. Ach, kdyby to tak doma uhodli, kdyby maminka věděla, aby mohla tatínkovi říci: To ji kup. Jak bych byla šťastna!"

Mnohem menší porozumění měla slečna Růžena pro obrazy, které Lídu v takové nadšení uváděly. Ona by raději kožíšek než obraz. Ale ovšem dobře chápala, co jí tuto Lidka dávala na srozuměnou. Má to říci tetičce, má ji upozorniti, má ji sem přivésti a říci: jeden z těchto.

Půl hodiny prohlížely, Lída stále se vracela ke „svým" obrazům a pak se vracely domů. Na této zpáteční cestě nedala si Růženka již brániti a stanula před skříní oděvníka, aby zas ona se pokochala pohledem na předmět, jejž by za čtrnáct dní tak ráda k sobě přitulila.

Svědomitě však již druhý den vykonala úkol, jejž Lída nepřímo na ni byla vložila. Pověděla tetičce, že by si Liduška tentokráte přála obraz. A hned se nabídla, že tam tetičku příležitostně dovede. Dovedla skutečně a již se o věc nestarala. Byla jista, že Lída navzájem poví její mamince o tom kožíšku.

Nu, paní Balšánová nechápala sice zápal dce-

řin pro obraz, ale konečně jí bylo jedno, co dceruška dostane. A „tajné“ přání Lidčino svěřeno zase uším otcovým.

„Obraz?“

Ve zvuku, jakým pan Balšán slovo to opáčil, bylo podivení, úžas nesmírný. Obraz! Podobalo se, že ho to překvapuje právě tak, jako by si byla dcera přála, aby jí koupil válečnou loď. K čemu pak obraz? Co by z něho měla? Podívá se naň jednou, dvakrát, a bude ho míti dost. Podivná gusta mají teď holky. Kdy pak jemu se zachtělo obrazu! Nikdy. Po celý život po něm nezatoužil. Připadalo mu to skoro jako největší hloupost. Nebyl by se tak podivil, kdyby si byla přála pannu k hraní, ač jí bylo už osmnáct roků. Ale obraz!

Musila paní Balšánová vynaložiti všechnu svoji výmluvnost, aby ho pohnula, by se na obrazy aspoň podíval. A když ho do vánoční výstavy mocí přivedla, stál tam jako ovce, a díval se skoro přiblble na obrazy a sošky, a vida cedulky s cenami, nevěřil svým zrakům, že za kousek takového pomalovaného plátna může býti požadováno padesát, sto, několik set zlatých. Což on svých dvakrát sto tisíc nakradl? Ne, vydělal je, a něco se nadřel v tom krámě, kde ztrávil tři čtvrtiny života. Něco se nauvažoval, je-li čas, aby si již dal pokoj, a něco se později nalitoval, že postoupil živnost jinému. Do dneška mohl míti zase o dvacet, o třicet tisíc více, kdyby byl dále obchodoval.

A když vycházel z vánoční výstavy, zabručel:

„To je zase škoda dvou šestáků, Katy! Že taky nemáš rozum. Ani mi nenapadne, abych za takovéhle věci vyhazoval. To já něco jináč ji překvapím — to ji bude více těšit!“

Paní Balšánová byla mdlá, trpná povaha. Teď, když manžel projevil takový rozhodný odpor, skoro se zastyděla, že sama dříve nepochopila, jak pošetilé přání dcera projevila.

Zatím slečna Ludmila ještě několikráte si zašla do výstavy. A hrklo v ní radostně, když jednoho dne na jeden z vyhlédnutých obrazů přibodnuta byla cedulka: Zakoupeno. Tedy tento! A ještě před Štědrým dnem našla chvíli, aby tam zaskočila. Hle, obraz již zmizel. Již je doma! A srdce jí radostí poskakovalo. Byl to náhodou obraz, který se jí nejvíce líbil.

Ten den před Štědrým večerem řekl pan Balšán k choti:

„Katy, zítra musíš Lidku nějak z domu vystrnadit, sic by nebyla překvapena. Víš co, ať si pro ni přijde teta, ať si ji vypůjčí na výpomoc až do večera — na zejtřek potřebuji její pokoj ...“

Stalo se tak.

A když slečna Lidka ráno odešla, odběhl pan Balšán a za hodinu se vrátil. Za ním dva dělníci na vozíku přivezli a do ložnice slečniny vnášeli spoustu kachlů. Stará kamna v jejím pokoji byla za půl hodiny rozbourána, a ještě se ani nešeřilo, když na jejich místě, skoro až ke stropu, vy-

pínala se kamna nová, jaká jsou teď v módě. Potom pan Balšán stáhl klíč a vyšel na procházku před večeří. Nikdo nesměl jeho tajemství vyzraditi.

Slečnu Lidku pustila teta z domu téměř před samou večeří. A již ji zas volala paní matka do kuchyně a uložila jí poslední úpravu jídelny a deset jiných úkolů měla pro ni, aby odvrátila její pozornost od ložnice. Tak slečna Lidka, shodivši plášť a klobouk v předsíni, ani nezpozorovala, že jest její pokoj uzamčen.

Šťastna, blažena šukala po komnatách a po očku se ohlížela, kde by as byl ukryt vytoužený obraz. Ach, dobře jej schovali! Vklouzla i do ložnice rodičů, kde vždy byl upraven stromek. Stál tu zas, balíčky pod ním, svíčičky nabodané, ale její „Ježíšek" nikde. Však se dočká.

Vrátil se pan Balšán, večeřeli — nerad měl to rozčilení nadílky před jídlem — a pak teprv služky rozžehly svíčičky na stromku.

Všichni vešli, chápali se balíčků, skřínek, krabic — slečna Lída chvatně rozbalovala drobotiny, aby se nezdála nevděčnou, a její napětí rostlo. Odkud se vynoří obraz?

Vše bylo vybaleno a vyloženo, i služky již měly svoje kartouny na zástěry, po půltuctu bavlněných šátků a každá na šaty z laciného „výprodeje".

Tu pan Balšán, který na chvíli byl zmizel, aby otevřel a osvětlil dceřin pokoj, kynul velikomyslně slečně Lídě:

„Tak pojď — ještě něco na tebe čeká!“

Ach, oni jej pověsili již nad lůžko! A jak letěla za otcem, v očích už ji hřály slzy radosti.

Vstoupila do ložnice — stěna prázdná. Ale tu stál otec a svícemi zvyšoval světlo petrolejové lampy — obnášel je kolem kamen jak okolo oltáře a volal:

„To koukáš, Lidko! Nová kamna! Takováhle! Za stopadesát zlatých! Jako by je sem čarodeník přičaroval!“

Dcerušce sklesly ruce a slzy v očích ji náhle řeřavě pálily. Toto — místo obrazu!

A pan Balšán mluvil:

„To je ozdoba, co? Všecky známé ti to budou závidět! A praktické! Kdyby ses nám za rok — za dva vdala, od nás odešla — my si takový byt nenecháme, půjdeme pak sami o patro výše do menšího. S těmahle kamny za to dostanu pak o stovku více, než s tím starým střepem, co tu stál...“

Zdrcena, pro slzy nevidouc, stála tu ubohá slečna Liduška. Hořkou bolestí ani promluviti nemohla. Ale těmto dceřiným slzám a jejímu mlčení rozuměl milý pan Balšán asi tolik, jako by byl rozuměl mlok ve špirituse. Jen tolik věděl, že takových otců, jako on, je dojista málo. Že na dárek tak důmyslný v celé Praze nikdo nepřipadl.

Konečně!

(Románová kapitola.)

1893

Stmívalo se víc a více.

Karel Bok seděl zase ve své strašidelné jizbě v Martinské ulici u starého, otřískaného psacího stolku, jehož soustrované zábradlíčko bylo místy vylámáno; stolek ten stával dříve mezi oběma okny, nyní však byl přisunut skoro až k samým kamnům. Tato změna jeho místa byla bolestně směšná, poněvadž se v těchto kamnech netopilo a údy Bokovy křehly u nich právě tak, jako dřív u oken. Táhlo-li mu předtím na nohy od oken, táhlo mu na ně teď ode dveří, které byly právě vedle kamen, a to mnohem citelněji. Čišelo širokou škvírou pod veřejemi nad vyšlapným prahem, jako by tam vtékala ledová voda, a Bok měl bezděčný pocit, jako by do té vody nořil nohy.

Bok seděl beze hnutí, opíraje se oběma lokty o stůl a tiskna obě dlaně na spánky, a pohlížel

tupě na psací podložku z pijavého papíru, umouněnou, zakaněnou, všelijak počmáranou, pokud vyčnívala pod několika ohmatanými, ušpiněnými půlarchy šedého papíru a pod zežloutlým, hustě čárkovaným lenochem. V levém rohu podložky byla řada čárek, načrtaných rázně tlustou modrou tužkou, jako z dlouhé chvíle, jako z hračky. Ale čárky tyto nebyly výsledkem pouhého malicherného pohrávání tužkou. Bylo jich patnáct a měly svůj význam. Značily, že již patnáctý den v pokoji Karla Boka není zatopeno. Bylo v prosinci, několik dní před vánoci. Karel Bok si liboval v tomto neutěšeném značkování. Modrou tužkou takřka vrýval čáry ty v tlustý pijavý papír, a dnes do něho vryl patnáctou.

Na tyto čárky hleděl nyní, ač bylo v pokojíku dávno tma, a viděl je, ač nemohl vidět pranic. Trýznil se tím součtem a v jakémsi tvrdošíjném vzdoru se těšil, jak zejtra vryje čáru šestnáctou. Neboť také zítra nebude topiti, a pozejtří také — a popozejtří...

Zas mu byl uplynul den honbou po Praze, po nějakém zaměstnání, po místě, po výdělku — marně. A jak patřil na ty neviditelné čáry, utopené ve tmě pokojíku, přemítal, zda-li přece neměl zůstat v onom venkovském městě, suplentem na gymnasiu. Přemýšlel tak včera, předevčírem a po celé ty tři měsíce, co již meškal v Praze, a dospíval vždy k témuž závěru: že tam zůstati nemohl. Nemohl snášeti ponižování a hru-

bosti svého ředitele, týrajícího jej různým drobným štípáním a bodáním, jako by mu zarážel špendlíky do těla; nemohl již snášeti úštěpky inspektorovy, nemohl již polykati nesčetné nezdvořilosti a urážky, kterými jej obmýšleli kolegové, aniž se — přes největší úsilí — mohl dopátrati příčin všech těch sekatur. Při tom při všem se právě tak najedl, že neumřel, a trápilo jej, s jakou nevážností na něj pohlíží žena... I praštil konečně vším a šel do Prahy hledat něco jiného. Nyní ovšem poznává, že to bylo jednání šílené. Vidí, jak těžko je něco nalézti.

Ale do Prahy musil — vždyť ho tam předešla žena. Neměl dosti síly zadržeti ji, když řekla: „Půjdu do Prahy, budu šít lidem a uchytím se tam.“ Vše mu bylo zřejmé tehdáž, jako by se ani jinak státi nemohlo. Že se uchytila, poznával brzy, ježto mu posílala měsíčně až pět, šest zlatých podporou. Ale tyto peníze ho pálily, styděl se za ně...

Bylo mu s počátku podivné, že žena hned v den jeho příjezdu do Prahy co nejrozhodněji odmítla, aby s ní sdílel pokojík s kuchyňkou ve Václavské ulici, kde se byla ubytovala. Ale brzy pochopil.

„Nemůžeš tu být,“ řekla mu. „Chodí ke mně paničky, beru jim míru, svlékají se, zkoušejí šaty — nešel by mi sem nikdo, kdyby zde byl muž. Mají mne za svobodnou, daří se mi tak lépe. Najmeš si někde malý pokojík — a až se ti

podaří najít místo, spojíme se zas jako dřív. Nyní mě smíš jen občas navštěvovat..."

Ano — chápal tyto její důvody, ale pak přišel den poznání, kdy chápal ovšem ještě jasněji, jak by jí byl překážel. Neboť se dověděl, že k ní nechodí jen paničky. Ty chodily za dne — ale za večerů přicházely jiné návštěvy. Ale zvídal o tom vždy pozdě a přese vši svoji bedlivost nemohl nikoho vystopovati a nemohl ženu dopadnouti při zjevném skutku.

„Včera — včera večer, pozdě v noci —" říkávala mu domovnice onoho proklatého domu, a Karel Bok byl by si hlavu rozbíjel o nároží, že tedy včera nedodržel — a číhal pak celé večery a noci, až zmožen únavou se vracel do svého brlohu v Martinské ulici, ukládal se do ledové postele, na jejíchž peřinách byla skoro jinovatka, a přemýšlel dlouho do usnutí o nejvhodnějším způsobu sebevraždy, načež jej opět vyburcovávalo pomyšlení: „Ale dříve vystopovat, odhalit, usvědčit, — a teprv pak — —!"

A zase mu pak některého dne řekla ta megera domovnice:

„Milostpane — včera to bylo!"

Ah, včera! Zdálo se mu, že všechen jeho život je takovým včerejškem, že všecko promeškal včera — včera —včera!

Tak nyní zase tonul v tom hrozném přemítání a osudných těch patnáct čárek mísilo se mu v myšlenky, skákaly před ním, splétaly se,

kupily se mu v cestu jako nějaká břevna — přes ně nemohl dále. A do těch ponurých myšlenek někdo mu mluvil takovým podivným hovorem, ne slovy, slabikami, ale vrčením, jak ostražitý pes, který upozorňuje a nabádá k opatrnosti. Nikdo nebyl v pokojíku. Kručel to jeho žaludek, který za celý den sousta nedostal. Mělť Bok ještě dvacetník, poslední, ale ten schovával jako vzácný poklad, nevěda, kdy ho bude třeba, neboť dnes hodlá jít opět na špehy...

Bylo k desáté hodině. Dřevěné schody zavrzaly — někdo rychle stoupal.

Bok se vytrhl. Jako by tušil, že jde pozdní host k němu. Rychle sáhl po paměti na stůl, nahmatal krabičku, škrtl sirkou a chvatně rozsvítil malou petrolejku, z níž hladový knot vypíjel poslední zbytky hořlavé tekutiny. A sotvaže nasadil cylindr a zřídil plamen, zaklepáno na dveře.

„Dále!“ zvolal Bok.

Spěšně vstoupila stará, zmuchlaná žena, v čepci a v zástěře, vnášejíc v záhybech špinavých sukní novou zimu do pokojíku.

„Tak pane profesore,“ mluvila udýchána, „dnes zase — teď — je u ní — ten samý, jako posledně. Byl tam už třikrát. Tedy chtěj-li —“

Karel Bok se vzchopil, až mu v kloubech zalupalo. Teprv nyní cítil, jak v tom chladu vykřehl. Byl oblečen, v zimníku, jen sáhl na rohatinku po klobouku. Ale učinil to volně. Nadcházelo něco, čeho se nemohl dočkat, ale cítil, že

to je něco hrozného. A ač si přál, aby nešel nadarmo, zase chtěl, aby vše šlo svým krokem. Nechtěl uhnati ten svůj osud. Neuteče ničemu, ale nepoběhne o závod. Co má přijít, ať přijde, krok za krokem. A zdánlivě klidně se otázal:

„Nepřijdu pozdě? Bude tam ještě?"

„Do rána by nepřišli pozdě!" odpovídala domovnice jízlivě. „Ale ať se to vyjedná, než je noc, aby pak nebylo křiku. Aby neutrpěl dům..."

Karel Bok nevšiml si skoro ani této starosti o „dům", kde běželo o něj, o jeho vše, o jeho celý život. A odpověděl, jako by v myšlenkách pokračoval:

„Tedy běžte domů, dávejte pozor. Já jdu na policii... Tu máte zatím..."

Sáhl do kapsy a vyňal a podal ženštině dvacetník.

„Rukulíbám, pane profesore," děkovala žena. Nedívala se na peníz, ale držíc jej v levé dlani, sáhla na něj dvěma prsty pravice, aby ohmatala, co dostala. Zdálo se jí, že měla dostati více, již za ten běh z Václavské ulice do Martinské a za celou tu službu. Zapamatovala si tedy, že Karel Bok řekl: zatím. Chápala to ovšem jinak, než on. Řekl zatím — a neměl již ani krejcaru. Ostatně bába dostala od něho již více. A vždy, když jí dával peníze, kmitlo se mu jen tak mimochodem hlavou: To je hrozné, že se i za takovéto věci musí platit!

Domovnice rozhlédla se plaše po světnici a řekla:

„Mají tu zimu, pane profesore..."

„Dneska jsem nedal zatopit," odpověděl Bok a skoro se v duchu usmál, jak babu obelhává. Kdyby věděla, co znamenají ty čárky tam na podložce!

Náhle zvolal:

„Pojdme!"

Otevřel dveře, aby se ve tmě nesrazil s babou, potom sfoukl petrolejku a vystoupil za nevítanou poslicí do chodbičky, bídně osvětlené lampičkou, která mrkala pod starobylým krucifixem blíže schodů. Oleje bylo v kalíšku málo, knůtek na splávku klesal ke dnu a červené sklo lampičky způsobovalo rudé osvětlení. Hlavou Bokovou — jak do té červené záře vstoupil — kmitla se myšlenka na krev.

A jako by mu byla krev do hlavy vstoupila, skákal nyní divoce se schodů, a v průjezdě, chopiv se stařeny za rameno, volal k ní přidušeným — do širokého šepotu smačkaným hlasem:

„Běžte — hlídejte — ať neuteče — držte ho — dokud nepřijdu — běžte — —!"

Baba se na počátku skutečně rozběhla, ale brzy pro krátký dech polevila, takže jen poklusávala.

Zatím Bok, který ji byl předstihl, zahnul na Perštýně kolem pivovaru „u tří koulí", za-

bočil znova napravo kolem lékárny, a dlouhými kroky spěchal k budově policejního ředitelství. Průsvitné hodiny na rohu ulice Uršulinské okazovaly desátou. Třída byla prázdná, jen tu a tam kráčel nějaký chodec. Bylo již po divadle, všechen ruch utichal.

Když se blížil k nároži, kráčela proti němu nějaká mladá ženština, nápadně oděná. Setkali se právě pod plynovou svítilnou, viděl ji do tváře, ženština se na něj směle, vyzývavě usmála a zdálo se, jakoby chtěla zastaviti.

Bok rozuměl tomu pohledu, kterýž jej rozlítil. Nic nevhodnějšího nemohlo ho nyní potkati. Neboť vida tuto ženštinu a její pohled, vzpomněl na ženu. Nic nebylo přirozenějšího v této chvíli. Tato zde — a onde jeho žena! Snad i jeho žena někdy u večer takto — — Bok nedomyslil.

„Bestie!“ zasyčel. „Bestie jsou všechny!“ Tato slova vyřkl a ženština patrně je zaslechla, neboť se za ním ozval tenký, posměšný hlas:

„A on je blázen! On!“

Za okamžik octl se Bok v nějaké světnici v policejní budově, v níž bylo několik strážníků.

„Kde je pan komisař?“ vyhrkl otázku.

„Co pak je?“ otázal se široce jeden z policistů, nacpávaje si dýmku.

„S panem komisařem chci mluvit — jen s ním!“

„Šel k večeři — snad nehoří!“

„Nehoří — ale poteče krev, nezavoláte-li pana komisaře!“

Strážník, nacpávající dýmku, položil ji, i pytlík s tabákem, obrátil se k soudruhům a řekl:

„Pane Šnajdr, seberou se...“

Bok přes všecko své rozčilení postihl zdánlivý vtip, vězící v těchto slovech. Policajtu, který jindy sbírá jiné, veleno tu pojednou, aby „se sebral“. Ale oslovený policista již vstal, vsadil na hlavu chocholatý klobouk a vyšel ze strážnice. Netrvalo však dlouho, dveře se opět otevřely a vstoupil komisař. Policajt Šnajdr potkal jej v chodbě.

„Co si přejete, pane?“

A nešťastník mluvil chvatně:

„Jsem kandidát filosofie, Karel Bok, suplující profesor — (již jím nebyl, ale přidal to úmyslně, aby zvýšil důležitost své osoby) — a žádám, abyste mi dal průvod. U mé ženy je záletník — chci, aby byli dopadeni in flagranti — je mi třeba přímého důkazu k žalobě na rozvod...“

Bok vyrážel ta slova s velikým spěchem, klopýtalo jedno přes druhé a jedno druhému jako by podráželo nohy.

„Pane, víte to jistě?“ tázal se komisař, jako by se chtěl něčemu nemilému vyhnouti.

„Jistě — prosím za zakročení co nejrychlejší...“

„Upozorňuji vás, pane,“ řekl opět komisař,

„na následky všeho toho. Dosud je to vaše soukromá věc. Chcete nechat dojít na soudní stíhání? — bude to pak veřejné..."

„Vše — vše vím!" dotíral Bok. „Prosím, bez okolků."

„Pane, je to vše na vaše odpovídání..."

„Na mé odpovídání," volal Bok a stíral s čela pot.

Komisař se obrátil k svým lidem a otázal se:

„Přišlo něco nového?"

„Alles in ordnung!" hlásil velitel stráže.

„Tak dobrá," pravil, „půjdu s tím pánem. Jsou tu Zvoneček a Fejfar?"

„Jsou."

Byli to dva strážníci civilní. Přišli na okamžik z vedlejší nějaké místnosti v zimnících, s klobouky v rukou.

„Pojďme," velel komisař; a průvod vyšel z budovy. V čele kráčel Karel Bok.

„Kam to jde?" tázal se komisař.

„Do Václavské ulice," odvětil Bok.

„Jedno vám povím, pane," obrátil se k němu komisař. „Teď je to naše věc. Vy nás povedete a dovedete, ale při všem se budete tiše chovat, rozumíte? Do ničeho se nepleťte, nedělejte mi výstupy, žádný křik. Ať se nám nezbouří dům a

ulice. Je-li tam kdo, vezmeme ho. Ale vy jako byste při tom nebyl. Máte klíč od bytu?"

„Nemám."

„Byl jste už doma?"

„Já s ní nebydlím."

Komisař pohlédl ostře na Boka, který krátce vysvětlil okolnosti.

„Má ten byt více vchodů?"

„Jen jeden."

„Kolik je místností?"

„Kuchyň a pokoj."

„Zvoneček," obrátil se komisař k jednomu z policistů. „Oni zůstanou u dveří kuchyně. — Fejfar se mnou."

Po desíti minutách stanuli před domem ve Václavské ulici.

„Tam ta okna!" upozorňoval Bok chvěje se a ukazuje na osvětlená dvě okna v druhém patře.

„Zazvoněj," velel komisař svým podřízeným, ale než policista sáhl po rukojeti zvonce, otevřela se vrata beze šustu a v nich se objevila domovnice. Očekávala dychtivě návštěvu a vyhrkla: „Je tam!"

Ale vidouc čtyry osoby a tušíc v první z nich úředníka policejního, sepjala ruce a prosila:

„Jen pro pánaboha, milostpane, žádný velký rámus. Je tu o dům — tohle se u nás ještě nikdy nestalo."

„Zavřou a svítěj," velel stručně komisař. A dodal: „Má ta paní klíč od domu?"

„Nemá," odpověděla domovnice.

„Auf!" velel komisař svým lidem.

Domovnice s lucernou kráčela napřed, za ní komisař, za tímto oba policisté, poslední Bok.

Tiše, beze hluku stoupali všichni do schodů a jen komisař se obrátil a dával prvnímu policistovi šeptem rozkaz.

Ve druhém patře ukázala domovnice na dveře s bílou tabulkou, aniž se k nim přiblížila. Pojednou ji ze všeho obešla hrůza. Bude se tam nyní díti něco strašlivého.

Komisař přistoupil ke dveřím a zaklepal. — Žádný ozev. Zaklepal rázněji. Ticho. Komisař zadrcal klikou a naslouchal.

Tu se zdálo, že uvnitř něco zašramotilo, na podlaze kuchyně se ozvalo dusání a za dveřmi zazněl ženský hlas:

„Kdo pak to?"

„Ve jménu zákona, otevřte!" zvolal komisař přidušeně, ale důrazně. „Je zde policie."

„Ježíš Marjá! Co pák —?" zazněla ulekaná otázka za dveřmi.

„Otevřte!" kázal komisař.

„Pro Krista pána — já jsem sama doma!" bědoval hlas.

„Otevřte — jménem zákona! Nebo dám dveře vyrazit!"

„No tak hned," odpovídal hlas, „ale já jsem

nahá, v košili — už jsem spala — hodím na sebe něco — —“

A kroky dusaly ode dveří.

Karel Bok, slyše ten hlas, třásl se, přešlapoval a mačkal všemi prsty levice bradu.

Trvalo hodnou chvíli, než se otevřelo. Bylo slyšet nějaké šramocení, padla židle, potom klaplo něco a konečně dusaly kroky zase ke dveřím. Jako váhavě otáčel se klíč v zámku, komisař tiskl kliku, konečně dveře povolily, otevřely se, a jimi kryta, vystrkovala hlavu ženština asi dvacetišestiletá, ulekaná, v noční kajdě, u krku nedopnuté, s pocuchanými vlasy, držíc v ruce hliněný svícen s lojovkou.

Všichni muži vstoupili, domovnice spěchala se schodů. Popadla ji ze všeho zimnice.

První policista, Zvoneček, zůstal u dveří kuchyně, které zamkl na klíč. Vyňal z kapsy sloupek a rozsvítiv jej, rozhlížel se v kuchyňce. Zatím komisař, pokynuv ženštině, aby šla napřed, následoval s druhým policistou do pokoje. Za nimi vstoupil Bok.

„Kdo tu je?“ otázal se komisař mladé ženy v pokoji.

„Ježíš Marjá, nikdo!“ volala žena, hledíc ustrašena s jednoho na druhého — a teprv teď padly její zraky na Karla Boka — jejího manžela. Uleknutí její se stupňovalo, ale ihned bylo vystřídáno pohledem plným nenávisti.

„Ty se nestydíš, Karle!“ zasyčela opovržlivě.

„Ticho, s ním nemáte co mluvit — na to dojde později. Kdo tu je? Kde?“

„Pro Ježíše Krista, nikdo! Já sama!“

„Zde se kouřilo,“ pronesl komisař, lapaje nozdrami dým tabákový.

Potom vzal ženě svícen z ruky, přistoupil ke stolu a ukázal na dvě sklenice. V jedné bylo na dně piva. Komisař se chopil druhé, čichl k ní a řekl:

„V té bylo také pivo.“

Na stole stála petrolejová lampa. Komisař naslinil ukazováček a dotkl se jím opatrně cylindru lampy.

„Cylindr je horký,“ řekl. „Svítilo se v ní před chvilkou. Proč jste ji zhášela?“

„Já spala...“

„Nespala jste! Mluvte pravdu, paničko!“

Pohled jeho padl na šicí stroj, na jehož kraji ležela papírová špička s doutníkem, z něhož se dosud kouřilo. Tvářil se však, jako by nic nepozoroval. Obrátil se k policistovi a řekl:

„Hledaj!“

Policista sňal opatrně cylindr lampy, chopiv se ho dole při samém hořáku, aby se nespálil, — rozžehl knot, nasadil cylindr, popadl svícen, klekl na podlahu a svítil pod postel. Nic tam nebylo. Přikročil k pohovce, vytáhl výsuvku — byly v ní chuchvalce koudele a prachu, staré botky, trepky a deštník. Zarazil ji a svítil nyní do všech koutů. Konečně přistoupil ke skříni, otevřel — byl to

prádelník s příčnými příhradami — tam nikdo nemohl být.

Ale byla tu ještě jedna skříň. Policista k ní přikročil — byla bez klíčku.

„Paničko, klíček!“ velel komisař.

„Pane komisare,“ mluvila žena rozčilena, „tam mám šaty a látky — šiju pro lidi — a klíček jsem založila — nemohu ho najít, už třeti den. Kdo by tu byl — pro Krista pána — pro Krista pána!“

Při tom všem opíral se Karel Bok o zavřené dveře do kuchyně, jako by chtěl zabránit komusi útěk ze světnice.

Komisař přistoupil sám ke skříni, přeměřil ji zkoumavým pohledem a jeho zraky utkvěly nyní dole, kde mezi podlahou skříně a pravou polovicí dvířek vyčníval bílý tkalounek, jako přiskřípnutý. Komisař se sehnul, popadl tkalounek a chtěl jej vytáhnouti. Povytáhl kousek, dál to však nešlo; a když jej pustil, vtáhl se tkalounek sám do skříně... Mladá žena zbledla.

„Fejfar, vezmou dláto, když panička nemá klíček. Bude to její věc, když ji almaru rozštípáme.“

„Počkejte, pánové,“ volala žena zmatena a vidouc, že všechno zapírání jest marné. „Podívám se přece ještě..“

I šla a sáhnuvši do tretů na šicím stroji, zvedla odtud klíček. Přitom si všimla doutníku a smetla jej na podlahu. Myslila, že to činí nepo-

zorovaně, ale policejnímu úředníku neušel ten posun. Usmál se, hnedle však zvážněl a řekl:

„Af vám nic nechytí — ještě hořel..."

Žena byla ztracena. Vyhrkla v pláč a škytajíc podávala strážníkovi kliček. Policista vzal jej zcela lhostejně, zarazil do zámku šatníku, otočil, otevřel — a tu mezi ženskými šaty, tiskna se k zadní stěně skříně, přihrbený, stál mladý muž v podvlékačkách, jejichž tkalounek prve vyčníval, na hlavě cylindr, v ruce botky. — Ostatní oděv, naházený ve chvatu do skříně, ležel u jeho nohou.

„Ven!" velel komisař.

Muž vystoupil váhavě ze skříně, bledý jako stěna, se sklopenýma očima. Bylo něco divadelně hrozného v tomto výjevu, ale zase skoro směšného. Záletník v pouhé košili a v podvlečkách, bos, s cylindrem na hlavě, perka v ruce.

V to trapné ticho zazněl nyní výkřik, divoký a zas jako radostný:

„Konečně!"

Zvolal to manžel cizoložné ženy, Karel Bok, a zuřivě i posměšně zároveň se díval na komickou postavu, a bije oběma rukama za sebe do dveří opakoval:

„Konečně! Ty uličnice!"

„Tiše!" okřikl jej komisař.

Neznámému vypadly teď botky, on sepjal ruce a hlasem, v němž se klokotal pláč, jejž mocí potlačoval, volal k úředníku:

„Herr komissär - - erbarmen — jsem státní úředník — existence — všecko —“

„Ty darebáku,“ vrčel u dveří Bok, jakoby mluvil k sobě, „což pak moje existence?“

A teď vykřikl:

„Prosím, seberte je, pánové, oba je seberte, a na policii! Ať se všecko vyřídí! Mně už je to jedno!“

„Vaši pani taky?“ obrátil se k němu komisař.

„Paní? To je paní? To je kurtyzána! Všeho toho se štítím! Vždyť jsem na to čekal! Na tohle! Ji také! Konečně — konečně — —“

Vypadal jako šílený v tu chvíli, a v té radosti nad odhalenou a dokázanou hanbou bylo něco hrozného, vražedného.

„Oblecte se tedy, oba, a půjdete s námi. Paničko, brzy. Nemáme času nazbyt!“

Karel Bok si povšiml těchto slov. Není času! Ku podivu — tu se dovršuje drama jeho života, stalo se a nastává ještě něco stejně trapného, hrozného, policie, soud, snad vězení — ale honem, honem aby to bylo! Není času! Jak to vše spěchá!

Žena ještě plakala, ale jak shledávala kusy svého oděvu, vysychaly pomalu její slzy a pod vysychající tou záplavou probleskoval ji na tváři už jen výraz vzdoru. Nuže — prasklo to, budiž. Je konec. Nebude již plakat. Nic to nezpomůže a jen to svědčí, jak je ji zle. A to ona nechce.

Ať nemá muž toho zadostučinění, té radosti z jejího zoufalství. A pojednou byla ta tvář zcela suchá a jen dokonávající pláč poškubával jí svaly lícními....

Po čtvrthodině sestupovali všichni se schodů a za mžik se octli na ulici. Mladého muže v cylindru držel jeden z policistů za rameno, aby se nepokusil o útěk. Druhý kráčel za paničkou, která nejistými kroky a se svěšenou hlavou stupala kupředu. Za nimi se bral komisař, uspokojen, že nebyl vyplašen z večerního klidu nadarmo, že bylo co dělat. A trudný ten průvod uzavíral Karel Bok. Nesl také uspokojení, jiného však rázu; že se blíží konec, na nějž tak dlouho čekal. Bylo tam tak milé teplo, v jejím bytě — a tu Bok, všecek zuřivý, vzpomínal na svůj pokojík v Martinské ulici, podobný psinci, a na svých patnáct čárek na podložce. A jak šel, šlapaje v měkkém poprašku sněhovém, sklouzalo mu se rtů jediné slovo:

„Konečně — — Konečně — — —!“

OBSAH.

Stránka

Co se událo toho dne v čísle padesátém třetím . . 7
Dva večery 16
Bankrot páně Křikavův 36
Památka po příteli Fidrmucovi 58
Absint 73
Revanš! 85
Má se to říci . .? 92
Svobodný střelec 114
„Látka pro humoresku“ 123
Bez ženy 133
Kterak selhala spekulace páně Pazderova 148
Památka na Frankovského 155
Milovnické večeře 166
Týden mecenášem 187
Dvojí překvapení 208
Pan Fabian na výletě 220
Krupičkův „originální“ nápad 236
„Kdykoli bych mohl posloužit . . .“ 243
Ježíšek 253
Konečně! 260

BINDING SECT. NOV 3 1972

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PG
5038
H45
1905
díl 28

Herrmann, Ignát
Sebrané spisy